

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ (ARAP DİLİ VE BELAGATI)
ANABİLİM DALI

ARAPÇA MODERN HUKUK TERİNOLOJİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sezer YILMAZ

ANKARA

2017

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ (ARAP DİLİ VE BELAGATI)
ANABİLİM DALI

ARAPÇA MODERN HUKUK TERMİNOLOJİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sezer YILMAZ

Tez Danışmanı:
Yrd. Doç. Dr. Ömer ACAR

ANKARA-2017

TEZ ONAY SAYFASI

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ (ARAP DİLİ VE BELAGATI)
ANABİLİM DALI**

ARAPÇA MODERN HUKUK TERMINOLOJİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ömer ACAR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınav Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../20....)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

ÖN SÖZ

Konularının daha iyi anlaşılması bakımından hangi bilim dalı olursa olsun o bilim dalının terminolojisine hâkim olmak gerekmektedir. Söz konusu bilimin temel taşını oluşturan ise terimlerdir.

Hukuk biliminin de kendine ait bir takım terimleri vardır. Hukuki metinlerin ve antlaşmaların daha iyi anlaşılması bakımından terimler birer anahtar vazifesi görürler. Bu çalışmada “Arapça modern hukuk terminolojisi” konusu esas alınarak terim ve terminoloji kavramlarının yanı sıra terim türetme yöntemleri üzerinde de durulacaktır.

Özellikle son yıllarda Arap ülkeleriyle olan siyasi, ticari ve hukuki alanlarda ilişkilerimiz oldukça artmış durumdadır. Bu ilişkilerin sürdürülmesi için söz konusu alanlarda görev alacak çevirmenlerin ve araştırmacıların bu alanlara ait teknik terimlerini bilmesi de zorunlu hale gelmiştir. Dolayısıyla bu çalışmamızın temel hedefi; özelde mütercim-tercümanlara genelde ise hukuki yazışmalarla ilgilenen tüm araştırmacılara katkı sağlaması yönüyle gerek sözlü gerekse yazılı kaynaklardan elde ettiğimiz bulguları biraraya getirme ihtiyacına dayanmaktadır.

Bu çalışma süresince her türlü destek ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışman hocam Yard. Doç. Dr. Ömer ACAR’a öneri ve görüşleriyle katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. S. Zafer KIZIKLI’ya ve Yard. Doç. Dr. Yaşar DAŞKIRAN hocam başta olmak üzere tüm hocalarıma en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vii
TRANSKRİPSİYON.....	viii

I. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	1
1.1. Terim ve Terminoloji Kavramları	1
1.2. Terim Kavramı	1
1.3. Terminoloji/Terim Bilimi Kavramı.....	5
1.3.1. Batıda Yürütülen Terminoloji Faaliyetleri.....	7
1.3.2. Arap Dünyasında Yürütülen Terminoloji Faaliyetleri	9
1.3.2.1. Kişisel Faaliyetler	11
1.3.2.2. Kurumsal Faaliyetler	12
1.3.2.2.1. Suriye Dil Kurumu	13
1.3.2.2.2. Kahire Dil Kurumu	14
1.3.2.2.3. Irak Dil Kurumu	15
1.3.2.2.4. Ürdün Dil Kurumu	16
1.3.2.2.5. Diğer Dil Kurumları	16

II. BÖLÜM

2. TERİM TÜRETME YOLLARI	18
2.1. İştikâk Yoluyla Terim Türetme Yöntemi.....	19
2.1.1. İştikâk-ı Sağır	21
2.1.2. İştikâk-ı Kebir	22
2.1.3. İştikâk-ı Ekber	23
2.1.4. İştikâk-ı Kubbar (Naht)	23

III.BÖLÜM

3. HUKUK TERMİNOLOJİSİ.....	27
3.1. Arapça Modern Hukuk Terimlerinin Türetiliş Yöntemleri.....	33
3.1.1. Câmid Terimler	33
3.1.2. Müştak Terimler.....	33
3.1.2.1. Türkçe – Arapça Hukuki Terimler Listesi	40
3.1.2.2. Arapça – Türkçe Hukuki Terimler Listesi	53
 SONUÇ.....	119
KAYNAKLAR.....	120
ÖZET.....	128
ABSTRACT.....	129
İNDEX.....	130

KISALTMALAR

Any.	: Anayasa
C	: Cilt
Çev	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
ö.	: ölüm tarihi
s.	: sayfa
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TKHK	: Tüketici Korunması Hakkında Kanun
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
Yay.	: Yayınlar
Thk.	: Tahkik
ed.	: Editör

TRANSKRİPSİYON

أ.....e	صs
إ.....i	ضd
آ.....ā	ط.....t
ب.....b	ظ.....z
ت.....t	ع.....'
ث.....t̤	غ.....g
ج.....c	ف.....f
ح.....h	ق.....k
خ.....ħ	ك.....k
د.....d	ل.....l
ذ.....d̤	م.....m
ر.....r	ن.....n
ز.....z	ه.....h
س.....s	و....w, ū
ش.....ʃ	ي....y, ī

GİRİŞ

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TERİM VE TERMİNOLOJİ KAVRAMLARI

1.2. Terim Kavramı

İlk çağlardan beri nesneleri adlandırma ihtiyacının hissedilmesine ve bu konu hakkında yazılar yazılmasına rağmen, Batıda Plato'nun *Cratylus*'u terim bilimi alanındaki ilk temel metin olarak düşünülebilir. Plato ve 16. yüzyıl düşünürleri Saint Augustin, Saint Anselm, Hintli düşünürler, Arap filozoflar, dilbilimciler ve sözlük bilimciler bu konu hakkında yazmışlardır. Orta Çağ'ın felsefi ve dil bilimsel yazıları dil konusu üzerine derin düşüncelere ve bunun nesneler ve düşünceyle olan ilişkisine sıklıkla yer vermektedir. Ayrı bir disiplin fikri terim bulmaya ilişkin sorunlara çözüm olacak bir yöneme adanmış ancak Rönesans'tan sonra yavaş yavaş ortaya çıkmıştır. Kelimelerin tarihi bu sorunların delilidir. 'Nomenklatür' (Latince *nomen clature*'den gelir) ilk olarak, '*terimler sözlüğü*' ya da '*isimler listesi*' anlamıyla, 16. yüzyılın başında Fransızca ve İngilizce'de görülmüştür (Rey, 1995: 11).

Terimler, dilin genel sözvarlığı içinde önemli bir kısmı oluşturur. Çünkü bir dilin bilim dili olabilmesinin ön şartı; sağlam bir dil malzemesine sahip olmayı ve tarihî süreç içerisindeki birikimi kullanmayı, bütün bunlarla birlikte kendi imkanlarıyla ortaya koyduğu tanım ve terim oluşturma aşamalarını tamamlamayı gerektirir. Gramer kitaplarına genel olarak bakıldığında ise; terim için farklı yaklaşımlar ileri sürülmüştür:

Çeşitli bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının özel kelimeleri olarak tanımlanan terim sözü, Latince "*sınır, son*" anlamına gelen *terminus* kelimesine benzetilerek *derlemek* fiilinin eski şekli olan *termek* fiilinden -in eki getirilerek

türetilmiştir. Türk Cumhuriyetlerinde ise bu terim Rusçadaki biçimiyle *termin* olarak kullanılmaktadır (Zülfikar, 2011: 20). Terim sözcüğü ayrıca değişik bilim sanat ve meslek alanlarında kullanılan, özel kullanım alanı bulmuş uzun bir sürenin birikimi olan özel sözcükleri ifade etmek için de kullanılmaktadır (Arslantaş, 2012: 3). Yukarıdaki tanımlarıyla beraber özel bir bilgi ya da etkinlik alanına, bir bilim, uygulayım ya da uzmanlık dalına özgü sözcük olarak da tanımlanan terim (Vardar, 2002: 192), bilim ve sanat dallarının anlam yükünü taşıyan özel sözcükler olarak da izah edilir (Kahraman, 2013: 27). Örneğin; bilim, teknik, sanat, spor, zanaat gibi çeşitli uzmanlık alanlarının kavramlarına verilen sınırlı ve özel anlamdaki ad: radyo, televizyon, bilgisayar, dil bilimi, yüklem, benzeşme, özgül ağırlık, dörtgen, atardamar, yer çekimi bunlardan sadece birkaçıdır (Korkmaz, 1992: 149).

Terimler bir ülkeden çıkarak dünyaya yayıldıkça, özgün biçimiyle benimsenebildiği gibi yeni bir ad alarak ya da çevrilerek girdiği dilde yerleşebilir. Bilimde, teknikte, felsefede, yazın alanında yeni buluşlar, gelişmeler gerçekleştiren ülkelerin sözvarlıkları, bunlara ilişkin kavramlarla zenginleşir (Aksan, 2006: 175). Uluslararası kabul gören tanımıyla ifade etmek gerekirse terim, anlamları dar ve sınırları olan bilim dallarının, sanat ve meslek kolları arasında kısa yoldan anlaşmalarını sağlayan sözler, şeklinde ifade edilir (Daşkiran, 2010: 1). Sınırları ve muhtevası önceden belirlendiği için anlamları kesin olup kişiden kişiye değişmez. Bu sebeple daha çok belirli bir bilim ya da sanat alanında çalışan kişilerin dilinde yer alır ve kişiler arasında iletişimi kesin bir biçimde sağlamak amacıyla kullanılır (Özdemir, 1973: 11).

Terim de diğer kelime türleri gibi iletişim işlevini sağlamakla birlikte denilebilir ki; dilin genel kelimelerinin hangi anlama geldiğini sözlüğe bakmadan

cümledeki anlamından aşağı yukarı çıkarmak mümkündür. Ancak terimlerin anlamı çok sınırlı ve özel olduğu için bunlarda böyle bir durum yoktur. Dolayısıyla terimin bildirdiği anlam yoruma açık değildir ve karşıladığı kavramı net, açık ve kesin bir biçimde bildirir. Bunun yanı sıra terimlerin tanımları ve kapsamaları sürekli olarak tartışılır (Zülfıkar, 2011: 20). Terim, belli bir bilgi alanında tanımlanan bir kavramı temsil eden geleneksel semboldür. Eugen Wüster'in bu tanımına göre, her kelimeye önem verilmelidir. Çünkü her sözcük aşağıdaki sebeplerden dolayı bir terimdir:

1. Terim ifadesi bir semboldür
2. Bir gelenekten ortaya çıkmaktadır
3. En önemli özelliği içeriğidir
4. Temsil ettiği kavram açık bir şekilde tanımlanmaktadır
5. Bir kavramın tanımı ortaya çıktığı bilgi alanına öncülük etmektedir (Cabré, 1999: 81).

Türk bilginleri de terimin tanım ve mahiyetini ana çizgileriyle şöyle açıklamaktadır:

1. Terimler, bir bilimsel kavrama tek karşılığı bulunan kelimelerdir.
2. Terimlerin anlamları sabittir ve cümle içinde de olsa değişik anlamlarda kullanılamazlar.
3. Terimlerin bildirdiği anlam yoruma açık değildir ve karşıladıkları kavramı net, açık ve kesin bir biçimde bildirirler.
4. Terimler halkın söz varlığında yer almazlar ama halk ağzında kullanılıp da sonradan terim özelliği kazanmış kelimeler vardır (Pilav, 2008: 268; Zülfıkar, 2011: 20-21'den).

Terimle ilgili bizde ve batıdaki tanımlara kısaca değindikten sonra konuya Arap dili perspektifinde bakıldığında temel başvuru yapısı olarak kullanılan *el-Kamusü'l-Muḥit*, *Kitabü'l-'Ayn* ve *Lisânü'l-Arab* sözlüklerinde “terim” doğrudan “ıstılah” şekli ile kullanılmamaktadır. *Lisânü'l-Arab*’da “فسد”nin zıttı olan “صلح” fiili ile “bir konuda fikir birliğine varmak, uzlaşmak” (İbn Manzur, 2005: 267) anlamında kullanılmaktadır. *Tâcu'l-'Arûs* sözlüğünde ise “ıstılah” kalıbı ile “bir grubun herhangi bir şey üzerinde ittifak etmesi” (ez-Zebîdî, 1969: 551) şeklinde ifade edilmektedir.

Türk literatüründe de eskiden “ıstılah” adıyla adlandırılan terim, “umumî” veya “adî” kelimelerden farklı kelimeler diye tanımlanmıştır. Bu kavramın eski karşılığı olan “ıstılah” sözünün çoğul biçimi ıstılahattır. Bilginler arasında *ıstılahat-ı ilmiyye*, *ıstılahat-ı fenniyye*, *ıstılahat-ı edebiyeye* şeklinde Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar kullanılagelmiştir (Zülfikar, 2011: 20). Osmanlı Türkçesinde “ıstılah” sözü, terim karşılığı olarak kullanılmıştır. Bugün kullanmadığımız *ıstılah-ı ilmiye* (bilim terimleri sözlüğü), *ıstılah-ı edebiye* (edebiyat terimleri sözlüğü), *ıstılah-ı tıbbiye* (tıp terimleri sözlüğü), *ıstılah-ı hukukiye* (hukuk terimleri sözlüğü) vb. yüzlerce terim bilim dallarının adları olarak geçmişte kullanılmıştır (Kahraman, 2013: 26-27).

Terim kavramının modern kullanımı ise İngiltere’de ortaya çıkmıştır. William Whewell’in (1837) tanımı bu kelimeye bilimsel bir anlam kazandırmıştır. Ancak uygulanmasının hala sadece birkaç bilim alanıyla sınırlı kaldığı görülmektedir. İlk zamanlarda kullanılan “Nomenklatür”ün yerini daha sonra “terminoloji” kavramı almıştır. (Rey, 1995: 15-16).

1.3. Terminoloji/Terim Bilimi Kavramı

Terminoloji veya terim biliminin pek çok tanımı yapılmakla birlikte Türkoloji literatüründe; *“terimleri inceleyen, bu incelemeye yön veren ilkeleri belirleyen, terim yaratımıyla ilgili sorunları ele alan uygulamalı dilbilim dalıdır. Terim bilimi çağımızdaki yoğun terim gereksiniminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Terimleri, dilbilim ilkelerine uygun biçimde belirlemek, çözümlemek, gereken durumlarda yeni terimler yaratmak, olanaklı durumlarda da yaratılan terimleri yaygınlaştırmak bu dalın başlıca işlevleri arasındadır”* (Vardar, 2002: 192) şeklinde ele alınır.

Uluslararası Standartlaştırma Kurumu ise (International Standardisation Organisation) terim bilimini (terminology) *“bir konu alanına ait kavramlar sistemini sunan terimler bütünü”* olarak tanımlar. Terim biliminin bir diğer tanımının da *“kavramlar ve terimler arasındaki ilişkileri açıklamak için gerekli olan öneriler, iddialar ve sonuçlar teorisi”* olduğu izah edilir. Bu anlamıyla terminoloji, birinci anlamdaki terim bilimi ile ilgilenen bilimsel bir disiplindir (Akşehirli, 2008: 46).

Terminolojinin bağımsız bir disiplin haline gelişinde hızlı ekonomik, teknolojik ve politik gelişim süreciyle birlikte birçok nesne ve araç gerecin üretilmesinin katkısı büyüktür. Ancak bunların adlandırılmasında problem çıkmaktadır. Bu koşullarda koordineli bir terminoloji çalışması yapılmadığı takdirde aynı nesneyi ifade etmek için birden fazla farklı isim kullanımı söz konusu olabilmekte ya da tek bir isimle birbirinden farklı nesneler belirtilebilmektedir. Bu nedenle terminoloji alanının amacı: *“her alan kavramı için sadece bir isim oluşturmak, böylece eşanlamlılığı ortadan kaldırmak”* şeklinde belirtilmiştir (Ersoy, 2011: 39-40).

Terim bilimi, özel sözcüklerin bütünüdür. Dolayısıyla bir gruba, bilim dalına, uygulama alanına, yazara, sanat dalına, toplumsal gruba ait (hekimlik terimleri, bilişim terimleri, mimarlık terimleri, dilbilim terimleri vb.), kesin ve ilgili alanda çalışma yapmak için zorunlu olan teknik terimler ya da sözcüklerin tamamını kapsar. Terim biliminin bir başka anlamı ise; “*bilimsel, teknik, sanat* vb. alanlardaki terimleri inceleyen bilim dalı olarak” ifade edilir (Günay, 2007: 285). Ancak bir dil, bünyesinde yeterli terminolojiyi barındırdığı takdirde bilim dili haline gelebilir. Zira terminolojisi oturmuş bir bilim dalında, gelişim daha hızlı ve kolay olmaktadır. “Rahat ve tam bir huzur içinde düşünemeyen, henüz ‘*terminoloji*’ işini yoluna koymamış bir ilim kolundan, esaslı bir gelişme beklemek yersiz olur” (Timurtaş, 1996: 317).

Terminolojinin tanım ve içeriği hakkında pek çok görüş ileri sürülmekle birlikte konuyu batıda ve Arap dünyasında yapılan terminoloji faaliyetleri çerçevesinde değerlendirerek; terminolojinin batıda ve doğuda ne zaman, nasıl ve kimler tarafından bağımsız bir disiplin haline geldiği, hangi yaklaşımların ortaya konulduğu, fikrî temellerinin kimler tarafından atıldığı, batıda 19.-20. yüzyıllarda gelişimini nasıl sürdürdüğü, terim biliminin Arap dünyasında kendisine nasıl karşılık bulduğu, Emevi ve Abbasi dönemlerinde yapılan çeviri faaliyetleriyle nasıl yaygınlık kazandığı, terim biliminin gelişmesine Arap dünyasında kimlerin öncülük ettiği ve hangi kurumların teşvik ve desteklerini sürdürdüğü konusu bu tezde ana hatlarıyla ele alınacaktır.

1.3.1. Batıda Yürütülen Terminoloji Faaliyetleri

Bir bilimsel disiplin olarak terminoloji 1930'larda gelişmeye başlamıştır. Rus, Avusturyalı ve Çekoslovakyalı bilim adamları terimlerin yaygınlaştığına, kavramlar arasındaki ilişkilerine ve çeşitliliğine dikkat çekmişlerdir. Özellikle mühendis Eugen Wüster tarafından 1931'de yapılan doktora teziyle modern terminoloji araştırmaları başlamıştır. Terminoloji alanındaki bu ilk çalışmada; belli bir alana özgü kelimelerin derlenmesi ya da mevcut terminolojinin standartlaştırılması üzerinde odaklanılmaması gerektiği ve belli ilkeler esasında yeni terimlerin oluşturulması noktasında farklı bir yaklaşım ortaya atılmıştır (Kwiatek, 2013: 1).

Terminoloji kuramındaki son yaklaşımlar terminolojinin standardizasyonuna işlevsellik ve kullanılabilirlik kazandırmıştır. Tek anlamlılığa açık bir iletişim sağlamak için terminolojideki çok anlamlılığı ve eşanlamlılığı ortadan kaldırma çabası, doğal dillerin işlev gösterdiği yolla ortaya çıkmaya başlamıştır (Campenhoudt-Temmerman, 2014: 3). Wüster ise, terminoloji konusunda sistematikleştirilen çalışma yöntemleriyle ilgili argümanlar sunmuş, ortaya koyduğu ilkelerle terminolojinin işlenmesi için temel metodoloji yöntemlerini belirlemiştir. Rondeau'nun da belirttiği gibi, Wüster teorisinin aksine metodoloji ve standartlaşmayla özellikle ilgilenmiştir. Çünkü terminolojinin bilimsel ve teknik iletişim konusundaki anlaşmazlığı ortadan kaldırmada mümkün olduğunca etkin kullanılması gerektiğini savunmuştur. 1975 yılında Infoterm sempozyumunun açılışında yaptığı konuşmasında Wüster, terminoloji teorisinin fıkri temelleri konusunda dört bilim adamına dikkat çekerek; *"Almanya'dan özel terimlerin sistematik doğasını ilk defa gündeme getiren kişi olarak A. Schloman'ı; dilin*

sistematik doğasına ilk dikkat çeken İsviçreli dilbilimci F. de Saussure’u; standardizasyonun ve [ISA]’nın arkasındaki temel faktörün önemini vurgulayan ve uluslararası bir kuruluşa ihtiyaç olduğunu da ilk kez dile getirerek terminolojiler konusunda etkili olan İngiliz bilim adamı J. E. Holmstrom’u” terminoloji teorisinin fikir babaları olarak belirtmiştir (Cabr , 1999: 5).

“Terminoloji” Wüster’den sonra gelişimini farklı yollarla sürdürse de günümüzde çok yönlü bir bilim haline gelmiştir. Terim bilimi bilgisayar, sosyo-bilişsel ve sosyo-iletişimsel dil bilimleri d hil olmak üzere; farklı dilbilimi okulları ile mühendislik ve biçimsel dil geliştiricilerin katkılarıyla olgunlaşmıştır (Steurs-Kockaert, 2014: ix).

Dil biliminden ayrı olarak ‘*terminoloji*’ kavramı 18. yüzyılın ikinci yarısında kabul edildiğı görülür. ‘*Terminologie*’ (terminoloji) kavramının Almanca’da Halle ve Jena  niversiteleri’nde Profösör olarak  alışan Christian Gottfried Sch tz’ n yazılarında kullanıldığı ‘*terminologisch*’ (terminoloji) sıfatıyla 1788’e kadar tanıklanabilir. ‘*Terminoloji*’ kavramının 1801’den itibaren İngilizce’de varlığını göstermesine rağmen 1610 yılında dile girmiş olan ‘*nomenklatür*’ ile rekabet edecek noktaya geldiğı belirtilir. Fransızca’da ise 1801’de *terminologie* kavramı onu ‘*anlaşılamayan terimlerin kötüye kullanımı*’ şeklinde tanımlanarak Sebastien Mercier tarafından yeni kelimeler bulmaya ilişkin kitapta tartışmalı bir konu olarak ele alınır (Rey, 1995: 15). Genel olarak bakıldığında 18. ve 19. yüzyıllarda bilim adamlarının terminolojide öncülük ettiğı görülür. 20. yüzyıla gelindiğinde ise mühendisler ve teknisyenler de terminoloji çalışmalarına d hil olmuşlardır. Bununla birlikte 20. yüzyılın ilk yarısında, dil bilimciler ve sosyal bilimcilerin terminolojiye özel bir önem vermeyişleri de dikkat çekmektedir (Cabr , 1999: 2).

1.3.2. Arap Dünyasında Yürütülen Terminoloji Faaliyetleri

İlmu'l-mustalah (علم المصطلح) olarak kendisine karşılık bulan terminoloji kavramı Arap bilginini Ali Kâsım tarafından; “*ilmî kavramlarla dilde onları ifade eden terimler arasındaki bağlantıyı araştıran bilim dalı*” (el-Kâsımî, 1980: 9) olarak tanımlanır. Dinî bakış açısıyla terim çalışmaları, genel dil çalışmalarında olduğu gibi temeli İslam’ın yayıldığı ilk dönemlere kadar dayanan bir saha olmakla beraber, çeşitli aşamalardan geçerek günümüze ulaşmıştır. Nitekim er-Razihî “*el-Medhal ilâ 'Ilmi'l-Mustalah*” adlı eserinde terim biliminin olgunlaşması ve tamamlanması sürecinin diğer alet ilimleri gibi çeşitli evrelerden geçerek tamamlandığını belirtir ve kurallarının başlangıcını da peygamberimiz dönemine dayandırır (er-Razihî, 2007: 115).

İslam dünyasında ilk çeviri hareketi Emeviler döneminde başlamıştır (Uzun, 1995: 23-24). İslâm dünyasında ilk tercüme faaliyetinin, Emevi hanedanlarının ileri gelenlerinden olan Hâlid b. Yezîd b. Muâviye (ö.704) tarafından başlatıldığı, onun Grekçe ve eski Mısır dillerinden bazı eserleri Arapçaya çevirttiği kabul edilmektedir (en-Nebî Süleymân, 2004: 83).

Bu dönemin tercüme hareketinin hedefi daha çok mantık, astronomi, kimya, tıp ve müsbet ilimlere yöneliktir; yani sistematik ve kurumsal olmayıp daha çok pratik ihtiyaçlarla bazı halifelerin kişisel merakları doğrultusunda gerçekleşmiştir (Macit, 2011: 501).

Emevilerin son dönemlerinde bireysel olarak başlayan çeviriler, Abbasi halifeleri Mehdî ve Hârûn Reşîd döneminde hız kazanmış ve Me'mûn döneminde zirveye ulaşmıştır. Bağdat’ın başkent yapılması, oluşan yeni entelektüel ortam ve kentleşme sürecinde toplumun ileri düzeyde bir bilgiye duyduğu gereksinim, çeviri

hareketine zemin hazırlamıştır. Bu süreçte Beytü'l-Hikme'nin kurularak tercümenin devlet eliyle yapılması projesi, aynı zamanda Mu'tezile'nin de sahip çıktığı bir proje olmuştur (Aydınlı, 2007: 7).

Özellikle ikinci Halife Mansur (754-775) zamanında, İran asıllı Abdullah İbnü'l-Mukaffa' (ö.758) tarafından Aristoteles'in mantık ile ilgili olan Organon'unun ilk üç kitabı (Kategoriler, Hermeneutica, Birinci Analitikler) ile bu esere giriş olarak yazılmış olan Porfirus'un (232-305) İsagoji'si Farsça'dan Arapça'ya tercüme edilmiştir. İbn Ebi Useybia'nın bildirdiğine göre, Mansûr rahatsızlanınca Corcis İbn Cibril İbn Bahtışu kendisini tedavi etmek üzere Cundişapur'dan Bağdat'a davet edilmiş ve hükümdarın tedavisinde başarı gösterdiği gibi, Grekçe bazı kitapları da Arapça'ya tercüme etmiştir (Çapak, 2004: 27).

Abbâsî döneminde çeviri konusunda Abdullah b. el-Mukaffa' (ö.758), Yahyâ b. el-Batrîk (h.IV/m.X. yüzyıl) Yuhanna b. Mâseveyh (ö.243/857), Kusta b. Lûkâ el-Ba'lebekkî (Konstans b. Lukas) (ö.300/913) önemli kişilerdir. Bu kişiler yaptıkları çevirilerde terimlere karşılıklar bularak, Arapçada sistematik kelime türetme yolunu başlatan öncülerdir. Abbâsî dönemenin çeviri alanındaki tartışmasız duayeni Huneyn b. İshâk el-İbâdî (Johannitus) (ö.260/873), oğlu İshâk b. Huneyn, yeğeni Hubeyş b. el-A'sam (ö.111/1x)'ın da terimlere karşılık bulma işindeki payları göz ardı edilemez. Huneyn ve medresesi, Yunanca, Süryânîce ve Farsça bilim ve tıp terimlerini bazen tercüme, bazen iştikâk yoluyla Arapçaya aktarmışlardır. Mecaza ve teşbihe de başvurmuşlardır (Daşkiran, 2010: 55).

Emevi ve Abbâsî dönemlerinde yapılan bu çeviri faaliyetleri, Arap coğrafyasında terim türetme ihtiyacına ve terim biliminin gelişmesine zemin

hazırlamıştır. Dolayısıyla klasik ve modern dönemde kişisel faaliyetlerle başlayan terminoloji çalışmaları, gelişimini kurumsal faaliyetlerle sürdürmüştür.

1.3.2.1. Kişisel Faaliyetler

Bilimsel birikim neticesinde klasik dönemde çok sayıda bilimsel sözlük hazırlanmıştır (Daşkiran, 2010: 57). Terim bilimine önemli katkı sağlayan bu eserleri Irak Dil Kurumu Başkanı Ahmet Matlub şu şekilde tasnif eder:

Birincisi Muhammed b. Ahmed el-Harezmi tarafından (h.387-m.997) tarihinde yazılan *Mefâtihu'l-ulûm* “مفاتيح العلوم” adlı kitaptır. Bu eserde terimlerin günlük dilden farklı olduğuna dikkat çekilerek belirtilen tarihteki en önemli terimler öne çıkarılmış ve Arapların terim türetirken yabancı dillerden faydalandıkları gösterilmiştir.

İkincisi; Seyyid Şerif el-Cürcânî tarafından (h.816-m.1413) tarihinde yazılan *et-Ta'rîfât* “التعريفات” adlı kitaptır. Kitapta terimler açık bir biçimde belirtilerek tanıtımı için pek çok çaba sarf edilmiştir.

Üçüncüsü; Ebu'l-Bekâ Eyüb bin Musa el-Hüseynî tarafından (h.1094-m.1683) tarihinde yazılan *el-Külliyât* “الكليات” adlı eserdir. Bu kitap, dilsel farklılıklardan ve terimlerden oluşan bir sözlük niteliğindedir (Sultân, 2012: 62). Eserde ıstılâh zikredilmiş, luğavi ve terim anlamı açıklanmıştır (es-Sâmil, 2013: 66).

Dördüncüsü ise; Muhammed Ali el-Faruki et-Tehânevî tarafından (h.1158-m.1745) tarihinde yazılan *Keşşâfu Istılâhâtî'l-Fünûn* “كشف اصطلاحات الفنون” adlı kitaptır (Sultân, 2012: 62). Bu kitapta terimler, sözlük anlamları ve çeşitli ilimlerdeki özel anlamlarıyla açıklanmıştır (Karaarslan, 2002: 331).

Modern dönemde ise; kişisel kelime türetiminin et-Tahtâvî (ö.1872) ve çağdaşları ile başladığı söylenebilir. Pek çok kelimenin terimleşmesi et-Tahtâvî ve çağdaşları sayesinde mümkün olmuştur. Örneğin kâmûs kelimesini terim anlamında ilk kullanan kişi, et-Tahtâvî'dir. Sözcük en erken 1822-1832 yıllarına dayanır. Arap terimciliğinin diğer öncü isimlerine örnek olarak Ahmed Fâris eş-Şidyâk (1804-1887), Corci Zeydân (1861-1914), İbrahim el-Yazıcı (1847-1906), Anistas Mari el-Kermeli'dir. الجواز 'pasaport', الردهة 'salon', القفاز 'eldiven' 'basın' gibi sözcükler bu dönemde türetilmiş birtakım kelime örnekleridir (Daşkiran, 2010: 58).

Günümüzde dilbilimi alanında uzman olan kişilerin dışında kelime türetmenin kavram karmaşasına yol açacağı, bunun ise iletişimde sıkıntı oluşturacağı altını çizen çağdaş Arap dilbilimcilerinden Hilmi Halîl, bu şekilde türetilmiş الغُتْبَة 'kutu' kelimesinden غَلَبَ, 'kutuladı' الإنسان kelimesinden تَأَنَّنَ 'insan oldu' gibi kelimeleri örnek verir. Halîl bu durumu vücudun aldığı gereksiz kilolara benzettir. Toplumsal ve medenî ihtiyaçları karşılamaya yönelik olmayan ve zaman zaman yazarların veya konuşmacıların bazen komiklik olsun diye, bazen de dilde yenilik yapma gayesiyle başvurdukları bu yola Arap filolojisinde *et-tevlîdu'l-marazî* adı verilir. Bu kelimeler dile bir zenginlik getirmez. Terim Türkçedeki uydurukçacılık kelimesine denk düşer (Gündüzöz, 2015: 274-275).

1.3.2.2. Kurumsal Faaliyetler

Terim türetme çalışmalarının tek merkezde toplanması ve araştırmacıların koordineli çalışabilmeleri düşüncesiyle kurumsallaşmaya gidilmiştir. Kişisel faaliyetlerin modern dönemde devlet desteğiyle buluşması terim bilimi çalışmalarına

hız kazandırmıştır. Terim bilimine katkı sağlayan kurumlar, kuruluş tarihleri itibariyle şu şekilde sıralanabilir:

1919 Suriye Dil Kurumu

1927 Lübnan Dil Kurumu

1932 Kahire Dil Kurumu

1947 Irak Dil Kurumu

1953 Arap Terim Birliği

1961 Rabat Ta'rîb Kongresi Düzenleme Bürosu

1976 Ürdün Dil Kurumu (Nâtût, 1995: 12).

Arap dil kurumları şu temel hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır: 1.Arap dilinin zenginleştirilmesi ve dilin ihtiyaçlarına cevap verir hale getirilmesi yolundaki çabaların arttırılması 2.Terim türetme 3.Tercüme ve Arapçalaştırma (ta'rîb) 4.Sözlükler hazırlama, 5.Arap gramerinin ve imlasının öğretimini kolaylaştırma, 6.İlmî mirası ihya etme (Acar, 2007: 231). Dil bilimciler tarafından öngörülen yukarıdaki hedefler pek çok devlet bünyesinde kurumsallaştırılmıştır. Temelde aynı vizyon ve misyonu öngörerek faaliyet gösteren kurumlar, dil bilginlerinin oluşturmuş olduğu merkezlerle farklı bir statü kazanmıştır.

1.3.2.2.1. Suriye Dil Kurumu

1919'da Şam'da “*el-Mecma ‘u'l-İlmiyyu'l-Arabî*” adıyla kurulmuştur. 1921'den itibaren çıkan dergisi ve diğer yayınları ile faaliyette bulunan bu akademi (Çetin, 1991: 285) Arap dünyasındaki ilk resmi dil kurumudur (Halîl, 1985: 576). Kurumun ilk başkanı, kuruluşunda büyük emekleri olan Muhammed Kürd Ali'dir. Akademinin kuruluşundan 1953 yılında ölümüne kadar otuzdört sene gibi uzun bir

süre bu vazifeyi yürütmüştür (Bilge, 1978: 290). İkinci başkanı Halil Merdem, üçüncü başkanı Emir Mustafa eş-Şihabi'dir. Kurum olarak; *Arap dilinin çağımızdaki durumunu incelemek, Arap edebiyatını yaymak ve yazma eserleri neşretmek, Avrupa dillerinde yazılmış ilim, sanat ve bilim kitaplarını Arapçaya kazandırmak, bir genel kütüphane kurup yazma ve basma eserleri bir araya getirmek, Arapça ve diğer dillerle olan tarihi eserleri burada toplamak ve dergi çıkarmak* (Harb, 2003: 260) gibi faaliyetleri hayata geçirmeyi hedeflemişler.

Kurumun akademik üyeleri, Avrupa'nın tanınmış şarkiyat âlimlerinin de yer aldığı Şam, Mısır, Irak ve diğer Arap ülkelerinin ileri gelen şahsiyetlerinden oluşmuştur. Bu akademi heyeti, eğitim ve öğretimi geliştirmek, konferanslar verdirmek, makaleler sunmak maksadıyla bir dergi çıkarmıştır. 1958 yılında Mısır ve Suriye "Birleşik Arap Cumhuriyeti" adı altında birleştikten sonra Dimaşk ve Kahire akademileri bir çatı altında toplanmıştır (Savran, 1987: 47).

1.3.2.2.2. Kahire Dil Kurumu

Aralık 1932'de yayımlanan bir kararname ile tesis edilen kurumun ilk üyeleri 1934 yılında atanmıştır. Başlangıçta *Mecma'u'l-Lugati'l-Arabiyyeti'l-Meleki* adıyla sonra *Mecma'u Fuad'l Evvelu'l-Lugati'l-Arabiyyeti* ve son olarak *Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye* olarak değişmiştir (eş-Şihâbî, 1988: 68). Kahire Dil Kurumunun en büyük hedefi, Arap dilinin bozulmasını önlemek olmuştur. Bu asırda pek çok gelişme olduğu için ilim ve sanat alanındaki ihtiyaçları da karşılamak kurumun en temel hedefleri arasında yer almıştır. Ayrıca Arapların geleneksel sanat ve edebiyat ilimlerinin tekrar ortaya çıkarılması, Arapçada terim birliğinin oluşturulması, Arapça'nın gelişiminin sağlanması ve bütün konularda araştırma yapılması

hedeflenmiştir (Dayf, 1964: 92). Kurumun bu faaliyetleriyle birlikte yayımlanmış olduğu eserler de büyük önem arz etmektedir. Ayrıca kurum, genel sözlüklerin yanı sıra çeşitli terimlere ilişkin özel sözlüklerin telif ve neşrini de gerçekleştirmiştir. Bunlar arasında *Mu'cemü Fischer (el-Mu'cemü'l-luğavî et-târîhî)*, *el-Mu'cemü'l-vasîf*, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, *el-Mu'cemü'l-vecîz*, *Mu'cemü elfâzi'l-Şur'âni'l-Kerîm*'den başka, medenî kanun ve ticaret kanunlarına dair terimler, tıp, kimya, jeoloji, atom fiziği, biyoloji ve felsefe terimlerini içeren sözlükler de yer almaktadır (Harb, 2003: 260).

1.3.2.2.3. Irak Dil Kurumu

Mecmau'l-İlmiyyu'l-'Irâkî, Kahire Dil Kurumuna müteakip Irak hükümeti tarafından 1945'te kurulmuştur (Halîl, 1985: 600). Bu tarihte Tercüme ve Telif Bürosu (Lecnetu't-Te'lîf ve't-Terceme ve'n-Nesr) olarak kurulan Mecma'u'l-İlmiyyu'l-'Irâkî, 1947'de kurumsallaşmıştır (Dayf, 1984: 12). Kurumun amacı diğer kurumlar gibi, Arap diline hizmet etmeye, araştırmalar yapmaya, yazma eserlerin basım ve yayınına gerçekleştirmeye yönelik olmuştur (Savran, 1987: 49). Kurum, el-Mecmau'l-İlmiyyu'l-'Irâkî adıyla çıkardığı dergiyle 1950-1963 tarihleri arasında on, 1964-1974 tarihleri arasında ise on beş cilt olarak yayımlamıştır. Bunun dışında 1955-1967 tarihleri arasında çok sayıda terim sözlüğü yayımlayan kurum, çeşitli ilim adamları tarafından elli kadar konferans düzenleyerek bildirileri kendi dergisinde veya müstakil olarak yayımlamıştır (Bayatlı, 2003: 259-260).

1.3.2.2.4. Ürdün Dil Kurumu

Ürdün Eğitim ve Öğretim Bakanlığı (Vizâretu't-Terbiye ve't-Ta'lîm) bünyesinde ve Lecnetu't-Ta'rîb ve't-Terceme ve'n-Nesr adında bir büro olarak 1961'de faaliyetine başlayan Ürdün Dil Kurumu (Mecma'u'l-Lugati'l-Arabiyyeti'l-Urdunî) 1976'da kurumsallaşmıştır (Dayf, 1984: 15). Bir yıl içinde hazırlıklarını bitirerek 1977 yılından itibaren çalışmalarına başlayan kurum sözlük, terimler, tercüme, kültür, dergi, basın yayın vb. konularda komisyonlar teşkil ederek faaliyetlerini sürdürmüştür. Sonraki dönemlerde komisyon sayısı on bire çıkarılmıştır. Kurum telif ve tercüme çalışmalarını teşvik için yarışmalar düzenlemiştir. Üniversite öğretim dilinin Arapçalaştırılması için gayret göstermiştir. Arapçalaştırma ve Tercüme Yayın Komisyonu bir matematik ilimleri sözlüğü hazırlatmıştır. Kurumun Arapçalaştırma faaliyetine dair yayımladığı iki kitaptan biri milletlerarası sistemlerle ilgili birimlerin terim ve kısaltmaları; Arapça ticaret, iktisat ve bankacılık terimlerini kapsamaktadır (Halife, 2003: 261).

1.3.2.2.5. Diğer Kurumlar

Avrupa'da terminoloji konusundaki çalışmaların daha XVIII. yüzyıldan itibaren kişisel faaliyetlerle başladığı görülmektedir. Yirminci yüzyılda Avrupa ve Amerika'da terim birliğinin sağlanmasına katkıda bulunan Cenova'daki ISO (The International Standarts Organization/Uluslararası Standartlar Kuruluşu), Das Österreichhische Normungsinstitut (Avusturya Standart Enstitüsü), International Association for Applied Linguistics (Uluslararası Uygulamalı Dilbilim Kurumu)'na bağlı The Comission of Terminology (Conterm/Terminoloji Komisyonu) ve merkezi Viyana'da 1971'de kurulmuş olan ve Unesco ile Avusturya Standartlar Enstitüsü'nün

işbirliği doğrultusunda çalışmalarını sürdüren infoterm (Uluslararası Terminoloji Bilgi Merkezi) gibi kuruluşlarla terim çalışmaları gelişimini sürdürmektedir (Gündüzöz, 2015: 280-281). Bu merkez (infoterm), terim bilimin, aşağıdaki hususlarına eğilmeyi öngörerek ortak bakış açısı oluşturmayı hedeflemektedir:

- Yapıları, özellikleri, sistemleri ve aralarındaki ilişkiler bakımından kavramlar
- Terimlerin unsurları, parçaları ve kısaltmaları
- Terimlerle onların belirttiği özel alanlar arasındaki dilsel ilişkiler
- Terimlerin birleştirilmesi ve standardizasyonu

Terimlerle ilgili bilgilerin ve dokümanların takibi de merkezin yürüttüğü işler arasındadır. Bu da dünyanın her tarafından terimlerle ilgili basılı dokümanların toplanması şeklinde olmaktadır. Bunlar (terimlerle alakalı) esaslar ve ölçülerle ilgili olabileceği gibi belirli alanlara özgü terimleri toplayan koleksiyonlar da olabilmektedir. Merkezin bir diğer görevi de yayınlanmış çalışmalar ve devam eden projeler hakkında bilgi vermektir (el-Hayâdıra, 2008:190).

Sonuç olarak; geçmişte büyük oranda ferdî kalan dil faaliyetlerini bugün bilimsel anlamda uzman ekipler eliyle uhdesine alan dil kurumlarının toplumun ihtiyaçlarına ne kadar cevap verebildiği, dildeki değişim hızını yakalayıp dili kendi içinde geliştirme ve zenginleştirme adına nelerin yapıldığı gibi meseleler ayrı bir incelemenin konusudur (Acar, 2007: 232).

2. TERİM TÜRETME YOLLARI

Öncelikle belirtmemiz gerekir ki terim oluşturmak kelime uydurmak demek değildir. Ortaya koyulan terim hem dil yönünden hem de söz konusu terminolojinin sisteminde doğru bir yere oturmalıdır. Çünkü kelime, fikrin dışı vurumu ve dilin imkânlarına indirgenmiş halidir. Bir terim, içinde bulunduğu sistemin önemli bir parçasıdır ve tek başına ele alınamaz. Barry Barnes bunu şöyle ifade etmektedir: *"Bir ilim dalının veya disiplinin sistemi içinde izole edilecek hiçbir terim yoktur ki doğruluğu veya uygunluğu ana yapıdan izole edilmiş bir halde tetkik edilsin"* (Ersöz, 2014: 33).

Terimler türetilirken, yeni beliren ya da yerleştirilmek istenen kavramlar karşılanırken şu yollara başvurulmaktadır:

- a) Dilin kendi öğelerine yeni anlamlar yükleme yoluyla dilden karşılama,
- b) Birleştirme
- c) Canlandırma
- ç) Çeviri
- d) Türetme

Türetme yolu, aslında bütün dünya dillerinde bilgin sözcüğü (Fr. mot savant) adı verilen terimlerin büyük bir bölümünü oluşturan öğelerin yapım yöntemidir. Bu sözcüklerin yapımında genellikle Yunan ve Latin kökenli sözcüklerden yararlanıla gelmiştir. Telefon, Yunanca /te: le/ (uzak), ve /fo :ne/ (ses) sözcüklerinden türetilirken, /te: le/ ögesiyle telgraf, televizyon, telekomünikasyon... gibi başka pek çok terim kurulmuş, Yunanca astron ögesinden yararlanan astronomi, astroloji, astrobiyoloji ve yakın zamanlarda astronot gibi terimler bir çok dilde yerleşmiştir (Aksan, 2009: 41). Türkçenin türetme yoluyla kavramlaştırma ve kendi öğelerinden

yararlanarak yeni yeni sözcükler oluşturma eğilimi bugün Türkiye Türkçesi yazın dilinden çok daha geniş ölçüde, Anadolu ağızlarında kendini göstermektedir. Eski Anadolu Türkçesinden bugüne kadar gelen ögelerin yanı sıra, belli kök ve eklerden yararlanılarak, kimi zaman az kullanılan eklere dayanılarak türetilmiş özgün örnekler bulunmaktadır (Aksan, 2006: 67).

Arap dili ise; *iştikâk*, *mecaz*, *naht* ve *tarib* gibi türetme yöntemleri ile geliştirilmiştir. İslam'ın ilk dönemlerinde dil bilginleri fıkıh ve dil alanlarında bahsedilen yöntemleri kullanarak binlerce yeni terim türetmişlerdir. İran, Yunanistan, Hindistan ve diğer ülkelerin ilimlerinden de binlerce terim aktarılmıştır. Dolayısıyla İslam'ın ilk dönemlerinde, bazı ilimleri Arap diline nakletmek amacıyla söz konusu yöntemler kullanılmıştır (eş-Şihâbî, 1988: 12-13).

2.1. İştikak Yoluyla Terim Türetme Yöntemi

Dil morfolojisi olarak, Batı dillerinde *derivation*, *etymology*, *metaplasms* gibi isimlerle karşılanan bu olgunun Arapça karşılığı “*iştikâk*”tır. Arapça bükümlü yani üç ya da dört harfin oluşturduğu köke yeni harfler eklemek ya da çıkarmak suretiyle yeni anlamların elde edildiği bir dildir. Arapçada “*ilmu*’l-*iştikâk*” olarak adlandırılan bu olgu, anlamda ilgi olması şartıyla bir sözcükten başka bir sözcük türetmek ve sözcükler arasındaki türeme ilişkilerini belirli kurallar içinde ortaya koymaktır (Koçak, 1984: 2).

Arap dilinde *iştikâk* çalışmalarının başlangıcı için belirli bir zaman verilemez. Ancak hicri II. yüzyılda görülmeye başlanan bu konuya özel kitaplar hicri III. yüzyılda oldukça çoğalmıştır. İlk dönemlerden başlayarak Arap edebiyatı, biyografi, tarih kitabı yazarlarının daha bu bilim dalının usulü henüz gelişmemişken eserlerinde

Arapçaya özellikle dışardan giren ya da anlam ve şekil bakımından garip görünen sözcükler hakkında yaptıkları açıklamalar bu konudaki ilk çalışmalara örnek olarak verilebilir (Tuzcu, 2001: 67).

Sözlükte *"bir şeyin yarısını almak"* anlamına gelen *ıştikâk* kelimesini (Kılıç, 2001: 439), terim olarak İbn Manzûr *Lisanü'l-Arab*'da: *"Aralarında mâna ilişkisi bulunan iki kelimedenden birinin diğerinden alınması ve türetilmesi"* şeklinde ifade etmektedir (İbn Manzûr, 1999: 97-98). el-Emîr Mustafâ eş-Şihâbî ise *ıştikâk*ı; *"Aralarında mâna ve lafız uygunluğu şartıyla iki kelimedenden birinin diğerinden alınması (türetilmesi)"* şeklinde tarif etmiştir (eş-Şihâbî, 1988: 13).

"İştikak; mâna, kök harfleri ve bu harflerin sıralanışı bakımından aralarında birliktelik bulunan lafızlardan birini mecazen de olsa diğerinden elde etmek/türetmektir. Burada fer (türetilen), aslın (kök) anlamına delalet eder. Çoğunlukla anlamda da bir ziyade söz konusudur ki, zaten asli harfler dışında ya da asli harflerin harekelerinde hakikaten veya hükmen farklılık göstermelerinin sebebi de budur. Arapça'nın en bariz özelliklerinden biri, ıştikâk yönüyle diğer dillerden ayrılmış olmasıdır. Bilindiği gibi bu metodun Arapça lafızların ve terimlerin çoğunun seçiminde rol oynadığı açıktır" (el-Hayâdıra, 2008: 197).

Köklerin anlamları ve aralarındaki ilişkiyi bütün özellikleriyle araştırıp ortaya koyma işi ıştikâkın konusudur (Usta, 2013: 942). Bu konu, Kâtip Çelebi'nin *Keşfü'z-Zunûn* adlı eserinde *"Kelimelerin aralarındaki çıkak ilişkileri dolayısıyla köklerin birbiriyle ilgisi ve yan anlam olarak sözcüklerin nasıl türediğini araştıran bilim dalıdır."* şeklinde ifade edilir (Çelebi, 2007: 128).

Türetme, (derivation-الإشتقاق) isim veya fiil kök ve gövdelerine yapım ekleri getirmek suretiyle eklendiği kökle ilgili yeni anlamlar kazanmış kelimeler yapma

işlemidir. Yeni bir lafız oluşturulması anlamında iştikâk, bir kelime türetme yöntemidir. Sağır, kebir ve ekber diye üç kısma ayrılır. Kimi dilciler naht olgusunu da iştikâk türünden saymış ve bunu dördüncü iştikâk türü kabul ederek, iştikâku'l-kubbâr şeklinde isimlendirmişlerdir (Civelek, 2003: 115).

2.1.1. İştikâk-ı Sağır

Genel ya da en küçük türetme anlamındaki İştikâk-ı Sağır (asğar-âm), bir kelimenin ses ve harflerinin sırası korunarak farklı bir kalıba aktarılmasıdır. Ortaya çıkan kelime, kaynak kelime ile ortak bir anlam paydası içinde olur. Arapçadaki türetim ağırlıklı olarak bu yöntemle yapılmaktadır (Gündüzöz, 2015: 33). İştikâkı's-Sağır bir başka görüşe göre; anlamda ilgi ve kök harflerinin sıralanışında birlik olan iştikâk çeşididir (Usta, 2013: 942). Bu türetim yönteminde her iki kelimenin harfleri ve bu harflerin sıralanışının uyumlu olması gerekmektedir. ضَرَبَ “vurdu” fiilinden ضَرَبُ “vurmak” mastarının türetilmesi buna örnek olarak verilebilir (el-Kannevci, 1985: 74).

Sülasi ve rubai mücerred fiillerin mastarlarından fiil ve isim kategorisinde birçok kelimenin ve mücerred fiillerden mezid fiil kalıplarının türemesi bu nevi iştikâktır. İbn Fâris'in hacimli sözlüğü *Mu'cemu Mekâyisi'l- Luğa* 'sında uyguladığı *Mekâyîs* sistemi bu tür iştikâka girer. İştikâk-ı Sağır'e göre bir kökün *Mekâyîs-i Usûl* olarak adlandırıldığı, birçok türevi ilgilendiren ortak-asıl anlamlar tespit edilerek, ilgili türevlerin anlam ve iştikâk durumuna İştikâk-ı Sağır anlamı altında yer verilir. Bu temel anlamlardan hiçbirisiyle mana ve iştikâk ilgisi bulunmayan kelimeler de “tebâyün, tebâud, infirâd, adem-i inkiyâs” adıyla ayrı olarak zikredilir. Eser İştikâk-ı Sağır sistemiyle kendisinden sonra yazılan sözlükleri etkilemiştir. es-Sâgânî'nin “el-

Ubâb”ında, ez-Zebîdî’nin “Tâcü’l-Arûs”unda, Luis Ma’lûf el-Yesûî’nin “el-Müncîd”inde bu sistemin etkileri görülmektedir (Kılıç, 2001: 400).

2.1.2. İştikâk-ı Kebîr

Asıl kelime ile türemiş kelime arasında lafız ve anlam ilişkisi bulunduran ancak sıralanışları bakımından farklı olan kelimeler arasındaki türemedir. Bu iştikâk türüne kalb-î veya iştikâk-ı kebîr adı verilir. Bu yöntem, kelimedeki bazı harflerin sıralarını değiştirerek yeni bir kelime türetme yöntemidir. Örneğin: (جَبَذَ جَذَبَ، عَاثُ عَتَى، طَفَا طَافَ طَمَسَ طَسَمَ، لَفَتَ قَتَلَ). Yukarıda gösterilen kelimelerdeki ortak harfler hem asıl fiilde hem de müştak fiilde aynıdır. Anlam veya yakın anlam bakımından da aynıdır, ancak bu kelimeler harflerin sıralanışı bakımından farklılık göstermektedir (eş-Şihâbî, 1988: 13).

İlk kez ibn Cinnî (ö.392/1001) tarafından *İştikâk-ı-ekber* olarak adlandırılan bu olgu daha sonraki âlimler tarafından İştikâk-ı-kebîr şeklinde isimlendirilmiştir. İbn Cinnî’ye göre bu şekilde oluşturulan bütün türevler, hepsini içine alan kapsayıcı bir anlamda birleşir. Örneğin: جبر kökünden bu şekilde türetilen bütün kelimeler *güç ve sağlamlık* anlamında birleşir (Asutay, 2012: 308).

İbn Cinnî *el-Hasâis* adlı kitabında İştikâk-ı-s-Sağîr konusu için özel bir bölüm ayırarak kitabına bu konu ile başlamıştır. “ق ول” harflerini esas alıp altı terkeb (ق ول - ق ل و - وق ل - ول ق - ول ق - ل ق و - ل وق) şeklinde harfleri sıralayarak konuyu ele almıştır (Halîl, 1985: 80-81).

2.1.3. İştikâk-ı Ekber

Bir kelimenin harflerinden biri değiştirilerek yeni bir kelimenin elde edilmesidir, yeni kelime değişime uğramamış harfler açısından kaynak kelime ile tam bir ortaklık, değişmiş harfleri açısından ise mahreç veya sıfat ortaklığı içerisindedir. İki kelime ortak bir anlam paydasında birleşirler (Gündüzöz, 2015: 55). Bunun yanı sıra her iki kelimenin telaffuz yönünden birbirine yakın olması gerekir (Kannevci, 1985: 74). Örneğin: جثا-جذا، بحر-بعثر، شاز-شأس (İbn Dureyd, 1958: 28).

Bu iştikâk türüne “ibdâl ve te’âkub” de denilmektedir. Kuramı ilk dillendiren İbn Cinni olmuştur. Daha sonra Sekkâki (ö.626/1229) literatüre iştikâk-ı ekber adı ile sokmuştur (Yüksel-Gündüzöz, 2005: 219).

Türkçede ise; aynı dizimsel eksende sıralanan baş, kaş, taş, yaş kelimeleri dizisel eksende b, k, t, y seslerinin anlam belirleyici olarak görev yapmasıyla [aş] sesinden anlam ayrışmasına uğramışlardır. İştikâk-ı ekber’de aynı ikili köke bağlanan kelimelerde sonradan eklendiği varsayılan harfin bir anlam ayırıcı görevinin olduğu ileri sürülmektedir. Fonem kuramından farklı olarak ise iştikâk-ı ekber yoluyla türemiş kelimeler arasında ortak bir anlam paydasının olduğu göze çarpmaktadır (Yıldız, 2012:120).

2.1.4. İştikâk-ı Kubbâr (Naht)

Dil bilimciler tarafından “naht” olarak bilinen (İbn Dureyd, 1958: 28). İştikâk-ı Kubbâr; yeni bir anlam çıkarmak amacıyla iki farklı anlamlı kelimedenden bir veya birkaç harf düşürülerek yapılan türetme çeşididir (Dirâz, 1986: 357). Bu kelime bir isim olabilir. Örneğin “بسم الله” ifadesindeki bazı harflerden oluşturulan “بسملة”

gibi veya bu bir fiil de olabilir. “الحمد لله” cümlesinden oluşturulan “حَمْدٌ” gibi (Tarazî, 2005: 289).

Bir kelimenin naht yoluyla kullanılmasının iki temel hedefi olabilir: Öncelikle naht yapılan iki veya daha fazla kelimenin kısaltılması neticesinde ifadenin kolay ve hızlı söylenmesini sağlamak hedeflenmiştir. Ayrıca günümüzde kullanılmakta olan uzun bilimsel ibareler ve birleşik kelimeler, aynı anlamı ifade eden tek bir kelimeye dönüşebilmektedir. Bunlara şu kelimeler örnek verilebilir; bilinçaltı anlamına gelen (تحت) ve (الشعور) kelimeleri (تحشور) şeklinde, mor ötesi anlamına gelen (فوق) ve (البنفسجي) kelimeleri naht yoluyla (فو بنفسجي) şeklinde ifade edilmiştir. Keza elektromanyetik anlamında kullanılan terim (كهربائي) ve (مغناطيسي) kelimeleri de naht yoluyla (كهروطسي) şeklinde birleştirilerek kullanılmaya başlanmıştır (Usta, 2013: 943). Dilbilimcilere göre nahtın dört çeşidi vardır (Tarazî, 2005: 294):

1- *Naht-ı fi'ilî*: Bir cümleden bir fiilin türetilmesi şeklindeki naht türüdür. Bir cümleden, onu ifade etmeye imkân veren ve onun muhtevasının oluşunu belirten veya onun anlamını gösteren bir fiili yapmaya fiilimsi naht denilmektedir (Civelek, 2003:104). Örneğin: “قال بأبي أنت” “*Babam sana feda olsun*” dedi. Cümlesi ile bu cümleden türeyen ve aynı anlama gelen “بأباً” fiilinin türemesi gibi (Tarazî, 2005: 294).

2- *Naht-ı ismî*: Bağımsız iki isimden bazı harflerin alınıp birleştirilmesidir (Özbalıkçı, 2013: 311). جلد ve جمد kelimelerinden kaya anlamındaki جلود kelimesinin oluşturulması buna örnektir (Halîl, 1985: 91).

3- *Naht-ı nisbî*: Belirli iki isimden oluşan kelimelerdir (Tarazî, 2005: 294). عبد ve شمس kelimelerine nispet yapılarak kısaltılan عيشمي lafzı nisbi nahta bir örnektir. Burada âlem bir isim, birleşik tamlamaya (mürekkeb izafi) nisbet edilmekte, böylece,

muzâf ve muzâfun ileyhten oluşan ifadede naht yapılmaktadır. Bu durumda عيشمي şeklindeki menhut alem isim عبد شمس tamlamasından türetilmektedir. Bir başka örnek olan, عبدري menhut lafzı عبد الدار tamlamasından elde edilmiştir (Civelek, 2003:106).

4- *Naht-ı vasfî*: İki kelimededen aynı anlamda veya daha kuvvetli bir niteliğe işaret eden naht türüdür (Halîl, 1985: 91). Örneğin ضبط ve صبر kelimelerinden "sert ve güçlü adam" anlamındaki "صبطر" kelimesinin oluşturulması gibi (Tarazî, 2005: 295).

İştikâk ilminin tarihi seyrini, etimolojik anlamını, sözlük ve terim anlamlarını ana hatlarıyla açıklayıp, iştikâk çeşitleri olan *iştikâk-ı sağîr*, *iştikâk-ı kebîr*, *iştikâk-ı ekber* ve modern dönemdeki dil bilimciler tarafından *naht* olarak da adlandırılan *iştikâk-ı kubbâr* yöntemlerinin kullanımları ile ilgili temel bilgiler aktarıldıktan sonra, iştikâk ilmiyle ilgili yazılmış önemli eserlerin bazılarına yer vereceğiz:

- 1- Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasan b. Dureyd, (ö.321), *el-iştikâk* (Karaarslan, 2002: 418).
- 2- Ebü'l-Hasan Ali b. İsa er-Rummânî (ö.384), *Kitâbu'l-İştikâki'l-Kebîr* (el-Kannevci, 1985: 41).
- 3- Ebü'l-Kâsım Abdurrahmân b. İshâk ez-Zeccâcî (ö.415), *İştikâku Esmâillah*
- 4- Alî b. Muhammed el-Umrânî el-Harezmî (ö.840), *İştikâku Esmâi'l- Mevâdî ve'l-Buldan* (İbn Dureyd, 1958: 29).
- 5- Ebû Nasr Ahmed b. Hatem el-Bâhilî (ö.845), *Kitâbu İştikâki'l- Esmâ'* (el-Kannevci, 1985: 40).
- 6- Seyyid Muhammed Sâdık Hasan Han Bahadır (ö.1307), *el-İlmu'l-Hafak min İlmi'l-İştikâk*.

7- Abdulkadir b. Mustafa el-Mağribî (ö.1376), *el-İştikâk ve't-Ta'rîb* (el-Kannevci, 1985: 42).

8- Abdullah Emin (ö.1376) *el-İştikâk* (İbn Dureyd, 1958: 29).

Çoğunlukla *Kitabü'l-İştikâk* veya *Kitabü'l İştikâki'l-Esmâ'* adıyla anılan bu eserlerde ya iştikâk ilminin teorisi ele alınmış ya da belli konulardaki isimlerin iştikâkı incelenmiştir, İbn Düreyd'in, Şuûbiyye'nin Arap isimlerinin saçmalığı ve mantıksızlığı eleştirisine cevap vermek amacıyla yazdığı hacimli eseri *Kitabü'l-İştikâk*'ta (İştikâku'l-Esmâ'/İştikâku'l-Esmâ'î'l-Kabâ'il) Arap kabile isimlerinin ez-Zeccâcî'nin *İştikâk Esmâ'illâh* adlı eserinde Allah'ın isim ve sıfatlarının, Ali el-Hârizmî'nin *İştikâku'l-Esmâ'l-Mevâdî ve'l-Buldan* ında yer ve ülke adlarının iştikâkı ele alınmıştır. Abdullah Emîn'in *el-İştikâk* adlı eseri de (Kahire 1376/1956), iştikâk ilminin teori ve uygulamasına dair çağdaş ve kapsamlı bir eserdir. Tüm bu eserlerin ve iştikâk yöntemlerinin terim türetimindeki rolü ise oldukça büyüktür (Kılıç, 2001: 440).

3. HUKUK TERMİNOLOJİSİ

"Hukuk" kelimesi Arapça "hak" kelimesinin çoğuludur. Hak "doğru, gerçek, yerinde, layık, uygun, yaraşan" gibi manalarda kullanılır. Türkçede "haklar" manasında hukuk kelimesi eskiden sık sık kullanılırken bugün oldukça nadir kullanılır olmuştur. Günümüzde hukuk kelimesi bir sosyal kurum ile bunun ilmi manasında kullanılmaktadır (Eskicioğlu, 1996: 53).

Hukukun tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Toplum halinde yaşayan insan, fertlerin hareketlerini kontrol edecek, birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyecek, karşılıklı hak ve hürriyetleri koruyacak ve görevleri belirleyecek bir nizamın yani hukuk düzeninin zaruretiye inanmıştır. Zaten hukuk da bu inanıştan doğmuştur. İnsanın bu inancı ve idrâkı hukukla başbaşa gitmiştir; yeryüzünde insan toplumları bulunduğu sürece de bu böyle devam edecektir. İnsanların ihtiyaçları geliştikçe, zaman ilerledikçe hukuk da, özü aynı kalmakla beraber, kapsamı ve ayrıntılarında elbette değişecek ve ilerleyecektir. Özetle, hukuk, insan toplumunun vazgeçilmez unsurudur (Cin-Akgündüz, 2011: 44).

Hukuk'u meydana getiren ise dildir. Konfüçyüse sorarlar:

-Bir ülkenin yönetimi size verilseydi, ilk olarak değişime nereden başlardınız?

Büyük düşünür bu soruya şöyle cevap verir:

“Hiç kuşkusuz dili gözden geçirmekle işe başlardım. Çünkü dil kusurlu olursa, kelimeler düşünceleri iyi anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmazsa, yapılması gerekenler doğru yapılamaz. Görevler gereği gibi yapılmazsa töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulursa, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. İşte bunun içindir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir (Korkmaz, Turan, vd. 2012: 3).

Hukukun ve dilin, bireysel ve toplumsal yaşamıyla olan bağları ortak bir paydada değerlendirildiğinde, başkaca hiçbir neden olmasa dahi, hukuk ile dil arasında bir bağlantının olduğunu görebiliriz. Bu bağ kuralların dil aracılığıyla ifade edilmesi zorunluluğundan doğar. Yazılı hukuka geçişle, yani kuralların yazıyla ifade edilmeye başlamasıyla hukuk ve dil arasındaki bağ daha da güçlenmiştir. Bireyin toplum içindeki davranış ve ilişkilerini düzenleyip sınırlandıran yasalar ile bu yasaların anlamında ve yazılı metinler halinde saklanması kullanılan dil birbirinin ayrılmaz parçaları haline gelmiştir (Erdin, 2008: 209).

Hukuk dili gündelik dilde hiç kullanılmayan sözcüklerle veya gündelik anlamlarının dışında kullanılan sözcüklerle dolu bir dildir (Altay, 2002: 13). Konuya Türk hukuk dili açısından yaklaşıldığında; hukuk dilinin gündelik dilden farklılaştığını alıntı kelimeler üzerinden daha iyi takip edebiliriz. Bu alıntı kelimeler içinde de Arapça kelimelerin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Türk Dil Kurumu tarafından 2005'te yayımlanan *Güncel Türkçe Sözlük*e göre, Türkiye Türkçesinde, 2005 yılı itibarıyla, 104,481 sözcük bulunmaktadır. Bu sözlükteki bilgilere göre Türkiye Türkçesinde 6,463 Arapça sözcük bulunmaktadır ve bu sayı, Türkiye Türkçesinde alıntı kelimeler bakımından en büyük sayıyı oluşturmaktadır. Bir başka ifadeyle, Türkiye Türkçesinde en fazla alıntı kelime, Arapçadan girmiştir (Dursunoğlu, 2014: 145).

Hiç şüphesiz; Arapça alıntı kelimeler Türk hukuk terminolojisinde de büyük bir yer tutmaktadır. “*Hak*” (حَق) “*hukûk*” (حُقُوق) “*adâlet*” (عَدَالَة) “*hüküm*” (حُكْم) “*hâkim*” (حَاكِم) “*mahkeme*” (مَحْكَمَة) “*kâtip*” (كَاتِب) “*kânûn*” (قَانُون) “*dâva*” (دَعْوَى) gibi en temel terimler, bunlardan sadece birkaçıdır.

Özellikle 1924'e kadar Türk hukuk terminolojisi gelişimini büyük oranda alıntı kelimelerle sürdürmüştür. Fakat sonraki dönemlerde birtakım düzenlemelerle kendi öz şeklini bulmuştur. Nitekim harf devrimi ve diğer birçok reformlardan sonra, 1921'de Arapça ve Farsça sözcüklerle yazılmış ve 1924'te düzeltilmiş olan “Teşkilatı Esasiye Kanunu” dilde anlaşma ve özleşme akımının bir sonucu olarak, 1945 yılında Türkçe'ye çevrilmiş “Anayasa” adını almıştır. Bu adlandırma, Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun tam anlamıyla yeni Türkçe'ye yapılan bir çevirisidir (Altay, 2002: 22-23).

Aşağıda 1924 Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu ile 1945 Anayasası, sözcükleri açısından karşılaştırılmıştır. 1924 Teşkilât-ı Esâsiye Kanunda yer alan terimler bold, 1945 anayasasında yer alan terimler ise italik olarak verilmiştir.

1924 → 1945

A'zâ → Üye	Hey'et → Kurul
Addolunmak → Sayılmak	Husûsât-ı şahsiye → Özlük işleri
Ahkâm → Hükümle, ahvâl, haller	Hükmî şahıs → Tüzel kişi
Alenî → Açık	İ'dâm → Ölüm cezası
Âsâyiş → Güvenlik	İcrâ salâhiyeti → Yürütme yetkisi
Beyânât → Demeçler	İdâre-i hususiye → Özel idare
Bilâ- kayd ü şart → Kayıtsız, şartsız	İhtisâs → Uzmanlık
Cem'iyet → Dernek	İnfâz → Yerine getirme
Cerâim → Suçlar	İsyân → Ayaklanma
Cürm-i meşhûd → Suçüstü	İzhâr → Açığa vurmak
Divân-ı muhâsebât → Sayıştay	Kavânin → Kanunlar
Hâkimiyet → Egemenlik	Kazâ' → Yargı

Kuvâ-yı harbiye → *Harp kuvvetleri*

Mahkûm → *Hükümlü*

Masûniyet → *Dokunulmazlık*

Maznunen → *Sanık olarak*

Meb'ûs → *Milletvekili*

Memnû' → *Yasak*

Men' → *Önlemek*

Mes'ûl → *Sorumlu*

Mu'âhede → *Andlaşma*

Mugâyir → *Aykırı*

Muhâkeme → *Yargılama*

Mukâvele → *Sözleşme*

Müdâfa'a → *Korumak*

Mükellef → *Görevli*

Mümessil → *Temsilci*

Müracâ'at → *Başvurma*

Mürûr-ı zamân → *Zamanaşımı*

Mütalâ'a → *Düşünce*

Müzâkerât → *Görüşmeler*

Nezâret → *Gözetim*

Reis → *Başkan*

Sulh → *Bariş*

Taahhüd → *Yüklenme*

Tahkîkât → *Soruşturma*

Tahrîren → *Yazılı*

Taleb → *İstem*

Te'cil → *Ertelemek*

Tebdîl → *Değiştirme*

Tedrîsât → *Öğretim*

Teftîş → *Denetleme*

Tekâlif → *Yüklemeler*

Temellük → *Mülk edinme*

Tesbit → *Belirtmek*

Teşkilât → *Kuruluş*

Tedkîk → *İnceleme*

Umûmî af → *Genel af*

Vazâ'if → *Görevler*

Vefât → *Ölüm*

Zâbıta → *Kolluk işleri* (Özdemir, 2006: 291-295).

Asırlarca iç içe olan Türkçe ve Arapça birbirinden çok sayıda kelime almış, dolayısıyla doğal bir kültürel etkileşim içinde olmuştur. Arapçadan Türkçeye geçen kelimeler Türkçeleştirilirken Türk insanının ağızında yeni bir şekil almış; bir başka

ifadeyle, yeni bir kimliğe kavuşmuştur (Dursunoğlu, 2014: 145) ve bu kelimeler zaman içinde anlam genişlemesine uğrayarak etki gücünü ve ifade kabiliyetini arttırmakla bir terim niteliği de kazanmıştır. Bu türden çalışmalar daha çok dil biliminin konusu olduğu için sadece bizi ilgilendiren yönüyle yani hukuktaki anlam değişimleri noktasında konuyu ele almak istiyoruz.

Aşağıda 6502 Sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun”unun “yargılama, denetim ve cezaya ilişkin hükümler” ile alakalı 74. Maddesinin 2. Fıkrasında alıntı yaptığımız “**Ayıp**” (عيب) sözcüğü Arapçadan alınmış olup TDK sözlüğünde “toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış” (TDK, 2008: 112) anlamında kullanılmaktadır. Ancak hukuk dilinde “hatalı, bozuk, bir eşyanın değerini düşüren hukuksal ya da maddi eksiklik, kusur” gibi yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır (Altay, 2002: 25, Bağdatlı, 2012: 68).

“Satışa sunulan seri malın **ayıplı** olduğunun mahkeme kararı ile tespit edilmesi hâlinde, mahkeme **ayıbın** niteliğine göre malın satışını geçici olarak durdurma veya **ayıbı** giderme kararları verebilir” (TKHK, Madde: 74/2).

Anlam genişlemesine uğrayan kelimelerin yanı sıra Arapçadan Türkçeye anlam kaymasına uğrayarak geçen birçok kelime de bulunmaktadır ve bu kelimelerin belirli bir kısmında hukuki terimler oluşturmaktadır. Örneğin; Türk hukuk metinlerinde zaman zaman rastladığımız, Arapçada “Dinler, şeriatlar arası” anlamında kullanılan “*beynelmilel*” (بَيْنَ الْمِلَل) terimi anlam kaymasına uğrayarak Türkçede “uluslararası ve enternasyonal” (İşler, 1997: 147) anlamlarında kullanılmaktadır.

“20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı **Beynelmilel** erkâmın (uluslararası rakamların) kabulü” (1982 Any, Madde: 174/5).

Arap dünyasında ise hukuk terminolojisi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bunun en temel sebebi de Arap devletlerinin sayısı kadar ulusal hukuk sisteminin bulunmasıdır. Farklı hukuk sistemleri farklı terim ve kavramların kullanımını da beraberinde getirmektedir. Örneğin; Mısır, Lübnan ve Suriye ülkelerinde *anayasa* için الدُسْتُور terimi kullanılırken Irak ve Ürdünde “*Kanûn-i Esâsi*” القانون الأساسي terimi kullanılmaktadır. Mısırdaki “*Senato*” için مَجْلِسُ الشُّيُوخِ terimi kullanılırken bu terime karşılık olarak Irakta مَجْلِسُ الْأَعْيَانِ terimi kullanılır. Lübnan ve Suriye’de “*Temyiz Mahkemesi*” için مَحْكَمَةُ التَّمْيِيزِ, Mısırdaki مَحْكَمَةُ النَّقْضِ و الإِبْرَامِ ve Suriye’de ise قانون أصول المحاكمات الحُقُوقِيَّةِ terimi kullanılmaktadır (eş-Şihâbî, 1988: 129).

3.1. Arapça Modern Hukuk Terimlerinin Türetiliş Yöntemleri

Arapçada isimler türeyiş yönünden ikiye ayrılır. Biçim olarak özgün olup başka bir kelimedenden türememiş bulunanlara câmid, bunun tam tersine biçimsel anlamda bir orijinalliğe sahip olmayıp başka bir kelimedenden türeyenlere ise müştak adı verilir.

3.1.1. Câmid Terimler

İsmiñ doğal halidir. Herhangi bir isim veya fiilden türememiştir. Çalışmamızda elde edilen hukûki terimlerin bir kısmını oluşturan camid terimlere şu örnekleri verebiliriz;

Anlamı	
Adalet	العدل
Hak	الحق

3.1.2 Müştak Terimler

Konuluş itibariyle özgün olmayıp başka bir kelimedenden türetilen isimlere müştak adı verilir. Çalışmamızda elde edilen hukûki terimlerin bir kısmını oluşturan müştak terimler, kendi içerisinde fiilden türeyen; "ism-i fâil", ism-i mef'ûl, "sıfatı müşebbehe", "ism-i zaman, ism-i mekan", "mimli mastar","ism-i alet", "mübalağa sıygası","ism-i tafdil" olarak 8 adet ve isimden türeyen; "ism-i tasğir","ism-i mensub" olarak 2 adet toplamda 10 adet olup şu şekilde ayrılmaktadır:

a. İsm-i Fâil Olanlar;

Fiilden türeyen ve işi yapanı gösteren isim cinsinden kelimelerdir. Türkçedeki karşılığı ekten sıfat-fiildir. Sülâsi (üçlü) mücerred fiilin ism-i fâili (فَاعِل) vezninde gelir.

Örneğin;

		Fiil	
Anlamı	İsm-i Fail	Mazi	Muzari
Hâkim	حَاكِم	حَكَمَ	يَحْكُمُ
Katil	قَاتِل	قَتَلَ	يَقْتُلُ
Kâtip	كَاتِب	كَتَبَ	يَكْتُبُ
Şahit	شَاهِد	شَهِدَ	يَشْهَدُ

b. İsm-i Mef'ûl Olanlar;

Kendisine iş yaptım bildiren, fiilden etkilenen isimdir. Türkçedeki karşılığı edilgen sıfat-fiil dir. İsmi-i mef'ûl sülâsi (üçlü) مَفْعُول vezninde türer.

Örneğin;

		Fiil	
Anlamı	İsm-i Mef'ûl	Mazi	Muzari
Haciz olunan	مَحْجُوز	حَبَزَ	يَحْبُزُ
Tutuklu	مَسْجُون	سَجَنَ	يَسْجُنُ

Mahkum	مَحْكُوم	حَكَم	يَحْكُم
--------	----------	-------	---------

c. Sıfat-ı Müşebbehe Olanlar;

Sıfat-ı müşebbehe, Sülasi lazım fiillerden türetilmiş ism-i fail veya ism-i mef'ul anlamını taşıyan sıfat demektir. Nitelediği nesnedeki anlamın kalıcı (değişken olmayan) bir özellik olduğunu gösterir. Yani sıfat-ı müşebbehenin ifade ettiği anlam nitelenen nesneden hemen ayrılma özelliğinde değildir. Sıfat-ı müşebbeheler genelde sülasi lazım fiillerden elde edilen sıfatlardır. Bazı müteaddi fiillerin de sıfat-ı müşebbehe kalıpları vardır.

Örneğin;

		Fiil	
Anlamı	Sıfatü'l Müşebbehe	Mazi	Muzari
Öldürülen/Maktul	قَتِيل	قَتَلَ	يَقْتُلُ
Haksız/Zalim	ظَلُوم	ظَلَمَ	يَظْلِمُ

ç. İsm-i Zaman ve İsm-i Mekan Olanlar;

Fiilin yapılaş yerini ve zamanını gösteren isimlerdir. مَفْعَل ve مَفْعِلُ vezinlerinden türetilirler.

Örneğin;

		Fiil	
Anlamı	İsm-i Zaman ve İsm-Mekân	Mazi	Muzari

Mahkeme	مَحْكَمَة	حَكَمَ	يَحْكُمُ
Randevu	مَوْعِد	وَعَدَ	يُعِدُّ

d. Mimli Master Olanlar;

Zaman belirtmeksizin iş, oluş, eylem bildiren; adından da anlaşılacağı üzere başında mim harfi bulunan masterlardır. Misal lefîfî mefrûk fiillerin mimli masterları (مَفْعِل) vezninde gelir. Diğer masterlar ise (مَفْعَل) vezninde türetilirler. Örneğin;

		Fiil	
Anlamı	Mimli Master	Mazi	Muzari
Bozukluk, fesatçılık	مَفْسَدَة	فَسَدَ	يَفْسُدُ
Menfaat, çıkar	مَنْفَعَة	نَفَعَ	يَنْفَعُ

e. İsm-i Âlet Olanlar;

Fiilden türeyen ve ait olduğu fiilin kendisiyle işlendiği alete delalet eden isimlerdir. Sadece ek almamış üç harfli (sülasi mücerred) fiillerden elde edilirler.

Örneğin;

		Fiil	
Anlamı	İsm-i Âlet	Mazi	Müzari
Ölçek	مِكْيَال	كَالَ	يَكِيلُ

Anahtar	مِفْتَاح	فَتَّحَ	يَفْتَحُ
Terazi	مِيزَان	وَزَنَ	يَزِنُ

f. Mübalağa Sigasında Olanlar;

Bir varlıkta bir özelliğin çok fazla bulunduğunu veya bir kimsenin bir şeyi çok fazla yaptığını gösteren isimlerdir. Bu isimler sülasi fiilden türetilirler. mübalağa ism-i failin 11 semai vezni vardır. En sık kullanılan vezni ise فَعَّال veznidir.

Örneğin;

		Fiil	
Anlamı	İsm-i Fail	Mazi	Müzari
Suyguncu	نَهَّاب	نَهَبَ	يَنْهَبُ
Kayyum	قَيُّوم	قَيَّمَ	يَقِيْمُ

g. İsm-i Tafdîl Olanlar

Sülasi fiillerin sıfatlarından yapılan bir derecelendirme olup, vasfın başka bir varlıktakinden daha çok olduğunu göstermek için türetilen isimdir. Müzekkerlerde أَفْعَل, müenneslerde فُعْلَى vezninde yapılır.

Örneğin;

		Fiil	
Anlamı	İsm-i Tafdil	Mazi	Muzâri

En yüksek yargı organı	أَعْلَى السُّلْطَةِ الْقَضَائِيَّةِ	أَعْلَى	يُعْلَى
En ağır ceza	أَقْصَى الْعُقُوبَةِ	أَقْصَى	يُقْصَى

ğ. İsm-i Tasğir

Acıma, şefkat, sevgi, küçük görme, sevimlilik katma gibi amaçlarla bir isimden elde edilmiş olan isimlerdir. Tasgir kelimesi, tef'ıl babından "küçülttü" manasındaki صَغَّرَ fiilinin masdarıdır.

Örneğin;

İsim	
Anlamı	İsm-i Tasğir
Kitapçık	كُتَيْبٌ
Anahtarcık	مُقْتَبِحٌ

h. İsm-i Mensûb Olanlar;

Herhangi bir yere, herhangi bir mesleğe veya bir dine ait olmayı gösteren isimdir. İsm-i mensub, isimin sonuna “şeddeli ye” getirilmesi ve önceki harfin harekesinin esre yapılmasıyla elde edilir.

Örneğin;

İsim	
Anlamı	İsm- i Mensub

Anayasal	دُسْتُورِي
Hukûken	قَانُونِي

TÜRKÇE-ARAPÇA HUKUKİ TERİMLER LİSTESİ

(Mahkemeler, Kanunlar, Kararlar, Haklar ve Davalar)

Her ülkenin uyguladığı yargı sistemi içerisinde gerek sözlü gerekse yazılı savunma eylemlerine dayanarak hukûki düzeni ve adâleti sağlamak için birtakım denetim mekanizmaları ve adlî hiyerarşi vardır. Yargılamanın yapıldığı ve hukukun tecelli ettiği mekânlar; davanın ve suçun niteliği, ulusal şartlar ve uluslararası antlaşmalar da dikkate alınarak kendi içinde tasnife tabî tutulmaktadır. Bu durum da ülkemizde yargıtay çatısı altında birleşen mahkemelere çeşitli isimler verilmesi ihtiyacını doğurmaktadır. Dolayısıyla bu bölümde araştırmacıların söz konusu adlî hiyerarşi içinde birinci dereceden bilmesi gereken hukuk terimlerini sadeleştirerek kendi içinde *mahkemeler*, *kanunlar*, *kararlar*, *davalar* ve *haklar* olmak üzere beş tablo halinde sınıflandırdık.

MAHKEMELER / المَحَاكِم

Mahkeme: “Hukuksal anlaşmazlıkları karara bağlamakla görevli devlet örgütü. Kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri yasa ile belirlenmiş, yargı yetkisini kullanan resmî örgüt” (Bağdatlı, 2012: 429) olarak tanımlanmaktadır. Çalışmamızda mahkeme kelimesi ile ilgili toplamda 48 adet terim aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo: 1

Adli mahkeme	مَحْكَمَة عَدْلِيَّة
Ağır ceza mahkemesi	مَحْكَمَة جَنَائِيَّة، مَحْكَمَة الْجَنَائِيَّات الْكُبْرَى، مَحْكَمَة الْجَزَاء الْكُبْرَى، مَحْكَمَة جَنَائِيَّة عُلْيَا
Aile mahkemesi	مَحْكَمَة عَائِلِيَّة
Anayasa mahkemesi	الْمَحْكَمَة الدَّسْتُورِيَّة

Askeri mahkeme	مَحْكَمَة عَسْكَرِيَّة
Askeri yüksek idare mahkemesi	المَحْكَمَة الإِدَارِيَّة العَالِيَّة العَسْكَرِيَّة
Asliye ceza mahkemesi	مَحْكَمَة الْجَزَاء الْأَصْلِيَّة
Asliye hukuk mahkemesi	مَحْكَمَة حُقُوق الْأَصْلِيَّة
Asliye mahkemeleri	المَحَاكِم الْأَصْلِيَّة
Avrupa adâlet mahkemesi	مَحْكَمَة الْعَدْل الْأُورُوبِيَّة
Avrupa insan hakları mahkemesi	مَحْكَمَة حُقُوق الْإِنْسَان الْأُورُوبِيَّة
Bağımsız mahkeme	مَحْكَمَة مُسْتَقَلَّة
Bidayet ceza mahkemesi	مَحْكَمَة الْبِدَايَةِ الْجَزَائِيَّة
Bidâyet mahkemesi	مَحْكَمَة الْبِدَايَةِ
Birinci dereceden mahkeme	مَحْكَمَة اِبْتِدَائِيَّة
Bölge mahkemesi	مَحْكَمَة اِقْلِيمِيَّة
Ceza mahkemesi	مَحْكَمَة جَزَائِيَّة، مَحْكَمَة جِنَائِيَّة
Cinayet mahkemesi	المَحْكَمَة الْجِنَائِيَّة
Çocuk mahkemesi	مَحْكَمَة الْأَطْفَال
Devlet güvenlik mahkemesi	مَحْكَمَة أَمْن الدَّوْلَة
Devrim mahkemesi	مَحْكَمَة الثَّوْرَة
Disiplin mahkemesi	مَحْكَمَة تَأْدِيبِيَّة
Federal mahkeme	مَحْكَمَة فِدْرَالِيَّة
İdare mahkemesi	مَحْكَمَة إِدَارِيَّة
İnsan hakları mahkemesi	مَحْكَمَة حُقُوق الْإِنْسَان

İstiklâl mahkemeleri	مَحَاكِمِ الْإِسْتِقْلَالِ
İstinaf mahkemesi	مَحْكَمَةُ الْإِسْتِنَافِ
İş mahkemesi	مَحْكَمَةُ الْعَمَلِ
Karma mahkeme	مَحْكَمَةُ مُخْتَلَطَةٍ
Millî mahkemeler	مَحَاكِمِ أَهْلِيَّةٍ
Nöbetçi mahkeme	مَحْكَمَةُ مُنَاوَبَةٍ
Olağanüstü mahkeme	مَحْكَمَةُ إِسْتِثْنَائِيَّةٍ
Sivil mahkeme	مَحْكَمَةُ مَدَنِيَّةٍ
Sulh mahkemesi	مَحْكَمَةُ الصُّلْحِ
Şer-i mahkemeler	مَحَاكِمِ شَرْعِيَّةٍ
Şeriat mahkemesi	مَحْكَمَةُ شَرْعِيَّةٍ
Temyiz mahkemesi	مَحْكَمَةُ إِسْتِثْنَائِيَّةٍ، مَحْكَمَةُ التَّمْيِيزِ
Temyiz ve ibram mahkemesi	مَحْكَمَةُ النَّقْضِ وَ الْإِبْرَامِ
Trafik mahkemesi	مَحْكَمَةُ الْمُرُورِ
Tüketici mahkemesi	مَحْكَمَةُ الْمُسْتَهْلِكِ
Uluslararası ceza mahkemesi	مَحْكَمَةُ الْجَزَاءِ الدُّوْلِيَّةِ، مَحْكَمَةُ جَنَائِيَّةٍ دُولِيَّةٍ
Uyuşmazlık mahkemesi	مَحْكَمَةُ الْاِخْتِلَافَاتِ وَالنِّزَاعَاتِ
Vergi mahkemesi	مَحْكَمَةُ الضَّرَائِبِ
Yetkili mahkeme	الْمَحْكَمَةُ الْمُخْتَصَّصَةُ
Yüksek anayasa mahkemesi	الْمَحْكَمَةُ الدُّسْتُورِيَّةُ الْعُلْيَا
Yüksek idare mahkemesi	الْمَحْكَمَةُ الْإِدَارِيَّةُ الْعَالِيَّةُ

Yüksek mahkeme	المَحْكَمَةُ العُلْيَا
----------------	------------------------

القَوَانِين / KANUNLAR

Kanun: “Yasama organı tarafından belirli usullere uyularak çıkarılan yazılı hukuk kuralı” (Bağdatlı, 2012: 368) olarak ifade edilmektedir. Çalışmamızda kanun kelimesi ile ilgili toplamda 53 adet terim aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo: 2

Askerî ceza kanunu	قَانُونُ الْعُقُوبَاتِ الْعَسْكَرِي
Sosyal güvence kanunu	قَانُونُ الضَّمَانِ الْاجْتِمَاعِي
Basın kanunu	قَانُونُ الصَّحَافَةِ
Birini bir şey ile tehdit etmek	هَدَّدَ بِ
Borçlar kanunu	قَانُونُ الدُّيُونِ
Ceza kanunu	قَانُونُ الْعُقُوبَاتِ، قَانُونُ الْجَزَاءِ
Ceza muhâkemesi usulü kanunu	قَانُونُ أُصُولِ الْمُحَاكَمَاتِ
Damga vergisi kanunu	قَانُونُ ضَرِيْبَةِ الرُّسُومِ
Devlet güvenlik mahkemesi kanunu	قَانُونُ مَحْكَمَةِ أَمْنِ الدَّوْلَةِ
Gelir vergisi kanunu	قَانُونُ ضَرِيْبَةِ الدُّخُولِ
Havacılık kanunu	قَانُونُ الطَّيْرَانِ
Hiyaneti vataniye kanunu	قَانُونُ الْخِيَانَةِ الْوَطَنِيَّةِ
Hukuk usulü mahkemeleri kanunu	قَانُونُ مَحَاكِمِ أُصُولِ الْحُقُوقِ
İcra ve iflas kanunu	قَانُونُ تَنْفِيْذِ الْحَجْزِ عَلَى الْمُمْتَلَكَاتِ وَالْإِفْلَاسِ
İdare kanunu	قَانُونُ الْإِدَارَةِ

İskân kanunu	قَانُونُ الْإِسْكَانِ
İş kanunu	قَانُونُ الْعَمَلِ
Kaçakçılıkla mücadele kanunu	قَانُونُ مَكَاْفَحَةِ التَّهْرِيْبِ
Kooperatifler kanunu	قَانُونُ التَّعَاوُنِيَّاتِ
Koruma kanunu	قَانُونُ الْحِمَايَةِ
Kurumlar vergisi kanunu	قَانُونُ ضَرْبَةِ الْمَوْسَّسَاتِ
Matbuat kanunu	قَانُونُ الْمَطْبُوعَاتِ
Meclis kanunu	قَانُونُ الْبَرْلَمَانِ
Medeni kanun	القَانُونُ الْمَدَنِيّ
Memurin muhâkemat kanunu	قَانُونُ مُحَاكَمَةِ الْمُوظَّفِيْنَ
Miras kanunu	قَانُونُ الْإِرْثِ
Orman kanunu	قَانُونُ الْغَابَةِ
Özel kanun	قَانُونٌ خَاصٌّ
Seçim kanunu	قَانُونُ الْاِتْتِحَاْبِ
Sıkı yönetim kanunu	قَانُونُ الطَّوَارِئِ
Siyasi kanun	قَانُونٌ سِيَاسِيّ
Siyasi partiler kanunu	قَانُونُ الْأَحْزَابِ السِّيَاسِيَّةِ
Sözleşme kanunu	قَانُونُ الْعَقْدِ
Tabiat kanunu	قَانُونُ الطَّبِيعَةِ
Tehiri icra kanunu	قَانُونُ تَأْخِيرِ الْإِجْرَاءِ
Terörle mücadele kanunu	قَانُونُ مَكَاْفَحَةِ الْإِرْهَابِ

Teşkilat-ı esasiye kanunu	قانون التَّنْظِيمَاتِ الْأَسَاسِيَّةِ
Tevhid-i tedrisat kanunu	قانون تَوْحِيدِ التَّدْرِيسَاتِ
Ticaret kanunu	قانون تِجَارِيّ
Toprak koruma kanunu	قانون حِمَايَةِ الْأَرْضِ
Toprak reformu kanunu	قانون إِصْلَاحِ الْأَرَاضِي
Türk ceza kanunu	قانون الْعُقُوبَاتِ التُّرْكِيّ
Türk kabotaj kanunu	قانون الْمِلَاحَةِ الْبَحْرِيَّةِ التُّرْكِيَّةِ
Türk medeni kanunu	القانون المدني التُّرْكِيّ
Türk ticaret kanunu	قانون التِّجَارَةِ التُّرْكِيّ
Türk vatandaşlığı kanunu	قانون الْمَوْأَطَنَةِ التُّرْكِيّ
Uluslararası kanun	القانون الدُولِيّ
Vergi kanunu	قانون الضَّرَائِبِ
Vergi usul kanunu	قانون أُصُولِ الضَّرَائِبِ

KARARLAR / الْقَرَارَات

Karar: “Bir düşüncenin, görüşmenin veya yargının sonunda verilen hüküm”

mânasındadır (Altay; Keskin 1969: 178). Çalışmamızda karar kelimesi ile ilgili toplamda 52 adet terim aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo: 3

Adil karar	قَرَار عَادِل
Adli karar	قَرَار قَضَائِي
Ara karar	حُكْم فَاصِل
Bağımsız yargı kararı	قَرَار الْقَضَاءِ الْمُسْتَقِلِّ
Bağlayıcı karar	قَرَار مُلْزَم، قَرَارْ إلْزَامِي
Bağlayıcı olmayan karar	قَرَار غَيْر مُلْزَم
Bakanlar kurulu kararı	قَرَار مَجْلِسِ الْوُزَرَاءِ
Beraat kararı	قَرَار الْبِرَاءَةِ
Birleşmiş milletler kararı	قَرَار أُمَمِي
Birliğin kararı	قَرَار الْاِتِّحَادِ
Boykot kararı	قَرَار الْمَقَاطَعَةِ
Cumhuriyet kararı	قَرَار جُمْهُورِي
Çıkan karar	قَرَار صَادِر
Dengeli karar	قَرَار مُتَوَازِن
Dışlayıcı karar	قَرَار إِقْصَائِي
Emsal karar	قَرَار الْأَمْثَالِ

Erteleme kararı	قَرَار تَأْجِيل
Esasa ilişkin karar	قَرَار مَوْضُوعِي
Ferdi karar	قَرَار فَرْدِي
Geçici karar	قَرَار تَمْهِيدِي
Genel grev kararı	قَرَار الإِضْرَاب العام
Genel karar	قَرَار عام
Gerekçeli karar	قَرَار مُبَرَّر
Gerekçesiz karar	قَرَار اِعْتِبَاطِي
Gıyabi karar	قَرَار غِيَابِي
Gıyabi tutuklama kararı	قَرَار الإِعْتِقَالِ الغِيَابِي
Hukuki karar	قَرَار حُقُوقِي
İdam kararı	قَرَار الإِغْدَام
İlgili karar	قَرَار ذُو صِلَة
Kanun hükmünde karar	قَرَار بِحُكْمِ القَانُون
Kesin karar	قَرَار قَطْعِي
Kınama kararı	قَرَار إِذَانَة
Kısmi karar	قَرَار جُزْئِي
Mahkeme kararı	قَرَار المَحْكَمَة، حُكْم المَحْكَمَة
Negatif karar	قَرَار سَلْبِي
Nihai karar	قَرَار أَخِير
Ön karar	قَرَار مُسَبِّق

Ön yargılı karar	حُكْمٌ مُتَحَيِّزٌ
Özel karar	قَرَارٌ خَاصٌّ
Tahliye kararı	قَرَارُ الْإِخْلَاءِ
Takipsizlik kararı	قَرَارُ عَدَمِ التَّعَقُّبِ
Tehiri icra kararı	قَرَارُ تَأْخِيرِ الْإِجْرَاءِ
Temyiz edilemez karar	قَرَارٌ غَيْرُ قَابِلٍ لِلتَّمْيِيزِ
Tutuklama kararı	قَرَارُ الْإِعْتِقَالِ
Uluslararası karar	قَرَارٌ دَوْلِيٌّ
Verilmiş karar	قَرَارٌ مُعْطًى
Vicahi karar	قَرَارٌ حُضُورِيٌّ
Yargı kararı	قَرَارٌ قَضَائِيٌّ
Yargısız idam kararı	قَرَارُ إِعْدَامٍ دُونِ مُحَاكَمَةٍ
Yasaklama kararı	قَرَارُ الْمَنْعِ
Yetkisizlik kararı	قَرَارُ عَدَمِ الصَّلَاحِيَّةِ
Yüksek Anayasa Mahkemesi'nin kararı	قَرَارُ الْمَحْكَمَةِ الدَّسْتُورِيَّةِ الْعُلْيَا

DAVALAR / دَعَوَات

Dava; *Bir kimsenin bir hakkı başkasından talep etmesi demektir. “Başkasının elinde veya zimmetinde olan bir şeye istihkakı bir insanın kendi nefesine izafe etmesi” olarak da tarif edilmiştir* (Bilmen 1970: 81). Çalışmamızda dava kelimesi ile ilgili toplamda 18 adet terim aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo: 4

Anayasal dava	دَعْوَى دُسْتَرِيَّة
Bireysel dava	دَعْوَى شَخْصِيَّة
Boşanma davası	دَعْوَى الطَّلَاق، طَلَب الخُلْع
Ceza davası	دَعْوَى جَنَائِيَّة
Cezai dava	دَعْوَى جَزَائِيَّة
Disiplin davası	دَعْوَى تَأْذِيْبِيَّة
Hukuk davası	دَعْوَى قَضَائِيَّة
İdari dava	دَعْوَى إِدَارِيَّة
İflas davası	دَعْوَى الْإِفْلَاس
İptal davası	دَعْوَى الْإِلْغَاء
İstihkak davası	دَعْوَى اسْتِحْقَاق
Kamu davası	دَعْوَى قَضَائِيَّة عَامَّة
Kan davası	دَعْوَى النَّار
Karşı dava	دَعْوَى مُضَادَّة
Mülkiyet davası	دَعْوَى الْمُلْكِيَّة
Tazminat davası	دَعْوَى التَّعْوِيضَات

Ticari dava	دَعْوَى تِجَارِيَّة
Yolsuzluk davası	دَعْوَى الْفَسَاد

حُفُوق / HAKLAR

Hak: “Hukuk kuralları tarafından korunan menfaat, hukuk düzeninin kişilere tanıdığı yetki” olarak tanımlanır (Bağdatlı, 2012: 255). Çalışmamızda hak kelimesi ile ilgili toplamda 36 adet terim aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo: 5

Adli yargılanma hakkı	حَقَّ الْمُحَاكَمَةِ الْعَدْلِيَّة
Anayasal hak	الحَقَّ الدُسْتُورِي
Azınlık hakları	حُفُوقِ الْأَقْلِيَّات
Bağımsızlık hakkı	حَقَّ الْإِسْتِقْلَال
İmtiyaz hakkı	حَقَّ الْإِمْتِيَّاز
Direnış hakkı	حَقَّ الْمَقَاوِمَة
Düşünce ve ifade hakları	حُفُوقِ الْفِكْرِ وَالتَّعْبِير
Egemenlik hakları	حُفُوقِ السِّيَادَة
Fesih hakkı	حَقَّ الْفَسْخ
İnsan hakları	حُفُوقِ الْإِنْسَان
İntifa hakkı, yararlanma hakkı	حَقَّ الْإِنْتِفَاع
Kadın hakları	حُفُوقِ الْمَرْأَة
Kadının siyasi ve sosyal hakları	حُفُوقِ الْمَرْأَة السِّيَاسِيَّة وَالْإِجْتِمَاعِيَّة
Kamu hakları	الحُفُوقِ الْعَامَّة

Karikoca hakları	حُفُوقَ الزَّوْجَيْنِ
Medeni hak	الحَقَّ الْمَدَنِيَّ
Meşru hak	حَقَّ مَشْرُوع
Meşru müdafaa hakkı	حَقَّ الدِّفَاعِ الْمَشْرُوع
Miras hakkı	حَقَّ الْإِرْث
Mülkiyet hakları	حُفُوقَ الْمُلْكِيَّةِ
Oy kullanma hakkı	حَقَّ الْإِفْتِرَاعِ
Sanat hakları	حُفُوقَ فَنِّيَّةِ
Seçme hakkı	حَقَّ الْإِخْتِيَارِ
Seçme ve seçilme hakkı	حَقَّ النَّصُوبِ وَالتَّرْشُحِ
Sığınma hakkı	حَقَّ اللُّجُوءِ
Susma hakkı	حَقَّ السُّكُوتِ
Şikâyet hakkı	حَقَّ الشَّكْوَى
Telif hakkı	حَقَّ التَّأْلِيفِ
Temsil hakkı	حُفُوقَ التَّمْثِيلِ
Vatandaş hakları	حُفُوقَ الْمَوَاطِنِ
Vatandaşlık hakları, yurttaşlık hakları	حُفُوقَ الْمَوَاطِنِيَّةِ
Veto hakkı	حَقَّ الْإِعْتِرَاضِ، حَقَّ الرَّفْضِ
Yasal hak	حَقَّ قَانُونِيَّ
Yasal savunma hakkı	حَقَّ الدِّفَاعِ الْقَانُونِيَّ

Yasama hakkı	حَقَّ التَّشْرِيع
Yayın hakları	حُقُوقُ النَّشْرِ

ARAPÇA – TÜRKÇE ALFABETİK HUKUKİ TERİMLER LİSTESİ

Bu bölümde Arap alfabesi dikkate alınarak أ-ي Arapça modern hukuk terimlerine ayrıca günümüz hukuk metinlerinde zaman zaman rastlanan klasik hukuk terimlerine de yer verilmiştir.

İ	
Soykırım	إِبَادَةُ جَمَاعِيَّة
Mahkeme görüşünü belirtti	أَبَدَتِ الْمَحْكَمَةُ رَأْيَهَا
İbraz etmek	إِبْرَازَ، إِظْهَرَ
Onay	إِبْرَامَ
Anlaşma yapmak	إِبْرَامَ الْإِتِّفَاقِيَّة
Protokol imzalamak	إِبْرَامَ الْبُرُوتُوكُول
Sözleşme yapmak	إِبْرَامَ عَقْدَ
Antlaşmayı onaylamak	إِبْرَامَ مُعَاهَدَةَ
Feshetmek	إِبْطَالَ، إِلْغَاءَ
İlgili makamları bilgilendirmek	إِبْلَاحَ السُّلْطَاتِ الْخَاصَّة
Hüküm altında olmak	إِتْبَاعَ تَحْتَ الْحُكْمِ
Uyuşturucu ticareti yapmak	إِتِّجَارَ بِالْمُخَدَّرَاتِ
Türkiye Barolar Birliği	إِتِّحَادَ نِقَابَاتِ الْمُحَامِلِينَ بِتُورْكِيَا
Bağlayıcı karar almak	إِتِّخَاذَ الْقَرَارِ الْمُلْزِمِ
Kesin karar almak	إِتِّخَاذَ الْقَرَارِ النِّهَائِيِّ
Boykot kararı almak	إِتِّخَاذَ قَرَارِ الْمُقَاطَعَةِ

Yetkisizlik kararı almak	إِتِّخَاذُ قَرَارٍ عَدَمِ الصَّلَاحِيَّةِ
Kararı oybirliği ile aldı	إِتَّخَذَ الْقَرَارَ بِالإِجْمَاعِ
Uzlaşma	إِتِّفَاقٌ
Kontrat	إِتِّفَاقٌ عَقْدٌ
Yasa dışı anlaşma	إِتِّفَاقٌ غَيْرُ قَانُونِيٍّ
Yasal anlaşma	إِتِّفَاقٌ قَانُونِيٌّ
Adli anlaşma	إِتِّفَاقِيَّةٌ قَضَائِيَّةٌ
Suçlama, itham	إِتِّهَامٌ
Öldürmekle itham	إِتِّهَامٌ بِالْقَتْلِ
İsnat edilen suçlar	إِتِّهَامَاتٌ مُسَنَّدَةٌ
Birini bir şey ile suçlamak	إِتِّهَمَ بـ
Af getirdi	أَتَى بِالْعَفْوِ
Ölüm tespiti	إِثْبَاتُ الْوَفَاةِ
Kanıtlamak	إِثْبَاتٌ، إِسْتِدْلَالٌ
Delil ile ispat etmek	إِثْبَاتٌ بِالْأَدْلِيلِ، إِثْبَاتٌ بِالْبَيِّنَةِ
Gerçeği ispat etmek	إِثْبَاتٌ بِالْوَاقِعِ
Belge ile ispat etmek	إِثْبَاتٌ بِالْوَثِيقَةِ
Kanıt ile ispat etmek	إِثْبَاتٌ بِالْأَدِلَّةِ
Yazılı ispat, yazılı delil	إِثْبَاتٌ تَحْرِيرِيٌّ
Yazılı kanıt	إِثْبَاتٌ تَحْرِيرِيٌّ
İddianın doğruluğunu kanıtlamak	إِثْبَاتُ صِحَّةِ الْإِدِّعَاءِ

İcazet, müsaade	إِجَازَة
İcbar, zorlama	إِجْبَار
Avukatın içtihadı	إِجْتِهَادُ الْمُحَامِي
Mahkeme içtihadı	إِجْتِهَادُ الْمَحْكَمَةِ
Avrupa insan hakları mahkemesi içtihatları	إِجْتِهَادَاتُ مَحْكَمَةِ حُقُوقِ الْإِنْسَانِ الْأُورُوبِيَّةِ
Prosedür	إِجْرَاء
İhtiyati tedbir	إِجْرَاءُ إِحْتِيَاطِيٍّ
Bağımsız soruşturma yapmak	إِجْرَاءُ التَّحْقِيقِ الْمُسْتَقَلِّ
Olay hakkında soruşturma yapmak	إِجْرَاءُ التَّحْقِيقِ حَوْلَ الْحَادِثِ
İhtiyati haciz tedbiri	إِجْرَاءُ الْحَزْرِ إِحْتِيَاطِيٍّ
Resmi işlem	إِجْرَاءُ رَسْمِيٍّ
Yasal işlem	إِجْرَاءُ قَانُونِيٍّ
İcra	إِجْرَاء، إِنْجَاز، تَنْفِيز
Önlemler, tedbirler	إِجْرَاءَات
Kanunları uygulamak	إِجْرَاءَاتُ الْقَوَانِينِ، تَنْفِيزُ الْقَوَانِينِ، تَطْبِيقُ الْقَوَانِينِ
Muhâkeme usulleri	إِجْرَاءَاتُ الْمُحَاكَمَةِ
Güvenlik önlemleri	إِجْرَاءَاتُ أَمْنِيَّةٍ
Cezai işlemler	إِجْرَاءَاتُ جَزَائِيَّةٍ
Ceza muhâkeme usulü	إِجْرَاءَاتُ جِنَائِيَّةٍ
Telif ücreti	أُجْرَةُ التَّالِيفِ

Avukatlık ücreti	أَجْرَةُ الْمُحَامِي
Karar almayı erteledi	أَجَلَ اتِّخَاذِ الْقَرَارِ
Yasal süre	أَجَلَ قَانُونِيٍّ، الْوَقْتُ الْقَانُونِيَّ
Yargı organları	أَجْهَزَةُ الْقَضَاءِ
Davanın aktarılması	إِحَالَةَ الدَّعْوَى
Yetkili mahkemeye sevk etmek	إِحَالَةَ إِلَى الْمَحْكَمَةِ الْمُخْتَصَّةِ
Yasa tasarısını raportöre havale etmek	إِحَالَةَ مَشْرُوعِ الْقَانُونِ إِلَى الْخَبِيرِ
Protesto	إِحْتِجَاجٌ
İhtiyat	إِحْتِيَاظٌ، إِحْتِرَاسٌ
Kanuni tedbir	الْإِحْتِيَاظِيُّ الْقَانُونِي
Suç istatistikleri	إِحْصَائِيَّاتُ الْجَرِيمَةِ
Mahkeme huzuruna çıkmak	إِحْضَارُ أَمَامَ الْمَحْكَمَةِ، مُثُولُ أَمَامَ الْمَحْكَمَةِ
Ahkâmı müteferia, ayrıntılı hükümler	أَحْكَامٌ مُتَفَرِّعَةٌ
Kaçakçılık mevzuatı	أَحْكَامُ التَّهْرِيبِ
Kanun hükümleri	أَحْكَامُ الْقَانُونِ
Antlaşmanın hükümleri	أَحْكَامُ الْمُعَاهَدَةِ
Amir hükümler	أَحْكَامُ أَمْرَةٍ
Geçici hükümler	أَحْكَامٌ اِنْتِقَالِيَّةٌ، أَحْكَامٌ تَمْهِيدِيَّةٌ
İlgili ceza hükümleri	أَحْكَامٌ عُقُوبِيَّةٌ ذَاتُ الصَّلَةِ
Yargıtay hükümleri	أَحْكَامُ مَحْكَمَةِ النَّقْضِ
Sınır ihlali	إِخْتِرَاقُ الْحُدُودِ

Kanunların ihtilafı	إِخْتِلَافُ الْقَوَانِينِ
İhtilaf, anlaşmazlık	إِخْتِلَافٌ، سُوءُ التَّفَاهُْمِ
İhtiyar etmek, seçmek	إِخْتِيَارٌ
İfade almak	أَخَذَ الْإِفَادَةَ
Tahliye	إِخْلَاءٌ
Şartlı tahliye	إِخْلَاءٌ مَشْرُوطٌ
Hukuk ihlali	إِخْلَالٌ بِالْحُقُوقِ
Serbest bırakmak, tahliye etmek	أَخْلَى سَبِيلَهُ، إِطْلَاقُ سَرَاحٍ
Bireysel yönetim	إِدَارَةُ الْأَفْرَادِ
Vaka yönetimi	إِدَارَةُ الدَّعْوَى
Kayıt yönetimi	إِدَارَةُ السَّجَلَاتِ
Cezaevleri idaresi	إِدَارَةُ السُّجُونِ
Genel idare	الإِدَارَةُ الْعَامَّةُ
Kriminal araştırmalar idaresi	إِدَارَةُ مَبَاحِثِ الْجَنَائِيَّةِ
Zaman yönetimi	إِدَارَةُ الْوَقْتِ
Manda yönetimi	إِدَارَةُ الْإِنْتِدَابِ
Mahkeme yönetimi	إِدَارَةُ الْمَحْكَمَةِ
Merkezi yönetim	إِدَارَةُ مَرْكَزِيَّةٍ
Bilgi kaynakları yönetimi	إِدَارَةُ مَصَادِرِ الْمَعْلُومَاتِ
İdame	إِدَامَةٌ، إِبْقَاءٌ عَلَى
Kınama	إِدَانَةٌ

Terörü kınama	إِدَانَةُ الْإِرْهَابِ
Mesnetsiz iddia	إِدْعَاءٌ لَا أَسَاسَ وَلَا صِحَّةَ لَهُ
Hak talep etmek, hak iddia etmek	إِدْعَاءُ الْحَقِّ
Yanlış iddia	إِدْعَاءُ بَاطِلٍ
Doğru iddia	إِدْعَاءُ صَحِيحٍ
Yalan iddia	إِدْعَاءُ كَاذِبٍ
İddia	إِدْعَاءٌ
Tarafların iddiaları	إِدْعَاءَاتُ الْأَطْرَافِ
Ayrıntılı deliller	أَدْلَةٌ تَفْصِيلِيَّةٌ
Suç delilleri	أَدْلَةٌ جِنَائِيَّةٌ
Şeri deliller	أَدْلَةٌ شَرْعِيَّةٌ
Sözlü kanıtlar	أَدْلَةٌ شَفَوِيَّةٌ
Somut deliller	أَدْلَةٌ مُشَخَّصَةٌ
Aldatıcı deliller	أَدْلَةٌ مُضِلَّةٌ
Delil ileri sürmek	أَدْلَى بِالْحُجَّةِ
Mahkeme önünde yemin etti	أَدَّى الْيَمِينَ أَمَامَ الْمَحْكَمَةِ
Yargı izni	إِذْنٌ قَضَائِيٌّ
İrtifak, destek	إِرْتِفَاقٌ
Suç işlemek	إِرْتِكَابُ الْجَرِيمَةِ
Kasıtlı suç işlemek	إِرْتِكَابُ الْجَرِيمَةِ مُتَعَمِّدًا
Miras	إِرْثٌ

Tarihi miras	إِرْثْ تَارِيخِيّ
Ortak miras	إِرْثْ مُشْتَرَك
Rüşvet almak	إِرْتَشَى
Yok etme, tahrip	إِزَالَة
Davanın esası	أَسَاسُ الدَّعْوَى
Güvenlik gerekçeleriyle	أَسْبَابُ أَمْنِيَّة
Esbab-ı mucibe	أَسْبَابُ مُوجِبَة
Kamu yatırımları	إِسْتِثْمَارَاتٍ عَامَّة
Tanıkların ifadesini alma	إِسْتِجْوَابُ شُهُود
İfade vermek, sorgulamak	إِسْتِجْوَابُ، إِسْتِظْطَاق
İstihkak, hak isteme	إِسْتِحْقَاق
Siyasi istihkak	إِسْتِحْقَاقٌ سِيَاسِيّ
Celpname	إِسْتِذْعَاءُ الْمُتَّهَمِ، إِعْلَانُ الْحُضُورِ إِلَى الْمَحْكَمَةِ
Mahkemeye çağırmak	إِسْتِذْعَاءُ إِلَى الْمَحْكَمَةِ
Gasp edilen hakları geri aldı	إِسْتَرْجَاعُ الْحُقُوقِ الْمُغْتَبَصَةِ
Hukuki danışmanlık	إِسْتِشَارَة قَانُونِيَّة
Yasa maddesi ile tanık gösterme	إِسْتِشْهَادُ بِمَادَّةِ الْقَانُونِ
Hakları geri almak	إِسْتِعَادَة الْحُقُوقِ
Sorgulama	إِسْتِغْلَامُ، إِسْتِجْوَابُ
Anayasal hakkı kullanmak	إِسْتِعْمَالُ الْحَقِّ الدُّسْتُورِيِّ
İstikraz, borç almak, kredi çekmek	إِسْتِغْرَاضُ

Yargı bağımsızlığı	إِسْتِقْلَال قَضَائِيّ
İstilzam, talep etmek, gerektirmek.	إِسْتِزَام
Örnek form	إِسْتِمَارَة عَيَّة
İstimlak, kamulaştırma	إِسْتِمْلَاك
Davayı geri almak	إِسْتِنْكَاف عَنْ الدَّعْوَى
Kararı şiddetle kınamak	إِذَانَة الْقَرَار بِشِدَّة
İç hukuk yolları tükenmek	إِسْتِهْلَاك طُرُق الْحُقُوق الدَّاخِلِيَّة
İstinaf	إِسْتِنْفَاف
Temyiz	إِسْتِنْفَاف، تَمْيِيز
Tazminat vermek	إِسْدَاء التَّعْوِیضَات
Medeni hakların düşürülmesi	إِسْقَاط الْحُقُوق الْمَدَنِيَّة
Davayı düşürmek	إِسْقَاط الدَّعْوَى
(Birine) suç isnat etmek	إِسْنَاد التُّهْمَة إِلَى
Esham, paylar, hisseler	أَسْهَام
Çatışma	إِسْتِبَاك
İflas beyanı	إِسْغَار الْإِفْلَاس
Hüküm vermek	إِسْدَار الْحُكْم
Tutuklama müzekkeresi çıkarmak	إِسْدَار مُذْكَرَة اِعْتِقَال
Af çıkarmak	إِسْدَار الْعَفْو
Talimat vermek	إِسْدَار تَعْلِيْمَات
Mahkeme nihai kararı verdi	أَصْدَرَت الْمَحْكَمَة الْحُكْم النَّهَائِيّ

Asliye	أَصْلِيَّة
Ceza usulleri	الأُصُولُ الْجَزَائِيَّة
Yasa dışı grev	الإِضْرَابُ غَيْرُ الْقَانُونِيّ
Yasal çerçeve	الإِطَارُ الْقَانُونِيّ
Yasama çerçevesi	إِطَارُ تَشْرِيعِيّ
Akdin tarafları	أَطْرَافُ الْعَقْدِ
İlgili taraflar	أَطْرَافُ مَعْنِيَّةٍ بِالْأَمْرِ
İtlâk, boşama	إِطْلَاق
Salıvermek	إِطْلَاقُ السَّرَاحِ، إِفْرَاج
Tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakmak	إِطْلَاقُ سَرَاحٍ بِإِنْتِظَارِ الْمُحَاكَمَةِ
Kefaletle serbest bırakmak	إِطْلَاقُ سَرَاحٍ بِكَفَالَةٍ
Hapisten salıvermek	إِطْلَاقُ عَنِ الْمَحْبَسِ
Şiddet göstermek	إِظْهَارُ الشَّدَّةِ
Kararı gözden geçirmek	إِعَادَةُ النَّظَرِ فِي الْقَرَارِ
Yeniden yargılamak	إِعَادَةُ الْمُحَاكَمَةِ
Tüzel	إِعْتِبَارِيّ، مَعْنَوِيّ
Kasıtlı öldürme niyetiyle saldırmak	إِعْتِدَاءٌ بِنِيَّةِ الْقَتْلِ الْعَمْدِ
Tecavüz	إِعْتِدَاءٌ جَنْسِيّ، إِغْتِصَاب
İtiraz	إِعْتِرَاض
Avukat itirazı	إِعْتِرَاضُ الْمُحَامِي

Karara itiraz etmek	إِعْتِرَاضٌ عَلَى الْقَرَارِ
Raporun sonucuna itiraz	إِعْتِرَاضٌ عَلَى نَتِيجَةِ التَّقْرِيرِ
İtiraf	إِعْتِرَافٌ
Hukuken tanıma	إِعْتِرَافٌ قَانُونِيٌّ
Gözaltı	إِعْتِقَالٌ، إِحْتِجَازٌ، حَبْسٌ إِحْتِيَاطِيٌّ
Tutukluluk	الإِعْتِقَالُ
Toplu tutuklama	إِعْتِقَالٌ جَمَاعِيٌّ
Keyfi tutuklama	إِعْتِقَالٌ كَيْفِيٌّ
Vicahi tutuklama	إِعْتِقَالٌ وَجَاهِيٌّ
Tutuklamak, tevki etmek	إِعْتِقَالٌ، تَوْقِيفٌ
Geniş çaplı tutuklamalar	إِعْتِقَالَاتٌ وَاسِعَةُ النُّطَاقِ
İdam	إِعْدَامٌ، شَنْقٌ
Linç	إِعْدَامٌ مِنْ غَيْرِ مُحَاكَمَةٍ، لِينْشٌ
Temyiz heyeti üyeleri	أَعْضَاءُ هَيْئَةِ التَّمْيِيزِ
Yargı mensupları	أَعْضَاءُ الْهَيْئَةِ الْقَضَائِيَّةِ
Yargı heyeti üyeleri	أَعْضَاءُ هَيْئَةِ الْقَضَاءِ
İta, verme, ödeme	إِعْطَاءٌ
Delil vermek	إِعْطَاءُ الْحُجَّةِ
Gümrük beyannamesi	إِعْلَانُ الْجُمْرُكِ
En yüksek yargı organı	أَعْلَى السُّلْطَةِ الْقَضَائِيَّةِ
En yüksek organ	أَعْلَى سُلْطَةٍ

Suikast eylemleri	أَعْمَالُ إِغْتِيَالٍ
Soruşturma faaliyetleri	أَعْمَالُ التَّحْقِيقَاتِ
Soygun eylemleri	أَعْمَالُ السَّطْوِ
Şiddet eylemleri	أَعْمَالُ الْعُنْفِ
Diplomatik çalışmalar	أَعْمَالُ دِپْلُومَاسِيَّةٍ
Hakları gasp etmek	إِغْتِصَابُ الْحُقُوقِ
Suikast	إِغْتِيَالٌ
Sözlü ifade	إِفَادَةٌ شَفَوِيَّةٌ
Uzun ifade	إِفَادَةٌ طَوِيلَةٌ
Kısa ifade	إِفَادَةٌ قَصِيرَةٌ
Çelişkili ifade	إِفَادَةٌ مُتَنَاقِضَةٌ
Yazılı ifade	إِفَادَةٌ مَكْتُوبَةٌ
Masumiyet karinesi	إِفْتِرَاضُ الْبِرَاءَةِ
Tutukluları serbest bırakmak	إِفْرَاجٌ عَنِ الْمُعْتَقَلِينَ
Şartsız serbest bırakmak	إِفْرَاجٌ غَيْرُ مَشْرُوطٍ
Şartlı serbest bırakmak	إِفْرَاجٌ مَشْرُوطٌ
Kefaletle serbest bırakmak	إِفْرَاجٌ بِالْكَفَالَةِ
Arabuluculuğun başarısız olması	فَشْلُ الْوَسَاطَةِ
İflas	إِفْلَاسٌ
Ev hapsi	الْإِقَامَةُ الْجَبْرِیَّةُ
İddia etmek	إِقَامَةُ الدَّعْوَى

Dava açmak	إِقَامَةُ الدَّعْوَى عَلَى، رَفْعُ الدَّعْوَى، مُرَفَعَةٌ
Delil göstermek	إِقَامَةُ الدَّلِيلِ، إِسْتِدْلَالٌ، إِحْتِجَاجٌ
İktibas, alıntı	اِقْتِبَاسٌ
Yasal önerge	اِقْتِرَاحٌ قَانُونِيٌّ
Cinayet işlemek, suç işlemek	اِرْتِكَابُ الْجَرِيْمَةِ
İktiza, gerekmek	اِقْتِضَاءٌ
İkraz, borç verme, kredilendirme	اِفْرَاضٌ
En ağır ceza	أَقْصَى الْعُقُوبَةِ
Soruşturmanın tamamlanması	اِكْتِمَالَةُ التَّحْقِيقِ
Zorlama	اِكْرَاهٌ
Kefil kılmak	اِكْفَالٌ
Rüşvet yemek	أَكْلُ الرِّشْوَةِ
İlgili usul hükümleri	أَلْحَاكِمُ الْإِجْرَائِيَّةِ ذَاتِ الصَّلَةِ
Kamu düzenini bozmak	اِلْخْلَالُ بِالنِّظَامِ الْعَامِ
Referandum	اِلِسْتِيفَاءُ الشَّعْبِيِّ
Ağır ceza	اِلِشْغَالُ الشَّاقِ، عُقُوبَةٌ شَدِيدَةٌ
Kesici âlet	آلَةٌ قَاطِعَةٌ
Taahhüt	اِلْتِزَامٌ
Kanuni yükümlülük	اِلْتِزَامُ الْقَانُونِيِّ
İltimas	اِلْتِمَاسٌ
Haciz	اِلْحْجَزُ، اِسْتِصْفَاءٌ

İlgili makama	إِلَى مَنْ يَهْمُهُ الْأَمْرُ
Dâhiliye nezaret- i celilesine	إِلَى نِظَارَةِ الدَّاخِلِيَّةِ الْجَلِيلَةِ
İnfaz mekanizması	آلِيَّةُ التَّنْفِيزِ
Mahkeme önünde	أَمَامَ الْمَحْكَمَةِ
Kanun önünde	أَمَامَ الْقَانُونِ
Borçlu olmak	إِمْتِدَانٌ
Ayrıcalık, imtiyaz	إِمْتِيَازٌ
Tutuklama emri	أَمْرُ الْإِعْتِقَالِ
İdam emri	أَمْرُ الْإِعْدَامِ
Soruşturma emri	أَمْرُ التَّحْقِيقِ
Haciz emri	أَمْرُ الْحِجْزِ
Haksız uygulamayı durdurma emri	أَمْرُ الْمَنْعِ وَالْكَفِّ
Durdurma emri	أَمْرٌ بِالْإِقْفَافِ
Tutuklama emri	أَمْرٌ بِالْقَبْضِ
Arama emri	أَمْرُ التَّفْتِيشِ
Sınırlama emri	أَمْرٌ تَقْيِيدِي
Kararı imzalamak	الْإِمْضَاءُ عَلَى الْقَرَارِ
Hacizli mallar	أَمْوَالٌ مُصَادَرَةٌ
Yasama işleri	أُمُورٌ تَشْرِيعِيَّةٌ
İstinabe	إِنَابَةٌ قَضَائِيَّةٌ، إِسْتِنَابَةٌ
İntihal	إِنْتِحَالٌ

İntifa, yararlanma	إِنْتِفَاع
Mahkeme kararını eleştirmek	إِنْتِقَاد قَرَارِ الْمَحْكَمَةِ
Davanın yargıya intikal etmesi	إِنْتِقَال الْقَضِيَّة إِلَى الْقَضَاءِ
Soygunculuk	إِنْتِهَاب
İhlal etmek	إِنْتِهَاك، خَرَق، إِخْلَال
İhlal etmek	إِنْتِهَاك
Yasaların ihlali	إِنْتِهَاك الْقَوَانِين
İnsan hakları ihlali	إِنْتِهَاك حُقُوق الْإِنْسَان
İnsan hakları ihlalleri	إِنْتِهَاكَات حُقُوق الْإِنْسَان
Ticari sicil nizamnamesi	أَنْظِمَةُ السَّجَلِ التِّجَارِيِّ
İnfaz	إِنْفَاز
Avukat ile yalnız görüşmek	الْإِنْفِرَادِي بِالْمُحَامِي
İnfisah, yürürlükten kalkma	إِنْفِسَاخ
Ehl-i hibre, ehl-i vukuf, bilirkіşi	أَهْلُ الْوُقُوف، أَهْلُ الْخِبْرَةِ
Dava belgeleri	أَوْرَاق الْقَضِيَّة
Ticari belgeler	أَوْرَاق تِجَارِيَّة
Sahte evrak	أَوْرَاق مُزَوَّرَة
Uyarı	إِبْقَاز، تَحْذِير
Şiddet eylemlerini durdurma	إِبْقَاف أَعْمَال الْعُنْف
Yürütmeyi durdurmak	إِبْقَاف الْقَرَار، إِبْقَاف التَّنْفِيز

ب	
Mahkeme kapısı	بَابِ الْمَحْكَمَةِ
Kanun namına	بِاسْمِ الْقَانُونِ
Keen lem yekün	بَاطِلٌ وَلَاغٌ
Bilbeyyine, kanıt ile, ispat ile	بِالْبَيِّنَةِ
Vekâleten, namına	بِالنِّيَابَةِ عَنْ
Vekâletle	بِالْوَكَاةِ
Mahkemenin emriyle	بِأَمْرِ الْمَحْكَمَةِ
Yasal arama	بَحْثٌ قَانُونِيٌّ
Bihakkın, hakkıyla	بِحَقِّ
Bi-hükm'il-kanun, kanun hükmü gereğince, yasa kuralı ile	بِحُكْمِ الْقَانُونِ
Cinayet araştırmaları	بُحُوثٌ جَنَائِيَّةٌ
Bidâyet	بِدَايَةٌ
Muhammen bedel	بَدَلٌ مُحَمَّنٌ
Herhangi bir kanuni gerekçe olmaksızın	بِدُونِ مُبَرَّرٍ شَرْعِيٍّ
Beraat	بَرَاءَةٌ
Masum	بَرِيءٌ
Buna delil olarak	الْبُرْهَانُ عَلَى هَذَا
Cerhi mümkün olmayan delil	بُرْهَانٌ غَيْرُ مُمَكِّنِ الْجَرْحِ

İcbar edici delil	بُرْهَانٌ مُجْبِرٌ
Bağlayıcı delil	بُرْهَانٌ مُلْزِمٌ
Şüpheli sıfatıyla	بِصِفَةِ الْمُتَّهَمِ
Parmak izi	بَصْمَةُ الإِصْبَعِ
Haciz edilen mallar	بَضَائِعُ مَحْجُوزَةٌ
Kaçırılmış mallar	بَضَائِعُ مُهْرَبَةٌ
Butlan	بُطْلَانٌ
Keşif heyeti	بَعْدَةُ التَّحْقِيقِ
Hukukî boyutu	الْبُعْدُ الْقَانُونِيّ
Sorgusuz	بِلا تَحْقِيقٍ
Güvencesiz	بِلا كِفَالَةٍ
Bilâ-müddet, süresiz	بِلا مُدَّةٍ، غَيْرُ مَحْدُودٍ، بِدُونِ وَقْتٍ
Ergenlik	الْبُلُوغُ
Anayasa uyarınca	بِمَوْجِبِ الدُّسْتُورِ
Kanun gereği	بِمَوْجِبِ الْقَانُونِ، بِمُقْتَضَى الْقَانُونِ
Bu karara binaen	بِنَاءٍ عَلَى هَذَا الْقَرَارِ
Bent, fıkra	بَنْدٌ
Bühtan, iftira	بُهْتَانٌ
Vergi beyannamesi	بَيَّانُ الضَّرَائِبِ
Beytülmal, hazine	بَيْتُ الْمَالِ
Beynelmilel, uluslararası	بَيْنَ الْمِلَلِ

Beyyine, delil, kanıt, hüccet, kârîne	بَيِّنَةٌ، دَلِيلٌ، بُرْهَانٌ، حُجَّةٌ
ت	
Davayı ertelemek	تَأْجِيلُ الدَّعْوَى
Tehiri icra	تَأْخِيرُ الْإِجْرَاءِ
İfa etmek	تَأْدِيَةٌ
Dosyalama tarihi	تَارِيخُ إِقَامَةِ الدَّعْوَى
Millileştirme	تَأْمِيمٌ
Kararı desteklemek	تَأْيِيدُ الْقَرَارِ
Birleşmiş milletlerden çıkan kararı desteklemek	تَأْيِيدُ الْقَرَارِ الصَّادِرِ عَنِ الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ
Birbirini suçlamak	تَبَاذُلُ الْإِثْمَاتِ
Evlat edinme	التَّبَنِّيُّ
Anayasada belirlemek	تَثْبِيتٌ فِي الدُّسْتُورِ
Uyuşturucu tacirleri	تُجَّارُ الْمُخَدَّرَاتِ
İnsan ticareti	تِجَارَةُ الْبَشَرِ
Uyuşturucu madde ticareti	تِجَارَةُ الْمُخَدَّرَاتِ
Yasa dışı ticaret	تِجَارَةٌ غَيْرُ شَرْعِيَّةٍ
Şiddet eylemlerinin yenilenmesi	تَجْدُدُ أَعْمَالِ الْعُنْفِ
Kendisi hakkında suç duyurusunda bulunmak	تَجْرِيمُ النَّفْسِ
Tecziye, cezalandırma	تَجْزِيَةٌ

Hüküm altında	تَحْتِ الْحُكْمِ
Anayasal yetki altında	تَحْتِ الْوِطَاةِ الدُّسْثُورِيَّةِ
Polis gözetimi altında	تَحْتِ رَقَابَةِ الشَّرْطَةِ
Delil getirme	تَحْجُجْ، إِحْضَارِ الْبُرْهَانِ
Provokasyon	تَحْرِيطِ، إِسْتِغْزَاذِ
Adam öldürmeye azmettirmek	تَحْرِيطِ عَلَى الْقَتْلِ
Hakaret etmek	تَحْقِيرِ
Tahkik, soruşturma	تَحْقِيقِ
İlk soruşturma, ön soruşturma	التَّحْقِيقِ الْأَوَّلِيِّ
Özel soruşturma	التَّحْقِيقِ الْخَاصِّ
Polis soruşturması	تَحْقِيقِ الشَّرْطَةِ
Savcılık soruşturması	تَحْقِيقِ النِّيَابَةِ الْعَامَّةِ
Meclis soruşturması	تَحْقِيقِ بَرْلَمَانِيٍّ
Devam etmekte olan soruşturma	تَحْقِيقِ جَارِيٍّ
Cezai soruşturma	تَحْقِيقِ جِنَائِيٍّ
Hukuki soruşturma	تَحْقِيقِ حُقُوقِيٍّ
Uluslararası soruşturma	تَحْقِيقِ دَوْلِيٍّ
Resmi soruşturma	تَحْقِيقِ رَسْمِيٍّ
Gizli soruşturma	تَحْقِيقِ سِرِّيٍّ
Siyasi soruşturma	تَحْقِيقِ سِيَّاسِيٍّ
Acil soruşturma	تَحْقِيقِ عَاجِلِ

Adli soruşturma	تَحْقِيقٌ عَدْلِيٌّ
Aleni soruşturma	تَحْقِيقٌ عَلَنِيٌّ
Olay yeri inceleme	تَحْقِيقٌ فِي مَوْقِعِ الْجَرِيْمَةِ
Sivil soruşturma	تَحْقِيقٌ مَدَنِيٌّ
Bağımsız soruşturma	تَحْقِيقٌ مُسْتَقَلٌّ
Güvenlik soruşturması	التَّحْقِيقَاتُ الْأَمْنِيَّةُ
Temyiz soruşturmaları	تَحْقِيقَاتُ تَمْيِيزِيَّةٍ
Tarafsız soruşturma	تَحْقِيقَاتٌ حَيَادِيَّةٌ
Tahkim	تَحْكِيمٌ
Ceza hükmünün değişmesi	تَحْوِيلُ حُكْمِ الْعُقُوبَةِ
Gıyabi yargılamayı vicahi yargılamaya çevirmek	تَحْوِيلُ الْمُحَاكَمَةِ الْغِيَابِيَّةِ إِلَى الْمُحَاكَمَةِ الْوَجَاهِيَّةِ
Hukuk davasını cinayet davasına çevirmek	تَحْوِيلُ دَعْوَى الْحُقُوقِ إِلَى دَعْوَى الْجِنَايَةِ
Ceza türünü değiştirmek	تَحْوِيلُ نَوْعِ الْعُقُوبَةِ
Suikast planlama	تَخْطِيطُ الْإِغْتِيَالِ
Hafifletme	تَخْفِيفٌ
Ceza indirimi	تَخْفِيفُ الْعُقُوبَةِ
Vergi indirimi	تَخْفِيفُ ضَرِيْبِيٍّ
Ferâgat	تَحَلُّ عَنْ، تَنَازُلٌ عَنْ
Tahliye etme	تَخْلِيَّةٌ

Yasal önlem	التَّدْبِيرُ الْقَانُونِيّ
Cezai tedbir	تَدْبِيرٌ عِقَابِيّ
Suikast girişimini önleme	تَدْبِيرُ مُحَاوَلَةِ اغْتِيَال
Yargıya müdahale	تَدَخُّلٌ فِي الْقَضَاءِ
Kanunların tedvini	تَدْوِينُ الْقَوَانِينِ
Kanunlaştırma	تَدْوِينُ الْقَوَانِينِ، تَقْنِين
Tehcir	تَرْحِيل
Ruhsat	تَرْخِيس
Yasal izin	تَرْخِيسٌ قَانُونِيّ
Mahkemenin takdirine bırakmak	تَرْكُ الْمَسْأَلَةِ لِتَقْدِيرِ الْمَحْكَمَةِ
Evrakta sahtecilik	تَرْوِيرٌ فِي السَّنَدَاتِ
Resmi belgede sahtecilik	تَرْوِيرٌ فِي الْوُثَائِقِ الرَّسْمِيَّةِ
Sahtecilik	تَرْوِيرٌ، تَرْوِير
Sahte para basma	تَرْوِير
Suçluların iadesi	تَسْلِيمُ الْمُجْرِمِينَ
Legal uzlaşma	تَسْوِيَةٌ قَانُونِيَّةٌ
Yasama	تَشْرِيع
Ceza yasası	التَّشْرِيعَاتُ الْجَزَائِيَّةُ
Yürürlükteki mevzuat	تَشْرِيعَاتُ نَافِذَةٌ
Teşhir	تَشْهِير
Karar tashihi	تَصْحِيحُ الْقَرَارِ

Tasdik, onay	تَصْدِيق
Sabıka fotoğrafı	تَصْوِير جَنَائِي تَعْرِيفِي
Gösteri	تَظَاهِر (ات)
Tazminat	تَضْمِينَات
Tam mutabakat	تَطَابُق كَامِل
Kararı tatbik etmek	تَطْبِيق الْقَرَار
Yargı kararını uygulamak	تَطْبِيق قَرَار الْقَضَاء
Uyuşturucu alışverişi	تَعَاطِي الْمَخْدَرَات
Adli yardımlaşma	تَعَاوُن قَضَائِي
Anayasa değişikliği	تَعْدِيل الدُّسْتُور
Kanun değişikliği	تَعْدِيل الْقَانُون
Anayasa maddelerini değiştirme	تَعْدِيل مَوَاد الدُّسْتُور
Suçun tanımı	تَعْرِيف الْجَرِيمَةِ
Adli takip	تَعَقُّب قَضَائِي
Takibat	تَعْقِيب
Yasal takip, kovuşturma	تَعْقِيب قَانُونِي
Cezayı askıya almak	تَعْلِيق الْعُقُوبَةِ
Tahliye talimatı	تَعْلِيمَات الإخْلَاء
Genel talimat	تَعْلِيمَات عَامَّة
Açık talimat	تَعْلِيمَات وَاضِحَة
Yazılı taahhüt	تَعَهَّد خَطِّي

Hasar tazminatı, zararı karşılama	التَّعْوِضُ عَنِ الْأُضْرَارِ
Tazminatlar	التَّعْوِضَاتُ
Sosyal tazminat	تَعْوِضَاتُ إِجْتِمَاعِيَّة
Maddi tazminat	تَعْوِضَاتُ مَادِّيَّة
Manevi tazminat	تَعْوِضَاتُ مَعْنَوِيَّة
Atama	تَعْيِينَ
Avukat tayin etmek	تَعْيِينَ الْمُحَامِي
Anayasal düzeni zorla değiştirmek	تَغْيِيرُ النِّظَامِ الدُّسْتُورِيِّ بِالْقُوَّةِ
Mutabakat	تَقَاهُم
İkili mutabakat	تَقَاهُم ثَنَائِي
Dava vekâletnamesi	تَقْوِضُ شَرْعِي
Zaman aşımı	تَقَاذُمُ الزَّمَانِ، مُرُورُ الزَّمَانِ
Rüşvet alma	تَقَاضِي رِشْوَةٍ
Dilekçe vermek	تَقْدِيمُ عَرِيضَةٍ
Soruşturma raporu	تَقْرِيرُ التَّحْقِيقِ
Karar verdirmek	تَقْرِيرُ الرَّأْيِ
Sahte rapor	تَقْرِيرُ مُزَيَّفٍ
Takyit, kısıtlama	تَقْيِيدُ
Değerlendirme	تَقْيِيمُ
Bakım masrafları	تَكَالِيفُ الصِّيَانَةِ
Geçim maliyeti	تَكَالِيفُ الْمَعِيشَةِ

Değişken maliyetler	تَكَايِف مُتَغَيِّرَة
Mahkeme masrafları	تَكَايِف الْمَحْكَمَة
İddiayı yalanlamak	تَكْذِيب الْإِدِّعَاء
Suç tekrarı	تَكَرَّر الْجَرِيمَة
Kefil olmak	تَكْفُل
Devam etme, sürüp gitme	تَمَادِي
Gözaltı süresini uzatmak	تَمْدِيد فِتْرَة الْإِعْتِقَال
Anayasaya bağlılık	التَّمَسُّك بِالدُّسْتُور
Temlik, mülk olarak verme	تَمْلِيك
Dokunulmazlık hakkından feragat	تَنَازُل عَنْ الْحَصَانَة
Cezayı infaz etmek	تَنْفِيز الْعُقُوبَة
Yasaları uygulamak	تَنْفِيز الْقَوَانِين
Yargısız infaz	تَنْفِيز بِلَا مُحَاكَمَة، إِعْدَام بِغَيْر مُحَاكَمَة، تَنْفِيز مِنْ دُون مُحَاكَمَة
İdam hükmünü yerine getirme	تَنْفِيز حُكْم الْإِعْدَام
Kanlı infaz	تَنْفِيز دَمَوِي
Fevri infaz, derhal yerine getirme	تَنْفِيز فَوْرِي
Tehdit	تَهْدِيد
Kaçakçılık	تَهْرِيب
Vergi kaçakçılığı	تَهْرِيب ضَرَبِيّ
Tarihi eser kaçakçılığı	تَهْرِيب الْأَثَار التَّارِيخِيَّة

Silah kaçakçılığı	تَهْرِيبُ الْأَسْلِحَةِ
İnsan kaçakçılığı	تَهْرِيبُ الْبَشَرِ
Sigara kaçakçılığı	تَهْرِيبُ السِّجَائِرِ
Mal kaçakçılığı	تَهْرِيبُ السَّلْعِ
Döviz kaçakçılığı	تَهْرِيبُ الْعُمْلَةِ
Uyuşturucu kaçakçılığı	تَهْرِيبُ الْمُخَدَّرَاتِ
Uyuşturucu madde kaçakçılığı	تَهْرِيبُ الْمَوَادِّ الْمُخَدَّرَةِ
Petrol kaçakçılığı	تَهْرِيبُ النَّفْطِ
Eroin kaçakçılığı	تَهْرِيبُ الْهَيْرِينِ
Gümrük kaçakçılığı	تَهْرِيبُ جُمْرُكِيٍّ
Suçlama, itham	تُهْمَةٌ
Kendisine yöneltilen suçlamalar	تُهْمٌ مُوجَّهَةٌ لَهُ
Karşı suçlama	التُّهْمَةُ الْمُضَادَّةُ
Boş suçlama	تُهْمَةٌ بَاطِلَةٌ
İthamname, suçlama yazısı	تُهْمَةٌ خَطِيَّةٌ
Karşılıklı suçlama	تُهْمَةٌ مُتَبَادِلَةٌ
İstida, dilekçe	تَوْسُلٌ
İhtiyati tutuklama	تَوْقِيفٌ اِحْتِيَاطِيٌّ
Kararı imzalamak	تَوْقِيعٌ عَلَى الْقَرَارِ
Yeniden imzalama	التَّوْقِيعُ مِنْ جَدِيدٍ
Tevkif, durdurma	تَوْقِيفٌ

Failleri tevkif etmek	تَوْكِيفُ الْفَاعِلِينَ
Özel vekâletname	التَّوَكِيلُ الْخَاصُّ
Özel vekâlet	تَوْكِيلُ خَاصِّ
Genel vekâlet	تَوْكِيلُ عَامِّ
Avukat tutmak	تَوْكِيلُ مُحَامٍ
ج	
Cânî, cinayet işleyen	جَانِي
Nakdi ceza	جَزَاءُ نَقْدِي ، عَرَامَةٌ مَالِيَّةٌ
Suç	جَرِيمَةٌ
Soykırım suçu	جَرَائِمُ الْإِبَادَةِ
İddia edilen suç	الْجَرَائِمُ الْمَزْعُومَةُ
Uluslararası suçlar	جَرَائِمُ دَوْلِيَّةٍ
Devlete karşı suçlar	جَرَائِمُ ضِدَّ الدَّوْلَةِ
Yaralama	جَرْحٌ
Töre cinayeti	جَرِيمَةُ الشَّرَفِ
Cürmü meşhut	الْجُرْمُ الْمَشْهُودُ
Siyasi suç	جُرْمٌ سِيَاسِيٌّ
Yüz kızartıcı suç	جُرْمٌ شَانِنٌ
Cereme	جَرِمَةٌ
Terör suçu	جَرِيمَةُ الْإِرْهَابِ

Büyük suç	الجَرِيْمَةُ الْعُظْمَى
Öldürme suçu, cinayet	جَرِيْمَةُ الْقَتْلِ
Ahlaki suç	جَرِيْمَةُ خُلُقِيَّة
Fail-i meçhul cinayet	جَرِيْمَةُ مَجْهُوْلَةِ الْجَانِي
Organize suç	جَرِيْمَةُ مُنْتَظَمَة
Menfur cinayet, çirkin cinayet	جَرِيْمَةُ نَكَرَاء
Kanuni ceza	الْجَزَاءُ الْقَانُونِي
Ticari cezalar	الْجَزَاءَاتُ التِّجَارِيَّة
Suçluyu mahkemeye getirmek	جَلْبُ الْمُجْرِمِ إِلَى الْمَحْكَمَةِ
Mahkemenin celseleri	جَلْسَاتُ الْمَحْكَمَةِ
Dinleme oturumu	جَلْسَةُ الْإِسْتِمَاعِ
Gizli oturum	الْجَلْسَةُ السَّرِيَّة
Mahkeme oturumu	جَلْسَةُ الْمَحْكَمَةِ
Genel oturum	جَلْسَةُ عُمُومِيَّة
Hukuki celse	جَلْسَةُ قَانُونِيَّة
Duruşma	جَلْسَةُ مُحَاكَمَةٍ، مُرَافَعَةٍ
Açık celse, açık oturum	جَلْسَةُ مَفْتُوحَةٍ، جَلْسَةُ عَلَنِيَّة
Delil toplamak	جَمْعُ الْأَدِلَّة
Hukukçular derneği	جَمْعِيَّةُ الْحُقُوقِيِّينَ
İnsan hakları derneği	جَمْعِيَّةُ حُقُوقِ الْإِنْسَانِ
Avrupa insan hakları komisyonu	جَمْعِيَّةُ حُقُوقِ الْإِنْسَانِ الْأُورُوبِيَّة

Hafif suç	جُنَاح
Ağır suç	جَنَایَة
Cezai	جَنَائِي، عُقُوبِي
Soruşturma birimleri	جِهَات التَّحْقِيق
Sahte pasaport	جَوَاز سَفَر مُزَوَّر
ح	
Mübaşir	حَاجِب المَحْكَمَة
Gardiyan	حَارِس السَّجْن، أَمِير السَّجْن
Sulh hâkimi	حَاكِم الصُّلْح، قَاضِي الصُّلْح
Askeri hâkim	حَاكِم عَسْكَرِي
Hâkimiyet	حَاكِمِيَّة، سِيَادَة
Hapis	حَبْس
Ağır hapis	الحَبْس الشَّدِيد
Müebbet hapis	حَبْس مُؤَبَّد
Geçici hapis	حَبْس مُوقَّت
Aksi ispat edilene kadar	حَتَّى يُثَبَّت العَكْس
Zayıf delil	حُجَّة بَارِدَة
Kesin delil	حُجَّة دَامِعَة، دَلِيل قَاطِع
Kanuni deliller	الحُجَج القَانُونِيَّة
İhtiyati haciz	حَجَز إِحْتِيَاطِي

Zabıt tutmak	حَرَّرَ مُحَضَّرًا
Milli muhafız teşkilatı	الحَرَسَ الْوَطَنِيَّ
Kanunlaştırma hareketi	حَرَكَةُ النَّقَّابِينَ
Miras almaktan mahrum etmek	جَرَمَانِ مِنْ أَخْذِ الْإِرْثِ
Mirastan mahrumiyet	الجَرْمَانِ مِنَ الْإِرْثِ
Özgürlükten mahrumiyet	الحِرْمَانِ مِنَ الْحُرِّيَّةِ
Toplantı özgürlüğü	حُرِّيَّةُ الْإِجْتِمَاعِ
İrade özgürlüğü	حُرِّيَّةُ الْإِرَادَةِ
İnanç özgürlüğü	حُرِّيَّةُ الْإِعْتِقَادِ
Basın özgürlüğü	حُرِّيَّةُ الْإِعْلَامِ
İfade özgürlüğü	حُرِّيَّةُ التَّعْبِيرِ
Dolaşım özgürlüğü	حُرِّيَّةُ النَّقْلِ
Görüş özgürlüğü	حُرِّيَّةُ الرَّأْيِ
Kişisel özgürlük	الْحُرِّيَّةُ الشَّخْصِيَّةُ
Düşünme özgürlüğü	الْحُرِّيَّةُ الْفِكْرِيَّةُ
Yürüyüş ve gösteri özgürlüğü	حُرِّيَّةُ الْمَسِيرَاتِ وَالتَّطَاهُرَاتِ
Anayasa değişikliği paketi	حُزْمَةُ تَغْيِيرَاتِ دُسْتُورِيَّةِ
İddiasına göre	حَسَبَ زَعْمِهِ
Görgü tanıklarına göre	حَسَبَ شُهُودِ أَعْيَانِ
İyi niyet	حُسْنُ النِّيَّةِ
Dokunulmazlık	حِصَانَةٌ

Yasama dokunulmazlığı	حِصَانَةُ التَّشْرِيعِ
Diplomatik dokunulmazlık	حِصَانَةُ دِپْلُومَاسِيَّةٍ
Hukuki dokunulmazlık, yargı dokunulmazlığı	حِصَانَةُ قَضَائِيَّةٍ
Adli dokunulmazlık	حِصَانَةُ قَضَائِيَّةٍ
Sivil dokunulmazlık	حِصَانَةُ مَدَنِيَّةٍ
Miras payı	حِصَّةُ الْإِرْثِ
Avukatla birlikte hazırda bulunmak	حُضُورٌ بِالْمُحَامِي
Düşünce yasağı	حَظْرُ الْأَفْكَارِ
Sokağa çıkma yasağı	حَظْرُ التَّجَوُّالِ
Men etmek	حَظْرٌ
Kimlik bilgilerini kayda geçiriniz	حِفْظُ الْمَعْلُومَاتِ الشَّخْصِيَّةِ
Kamu düzenini korumak	حِفْظُ النَّظَامِ الْعَامِّ
Hak	الْحَقُّ
Yargı yolu	حَقُّ الْمَقَاضَاةِ
Teftiş hakkı	حَقُّ التَّفَقُّيْشِ
Hakkaniyet, doğruluk	حَقَّانِيَّةٌ
Telif hakları saklıdır	حُقُوقُ التَّأْلِيفِ مَحْفُوظَةٌ
Hususi hukuk, özel hukuk	الْحُقُوقُ الْخَاصَّةُ
Devlet hukuku	حُقُوقُ الدَّوْلَةِ
İş hukuku	حُقُوقُ الْعَمَلِ

Temel hak ve özgürlükler	الحقوق والحريات الأساسية
Hüküm	حُكْم، قَضَاء
Mahkemenin hükmü	حُكْم المَحْكَمَة
Hüküm giymek	حُكِمَ بـ
Ağırlaştırılmış hapis	الحُكْم بِالْأَعْمَال الشَّاقَّة
Şer'î hüküm	حُكْم شَرْعِي
Verilen hüküm	حُكْم صَادِر
...i müebbet hapse mahkûm etmek	حُكِمَ عَلَيْهِ بِالسِّجْنِ الْمُؤَبَّد
...i idama mahkûm etmek	حُكِمَ عَلَيْهِ بِالْإِعْدَام
Gıyaben idama mahkûm oldu	حُكِمَ عَلَيْهِ غِيَابِيًّا
Gıyabi hüküm	حُكْم غِيَابِي
Askıya alınmış hüküm	حُكْم مُعَلَّق
Temyiz edilmiş hüküm	حُكْم مُمَيِّز
Bozulmuş hüküm	حُكْم مَنْسُوخ
Müebbet hüküm	حُكْم مُؤَبَّد
Vicahi hüküm	حُكْم وَجَاهِي
Anayasal hükümet	حُكُومَة دُسْتُورِيَّة
Monarşi	حُكُومَة مَلَكِيَّة
Adil çözüm	حَلْ عَادِل
Adil ve kapsamlı çözüm	حَلْ عَادِل وَشَامِل
Mahkemenin tarafsızlığı	جَيَادِيَّة المَحْكَمَة

Uyuşturucu bulundurma	حِيَاَرَة المَخْدَرَات
Hükmün gerekçeleri	حَيِّثِيَّات الحُكْم
خ	
...e tabi olan, boyun eğen	خَاضِع ل
Sözleşme şartlarına tabi	خَاضِع لِشُرُوط العَقْد
Gümrüğe tabi	خَاضِع لِلْجُمْرُك
Gümrük ve vergiye tabi olan	خَاضِع لِلْجُمْرُك وَالضَّرِيْبَة
Vergiye tabi	خَاضِع لِلضَّرِيْبَة
Vergi dışı	خَارِج الضَّرِيْبَة
Kamu hizmeti	خِدْمَة عَامَة
Yasakları çiğnemek	خَرَقَ الحُرْمَات
Yasayı ihlal etmek, yasayı ihlal etmek	خَرَقَ القَانُون
Uluslararası yasayı ihlal etmek	خَرَقَ القَانُون الدُّوْلِي
Tazmin edilemez zarar	خَسَارَة لَا تُعَوَّض
Yoksunluk, mahrumiyet	خَصَاَصَة
Adavet, düşmanlık	خُصُومَة، عَدَاوَة
Etnik düşmanlık	خُصُومَة عُنْصُرِيَّة
Adli hata	خَطَأ شَرْعِي
Suikast planı	خُطَة الإِغْتِيَال
Vergi planı	خُطَة ضَرِيْبِيَّة

Anayasal çerçeve	الخطوط الدستورية، إطار دستوري
د، ذ	
Adliye	دار القضاء
Adliye sarayı	دار العدل ، دار القضاء
Vergi mükellefi	دافع الضرائب
İcra dairesi	دائرة التنفيذ
Ceza dairesi	دائرة الجراء
Vergi dairesi	دائرة الضرائب
Adli merci, adli makam	دائرة عدلية
Dâyin, alacaklı	دائن، غريم
Alacaklı olan	دائن بالإرتهان
Kanunun yürürlüğe girmesi	دخول القانون حيّر التنفيذ
Vergiye tabi gelir	دخل خاضع للضريبة
Uluslararası anayasalar	دساتير دولية
Geçici anayasa	دستور مؤقت
Düstur, anayasa	دستور، قاعدة، قانون
Greve çağırmak	دعوة إلى الإضراب
Kefil üzerine dava etmek	دعوى على الكفيل
Devam etmekte olan dava	دعوى منطورة
Savunma	دفاع

Hukuki savunma	الدِّفَاعُ الْحُقُوقِيّ
Yasal savunma	الدِّفَاعُ الشَّرْعِيّ
Sözlü savunma	دِفَاعٌ شَفَوِيّ
Kendini savunma	دِفَاعٌ عَنِ النَّفْسِ
Yazılı savunma	دِفَاعٌ كِتَابِيّ
Sivil savunma	دِفَاعٌ مَدَنِيّ
Meşru savunma	دِفَاعٌ مُشْرُوع
Tazminat ödemek	دَفْعُ التَّعْوِیضَاتِ
Varsayımlı delil	دَلِيلٌ اِفْتِرَاضِيّ
Bilimsel delil	الدَّلِيلُ الْعِلْمِيّ
İnandırıcı delil	دَلِيلٌ دَامِعٌ
Resmi delil	دَلِيلٌ رَسْمِيّ
İkinci dereceden delil	دَلِيلٌ ظَرْفِيّ
Kesin kanıt	دَلِيلٌ قَاطِعٌ
Delil-i celî, açık delil	دَلِيلٌ نَاطِقٌ، بُرْهَانٌ سَاطِعٌ، دَلِيلٌ نَاهِضٌ
Yasal geçerliliği olmayan	دُونُ أَثَرٍ قَانُونِيّ
Deyn, borç	دَيْنٌ
Birikmiş borçlar	دُيُونٌ مُتْرَاكِمَةٌ
Ticari borçlar	دُيُونٌ تِجَارِيَّةٌ
Mali borçlar	دُيُونٌ مَالِيَّةٌ
Kısmi borçlar, ufak tefek borçlar	دُيُونٌ جُزْئِيَّةٌ

Sabıkalı	ذُو السَّابِقَةِ، له سَابِقَةٌ
ر، ز	
Davacı, dava açan	رَافِع الدَّعْوَى، المَدَّعِي
Bağlayıcı olmayan görüş	رَأْيٌ يُعَدُّ غَيْرَ مُلْزِمٍ
Rücu etmek, cayma	رُجُوع
İade-i itibar	رَدُّ الإِعْتِبَارِ
Dava reddi	رَدُّ الدَّعْوَى
Kolluk	رُذُن
Taahhütlü mektup	رِسَالَةٌ مُسَجَّلَةٌ
Mahkeme harçları	رُسُومُ الْمَحْكَمَةِ
Yargı harçları	رُسُومُ قَضَائِيَّةٍ
Reşit	رَشِيد
Rüşvet	رُشْوَةٌ
Suçlamaları reddetmek	رَفْضُ الْإِثْمَاتِ
Kanun tasarısını reddetmek	رَفْضُ مَشْرُوعِ الْقَانُونِ
Mahkemenin talebi reddetmesi	رَفْضُ الْمَحْكَمَةِ الطَّلَبِ
Aleyhine dava açtı	رَفَعَ الدَّعْوَى ضِدَّهُ
(Birisine) karşı dava açmak	رَفَعَ قَضِيَّةً عَلَيْهِ
Esas no	رَقْمُ الْأَسَاسِ
Soruşturma numarası	رَقْمُ التَّحْقِيقِ

Ticari sicil numarası	رَقْمُ السِّجْلِ التِّجَارِيِّ
Mahkûmun numarası	رَقْمُ السَّجِينِ
Vergi numarası	رَقْمُ ضَرَبِيٍّ
İddianame numarası	رَقْمُ عَرِيضَةِ الْإِتِّهَامِ
Mahkeme başkanı	رَأْسُ الْمَحْكَمَةِ
Anayasa mahkemesi başkanı	رَأْسُ الْمَحْكَمَةِ الدَّسْتُورِيَّةِ
Cumhuriyet başsavcılığı	رَأْسُ النِّيَابَةِ الْعَامَةِ
Başkâtip	رَأْسُ كَاتِبِ
Baro başkanı	رَأْسُ نِقَابَةِ الْمُحَامِلِينَ
Temyiz heyeti başkanı	رَأْسُ هَيْئَةِ التَّمْيِيزِ
Mahkemenin dürüstlüğü	نَزَاهَةُ الْمَحْكَمَةِ
Zina	زِنَاءٌ، غُهُورٌ
Vergi artışları	زِيَادَةُ الضَّرَائِبِ
س	
Sabıka	سَابِقَةٌ
Adli sabıka	سَابِقَةٌ عَدَلِيَّةٌ
Dava sebebi	سَبَبُ الدَّعْوَى
Sicil	سِجِلٌ
Sabıka kaydı	السَّجِلُ الْجِنَائِيّ
Hizmet sicili	سِجِلُ الْخِدْمَةِ

Resmi sicil	سِجَل رَسْمِيّ
Adli sicil	سِجَل قَضَائِيّ، سِجَل عَدْلِيّ
Cezaevi, hapis	سِجْن
Ağır cezaevi	سِجْن الْأَشْغَال الشَّاقَّة
Hücre hapsi	السِّجْن الْإِنْفِرَادِيّ
F tipi cezaevi	سِجْن الْحُجْرَةِ الْإِنْفِرَادِيَّة
Yarı açık cezaevi	سِجْن شِبْه مَفْتُوح
Umumi cezaevi	سِجْن عَام
Ömür boyu hapis	السِّجْن مَدَى الْحَيَاة
Kapalı cezaevi	سِجْن مُغْلَق
Açık cezaevi	سِجْن مَفْتُوح
Hırsızlık, sirkat	سَرِقَة
Silahlı soygun	سَطْو مُسَلَّح
Soygun	سَطْو، نَهَب
Takipsizlik kararı, davanın düşmesi	سُقُوط الدَّعْوَى
Hukuk üstünlüğü	سُلْطَان الْقَانُون
İcra organı	السُّلْطَة الْإِجْرَائِيَّة
Tutuklama yetkisi	سُلْطَة الْإِعْتِقَال
Yürütme organı	السُّلْطَة التَّنْفِيذِيَّة
Karar organı	سُلْطَة الْقَرَار
Yetkili adli makam	السُّلْطَة الْقَضَائِيَّة الْمُخْتَصَّة

Yasama organı	سُلْطَة تَشْرِيعِيَّة
Yargı yetkisi, yargı organı, yargılama hakkı, yargı gücü	سُلْطَة قَضَائِيَّة
Yetkili merci	سُلْطَة مُخْتَصَّصَة
Senet	سَنَد
Sulh senedi	سَنَد الصُّلْح
Haciz senedi	سَنَد حَجَز
Anayasal destek	سَنَد دُسْتُورِي
Kefalet senedi	سَنَد كَفَالَة
Sehven, yanlışlıkla	سَهْوًا
Sehim, hisse	سَهْم
Yetkinin kötüye kullanımı	سُوءِ اسْتِغْمَالِ السُّلْطَة
Kötü niyet	سُوءِ النِّيَّة
Suç sabıkalari	سَوَابِقُ إِجْرَامِيَّة
Kanun üstünlüğü, Kanun hâkimiyeti	سَيَادَة الْقَانُون
Dikkatsiz araç sürme	السِّيَاقَة بِلا مُبَالَاة
Kanun egemenliğı	سَيَطْرَة الْقَانُون، سَيَادَة الْقَانُون
ش	
Şahit, tanık	شَاهِد
Yalancı şahit	شَاهِد الزُّور
Görgü tanığı	شَاهِد عِيَان

Şebeke	شَبَكَة
Uluslararası kaçakçılık şebekesi	شَبَكَة التَّهْرِيب الدَّوْلِيَّة
Suç şebekesi	شَبَكَة الْجَرِيمَة
Silahlı kavga	شِجَار مُسَلَّح
Hükmî şahsiyet, tüzel kişi	شَخْص حُكْمِي، شَخْص مَعْنَوِي
Kanunu şerh etmek	شَرْح الْقَانُون
Mahkeme polisi	شُرْطَة الْمَحْكَمَة
Adli polis	شُرْطَة عَدْلِيَّة
Legal	شَرْعِي
Sözleşme şartları	شُرُوط الْعَقْد
Satış akdi şartları	شُرُوط عَقْد الْبَيْع
Şikâyet	شِكَايَة، شَكْوَى
Takdir yetkisi	السُّلْطَة التَّقْدِيرِيَّة
Kendini asmak	شَنَق النَّفْس
Şahâdet, tanıklık	شَهَادَة
Yalancı şahitlik	شَهَادَة الزُّور
Kimlik kartı	شَهَادَة تَحْقِيق الشَّخْصِيَّة
Tazminat çekleri	شِيكَا تِ التَّعْوِیْضَات
ص، ض	
Dava sahibi	صَاحِب الْقَضِيَّة

Sahih	صَحِيح
Sosyal kavga	صِرَاعِ اجْتِمَاعِيّ
Sarfinazar, hesaba katmamak, saymamak	صَرَفَ النَّظَر
Af yetkisi	صَلَاحِيَّةُ الْعَفْو
Anayasal yetki	صَلَاحِيَّةُ دُسْتُورِيَّة
Sulh ve ibra	صُلْحٌ وَتَبَرُّؤٌ
Sulh	صُلْحٌ، سَلَامٌ
Tazminat fonu	صُنْدُوقُ التَّعْوِيضَاتِ
Vergi	ضَرِبِيَّة
Gelir vergisi	ضَرِبِيَّةُ الدَّخْلِ
Damga vergisi	ضَرِبِيَّةُ الرُّسُومِ
Gümrük vergisi	ضَرِبِيَّةُ الْجُمْرُكِ
Kar vergisi	ضَرِبِيَّةُ الْأَرْبَاحِ
Üretim vergisi	ضَرِبِيَّةُ الْإِنْتِاجِ
Katma değer vergisi	ضَرِبِيَّةُ الْقِيَمَةِ الْإِضَافِيَّةِ
Yıllık vergi	ضَرِبِيَّةُ سَنَوِيَّة
Vergi fonu	صُنْدُوقُ الضَّرَائِبِ
Ek vergi	ضَرِبِيَّةُ إِضَافِيَّة
Yasal güvence	ضَمَانٌ قَانُونِيّ
ط، ظ	

Sınır dışı	طَرْد
Alacaklı taraf	طَرَف دَائِن
Kanun kaçağı	طَرِيد الْقَانُون
Bıçaklamak	طَعَنَ بِالسَّكِّينِ
İtiraz davası açmak	طَعَنَ ب / فِي
Şartlı boşanma	الطَّلَاق الْمَشْرُوط
Boşanmak	طَلَاق
Tazminat talep etmek	طَلَبَ التَّعْوِیضَات
Davanın reddi talebi	طَلَبَ رَفْضِ الدَّعْوَى
Reddi hâkim talebi	طَلَبَ رَفْضِ الْقَاضِي
Yasal talep	طَلَبَ شَرْعِيّ
İptal talebi	طَلَبَ لِلْإِبْطَال
Zanlı	ظَنِين، مُتَّهَم، مَظْنُون، مُرْتَاب فِيهِ، مُشْتَبَّه بِهِ
ع	
İvedilikle	عَاجِلًا، فَوْرًا
Adil	عَادِل، مُقْسِط
Hukukçu	عَالِمِ قَانُونِي
Kamu, amme	عَامَّة
Kaçak işçi	عَامِل غَيْرِ قَانُونِيّ
İspat yükü	عِبَاءُ الْإِثْبَات

Vergi yükü	عِبَاءُ ضَرَبِيٍّ
Adâlet	عَدَالَةٌ
Mutlak adâlet	عَدَالَةٌ مُطْلَقَةٌ
Adli	عَدْلِي، قَضَائِي
Mutabakatsızlık	عَدَمُ التَّفَاهُْمِ
Yetkisizlik	عَدَمُ الصَّلَاحِيَّةِ
Delil yetersizliği	عَدَمُ كِفَايَةِ الْأَدِلَّةِ
Delil sunma	عَرِضُ الدَّلِيلِ
Sahte senet göstermek	عَرَضُ السَّنَدِ الْكَاذِبِ
Dilekçe, arzuhal	عَرِيضَةٌ
İddianame	عَرِيضَةُ الْإِثْمِ
İtiraz dilekçesi	عَرِيضَةُ الْإِعْتِرَاضِ
Başvuru dilekçesi	عَرِيضَةُ الْمُرَاجَعَةِ
Matbu dilekçe	عَرِيضَةٌ مَطْبُوعَةٌ
Azmettirmek	عَزَمَ
Kaçakçılık ve suç çeteleri	عِصَابَاتُ التَّهْرِيبِ وَالْإِجْرَامِ
Silahlı soygun çeteleri	عِصَابَاتُ سُلْبِ مُسَلَّحَةٍ
Çete	عِصَابَةٌ
Adli tatil	عُطْلَةٌ قَضَائِيَّةٌ
Af	الْعَفْوُ
Cumhurbaşkanı affı	الْعَفْوُ الرَّئَاسِيّ

Kısmi af	عَفْوُ جُزْئِي
Siyasi af	عَفْوُ سِيَاسِيّ
Kapsamlı af	عَفْوُ شَامِل
Genel af	عَفْوُ عَام
Toplu ceza	عِقَاب جَمَاعِي
Ek sözleşme	عَقْدُ إِضَافِي
İdari sözleşme	العَقْدُ الْإِدَارِي
Kira sözleşmesi	عَقْدُ الْإِيجَار
Sigorta akdi	عَقْدُ التَّأْمِين
Satış akdi, satış mukavelesi, satış sözleşmesi	عَقْدُ الْبَيْع
Tahkim sözleşmesi	عَقْدُ التَّحْكِيم
Duruşma yapmak	عَقْدُ الْجُلُوسَات
Borç akdi	عَقْدُ الدُّيُون
Ortaklık sözleşmesi	عَقْدُ الشَّرِكَةِ
İş akdi	عَقْدُ الْعَمَل
Evlilik akdi	عَقْدُ الْقِرَان
Ortaklık senedi, ortaklık sözleşmesi	عَقْدُ الْمُشَارَكَةِ
Nikâh akdi	عَقْدُ النِّكَاح
Hibe senedi	عَقْدُ الْهِبَةِ
Ön anlaşma, çerçeve anlaşması	عَقْدُ أَوَّلِيّ

Alternatif sözleşme	عَقْدٌ بَدَلِيّ
Toplu sözleşme	عَقْدٌ جَمَاعِيّ
Hizmet akdi	عَقْدٌ خِدْمَةٍ
Sulh ile senetleşmek	عَقْدٌ سَنَدِ الصُّلْحِ
Sözlü sözleşme	عَقْدٌ شَفَوِيّ
Göstermelik sözleşme	عَقْدٌ صُورِيّ
Ferdi sözleşme	عَقْدٌ فَرْدِيّ
Tek tarafı bağlayan akd	عَقْدٌ مُلْزِمٌ لِطَرَفٍ وَاحِدٍ
İki tarafı bağlayan akd	عَقْدٌ مُلْزِمٌ لِلطَّرَفَيْنِ
Geçici sözleşme	عَقْدٌ مُؤَقَّتٌ
Akdetmek	عَقْدٌ، مَقَاوِلَةٌ
Ceza	عُقُوبَةٌ، جَزَاءٌ، غَرَامَةٌ
Ek ceza	عُقُوبَةٌ إِضَافِيَّةٌ
Ölüm cezası, idam cezası	عُقُوبَةُ الْإِعْدَامِ
Uyarı cezası	عُقُوبَةُ الْإِنذَارِ
Hafif suç cezası	عُقُوبَةُ الْجُنْحَةِ
Hapis cezası	عُقُوبَةُ الْحَبْسِ
Hafifletilmiş hapis cezası	عُقُوبَةُ السَّجْنِ الْخَفِيفَةِ
Men cezası	عُقُوبَةُ الْمَنْعِ
Ölüm cezası	عُقُوبَةُ الْمَوْتِ
Disiplin cezası	عُقُوبَةُ تَأْدِيبِيَّةٍ

Tamamlayıcı ceza	عُقُوبَةُ تَكْمِيلِيَّةٍ
Cezai yaptırım	عُقُوبَةُ جَزَائِيَّةٍ
Caydırıcı ceza	عُقُوبَةُ رَادِعَةٍ
Katı ceza	عُقُوبَةُ صَارِمَةٍ
Vergi cezası	عُقُوبَةُ ضَرِيْبَةٍ
Büyük ceza	عُقُوبَةُ عَظْمَى
Maddi yaptırım	عُقُوبَةُ مَادِّيَّةٍ
Kriminoloji (cinayet soruşturma bilimi)	عِلْمُ التَّحْقِيقِ الْجِنَائِي
Ceza bilimi	عِلْمُ الْعِقَابِ
Feraiz ilmi, miras hukuku ilmi	عِلْمُ الْفَرَائِضِ
Suç teşkil eden fiil	الْعَمَلُ الْإِجْرَامِي
Yasa dışı iş, yolsuzluk	عَمَلٌ غَيْرُ الْقَانُونِيّ
Sahte para	عُمْلَةٌ مَرْيَقَةٌ
Yağma ve soygun eylemi	عَمَلِيَّةُ السَّلْبِ وَالنَّهْبِ
Karar verme süreci	عَمَلِيَّةُ صُنْعِ الْقَرَارِ
Suç unsuru	عُنْصُرُ الْجَرِيْمَةِ
Şiddet	عُنْفٌ، شِدَّةٌ، طُحْمَةٌ
Aile içi şiddet	عُنْفٌ دَاخِلُ الْعَائِلَةِ، عُنْفٌ دَاخِلُ الْأُسْرَةِ
Kadına karşı şiddet	عُنْفٌ ضِدَّ النِّسَاءِ
Fiziki şiddet	عُنْفٌ فِيزِيَايِيّ

Aşırı şiddet	عُنفٌ مُتَطَرِّفٌ
Yemin ile taahhüt etmek	عَهْدٌ بِالْيَمِينِ
غ	
Ceza kesmek / para cezası	غَرَامَةٌ
Gecikme para cezası	غَرَامَةُ التَّأخيرِ
Para cezası	الْغَرَامَةُ الْمَالِيَّةُ
Para aklamak	غَسِيلُ الْأَمْوَالِ
Gasp etmek	غَصَبٌ، الْأَخْذُ عُنْوَةً
Kazanılmış hakları gasp etmek	غَصَبُ الْحُقُوقِ الْمُكْتَسَبَةِ
Davacının bulunmaması	غِيَابُ الْمُدَّعِي
Gıyabında	غِيَابِيًّا
Ahlaka aykırı	غَيْرُ أَخْلَاقِي
Hukuki olmayan	غَيْرُ حُقُوقِي
Anayasal olmayan	غَيْرُ دُسْتُورِي
Yasa dışı	غَيْرُ شَرْعِي
Adâletsiz, adil olmayan	غَيْرُ عَادِلٍ
Temyiz edilemez	غَيْرُ قَابِلٍ لِلتَّمْيِيزِ
Yasa dışı, illegal	غَيْرُ قَانُونِي
Tescilsiz, markasız	غَيْرُ مُتَسَجِّلٍ
Yasa dışı, kanunsuz	غَيْرُ مَشْرُوعٍ

ف	
Sahte fatura	فَاطُورَة مُزَوَّرَة
Kanun kaçakları	فَارِّين مِنَ الْعَدَالَة
Suç faili	فَاعِلِ الْجَرِيمَة
Soruşturma açmak	فَتَحَ التَّحْقِيق
Gözaltı süresi	فَتْرَة الْإِعْتِقَال
Fezleke	فَذْلَكَة
Mahkeme fezlekesi	فَذْلَكَة الْمَحْكَمَة
Anayasal boşluk	الْفَرَاغ الدُّسْتُورِي
Kanuni boşluk	الْفَرَاغ الْقَانُونِي
Sokağa çıkma yasağı uygulamak	فَرَضَ حَظْرَ التَّجَوَّل
Kaçakçılık ve organize suçlar şubesi	فَرْع التَّمْهِيب وَالْجَرَائِمِ الْمُمْتَهَجَة
Güçlü delil	فُرْقَان
İdam mangası	فِرْقَة الْإِعْدَام
Savunma ekibi	فَرِيق الدِّفَاع
Kuvvetler ayrılığı	الْفَصْل مَا بَيْنَ السُّلْطَات
Yolsuzluk skandalı	فَضِيحَة الْفَسَاد
Süre aşımı	فَوَات الْمُدَّة
Hukuk çerçevesinde	فِي إِطَارِ الْحُقُوق
Anayasa çerçevesinde	فِي إِطَارِ الدُّسْتُور

ات	فِي إِطَارِ الشَّرْعِيَّةِ
Meşruiyet çerçevesinde	
Kanun çerçevesinde	فِي إِطَارِ الْقَانُونِ
Cürmü meşhut halinde, suçüstü	فِي حَالَةِ الْجُرْمِ الْمَشْهُودِ، فِي حَالَةِ تَلَبُّسٍ
ق	
Temyiz edilebilir	قَابِلٌ لِلتَّمْيِيزِ
Katil	قَاتِلٌ
Kiralık katil	الْقَاتِلُ بِالْأُجْرَةِ
Seri katil	الْقَاتِلُ الْمُنْسَلْسِلُ
Hâkim, yargıç	الْقَاضِي
Askeri yargıç	الْقَاضِي الْعَسْكَرِيّ
Bağımsız yargıç	الْقَاضِي الْمُسْتَقِلُّ
Sorgu hâkimi	حَاكِمُ تَحْقِيقٍ
Sulh yargıcı	قَاضِي الصُّلْحِ
Anayasa mahkemesi hâkimi	قَاضِي الْمَحْكَمَةِ الدُّسْتُورِيَّةِ
Soruşturma yargıcı	قَاضِي التَّحْقِيقِ
Nöbetçi hâkim	الْقَاضِي الْمُنَاوِبُ
Mahkeme salonu	قَاعَةُ الْمَحْكَمَةِ
Duruşma salonu	قَاعَةُ الْمُرَافَعَاتِ
İdari yasa	قَانُونٌ إِدَارِيّ
Yasa taslağı	الْقَانُونُ الْإِطَارُ

Devletlerarası özel hukuk	القانون الدولي الخاص
Mahkeme yarası	قانون المحكمة
Tabii hukuk	قانون طبيعِي
Pozitif hukuk	قانون وضعِي
Yasa	قانون
Anayasal, yasal, meşru	قانوني، شرعي، حقوقي، دستوري
...i yakalamak	قبض على
Kanun tasarısını kabul etmek	قبول مشروع القانون
Kazara adam öldürmek, kasıtsız öldürme	القتل الخطأ
Ötenazi	قتل الرحيم
Toplu öldürme, toplu katliam	قتل جماعي
Kasten öldürme, kasıtlı öldürme	القتل العمد
Taammüden öldürme	القتل مع سبق الإصرار
Yasama gücü	قدرة التشريع
Sözlü hakaret	قذف شفوي
Karabet, yakınlık	قراية، سُهْمَة
Karar	قرار، عزيمة
Mahkeme kararı bağlayıcıdır	قرارات المحكمة ملزمة
Ağır borçlar	فروض باهظة
Zorbalık	قسوة

Suçlunun cezası	قصاص المذنب
Yargı	قضاء، دَيْنُونَة، حُكْم
İdari yargı	قضاء إداري
Tarafsız yargı	قضاء حيادي
Bağımsız yargı	قضاء مستقل
Aleyhinde hüküm verdi	قضّى الأمر عليه
Açılan dava	قضية مرفوعة
Parsel	قطعة الأرض
Güvenlik güçleri	قوات الأمن
İcra memuru	قواس المحكمة
Alkol ve uyuşturucu maddelerinin etkisi altındayken araç kullanma	قيادة العربة تحت تأثير المواد المخدّروالكحول
Yasama önderliği	قيادة تشريعية
Soruşturma aşaması	مرحلة التحقيق
Soruşturma altında	قيد التحقيق
Anayasal kısıtlamalar	قيود دستورية
Kayyum	قيوم
ك	
Kâtip	كاتب
Dekont, ekstre	كشف الحساب
Zabıt kâtibi	كاتب الضبط

Mahkeme kâtibi	كَاتِبِ الْمَحْكَمَةِ
Baş kâtip	كَاتِبِ أَوَّل
İkinci kâtip	كَاتِبِ ثَان
Tevkif yazısı	كِتَابَةُ التَّوْقِيفِ
Yargı kürsüsü	كُرْسِيِّ الْقَضَاءِ
Hukuki mücadele	كِفَاحُ حُقُوقِي
Depozit, kefalet	كَفَالَةٌ مَالِيَّةٌ
Kefil	كَفِيلٌ، ضَامِنٌ
Müteselsil kefil	كَفِيلٌ مُتَسَلِّسٌ
Hukuken ehliyet sahibi	كَامِلُ الْأَهْلِيَّةِ
Haciz edilen miktar	كَمِيَّةٌ مَحْجُوزَةٌ
ل	
Layiha, dilekçe	لَايِحَةٌ
Suçlama layihası	لَايِحَةُ الْإِتِّهَامِ
Anayasa mahkemesine başvurmak	لُجُوءٌ إِلَى الْمَحْكَمَةِ الدُّسْتُورِيَّةِ
İflas masası	لَجْنَةُ الْإِفْلَاسِ
Teftiş kurulu, Soruşturma komisyonu	لَجْنَةُ التَّحْقِيقِ
Uluslararası soruşturma komisyonu	لَجْنَةُ التَّحْقِيقِ الدُّوْلِيَّةِ
Askeri soruşturma komisyonu	لَجْنَةُ التَّحْقِيقِ الْعَسْكَرِيَّةِ
Meclis araştırma komisyonu	لَجْنَةُ التَّحْقِيقِ الْبَرْلَمَانِيَّةِ

Tahkim komisyonu	لَجَنَةُ التَّحْكِيمِ
Tazminat komisyonu	لَجَنَةُ التَّعْوِیضَاتِ
Hukuk komitesi	لَجَنَةُ الْحُقُوقِ
Anayasa komisyonu	لَجَنَةُ الدُّسْتُورِ
Anayasa üst kurulu	لَجَنَةُ الدُّسْتُورِ الْعُلْيَا
Dış işleri komisyonu	لَجَنَةُ الشُّؤُونِ الْخَارِجِيَّةِ
Uluslararası hukuk komisyonu	لَجَنَةُ الْقَانُونِ الدُّوَلِيِّ
İcra komitesi	لَجَنَةُ تَنْفِیْذِيَّةِ
Anayasa hazırlama komisyonu	لَجَنَةُ صِيَاعَةِ الدُّسْتُورِ
Hukuk dili	لُغَةُ قَضَائِيَّةِ
م	
Anayasa maddesi	الْمَادَّةُ الدُّسْتُورِيَّةُ، بَنْدُ الدُّسْتُورِ
Kanun maddesi	الْمَادَّةُ الْقَانُونِيَّةُ
Kamu malı	مَالٌ عَامٌ
Hukuki girişim	مُبَادَرَةٌ حُقُوقِيَّةٌ
Eşitlik ilkesi	مَبْدَأُ الْمُسَاوَاةِ
Meşru gerekçe	مُبَرَّرٌ شَرْعِيٌّ
Kovuşturma	مُتَابَعَةٌ
Mutazarrır, zarar gören	مُتَضَرَّرٌ
Gösterici	مُتَظَاهِرٌ

Mütekabiliyet	مُتَقَابِلِيَّة
Suçüstü	مُتَلَبِّسٌ بِالْجُرْمِ
Suç ortağı	مُتَوَاطِي
Suçlu	مُجْرِمٌ، مُذْنِبٌ
İstişare kurulu	مَجْلِسُ اسْتِشَارِي
Yargı heyeti	مَجْلِسُ الْقَضَاءِ
Yüksek yargı kurulu	مَجْلِسُ الْقَضَاءِ الْأَعْلَى
Yasama kurulu, yasama meclisi	مَجْلِسُ تَشْرِيعِيٍّ
Yasama konseyi	مَجْلِسُ تَشْرِيعِيٍّ، مَجْلِسُ شُورَى الْقَوَانِينِ
Devlet şurası, danıştay	مَجْلِسُ شُورَى الدَّوْلَةِ
Araştırma heyeti	مَجْمُوعَةُ بَحْثٍ
Muhaberat	المُخَابَرَاتِ
İfade tutanakları	مَحَاضِرُ الْإِفَادَةِ
Olay tutanakları	مَحَاضِرُ الْحَادِثِ
Yargılama, muhâkeme, kovuşturmak	مُحَاكَمَةٌ
Askeri yargılama	المُحَاكَمَةُ الْعَسْكَرِيَّةُ
Suçluları yargılamak	مُحَاكَمَةُ الْمُجْرِمِينَ
İntikam yargılaması	مُحَاكَمَةُ ثَأْرِيَّةٍ
Hatalı yargılama	مُحَاكَمَةٌ خَاطِئَةٌ
Adil yargılama	مُحَاكَمَةٌ عَادِلَةٌ
Gıyabi yargılama	مُحَاكَمَةٌ غِيَابِيَّةٍ

Yasal olmayan yargılama	مُحَاكَمَة غَيْر شَرْعِيَّة
Vicahi yargılama	مُحَاكَمَة وَجَاهِيَّة
Avukat	مُحَامِي، وَكِيل قَانُونِي
Askeri avukat	مُحَام عَسْكَرِي
Avukatlık	مُحَامَاة
Müşteki avukatı	مُحَامِي الْمُشْتَكِي
Müdahil avukat	مُحَامِي مُتَدَخِّل
Tayin edilmiş avukat	مُحَام مُعَيَّن
Teşebbüs	مُحَاوَلَة
Suikast giriřimi	مُحَاوَلَة اِغْتِيَال
Başarısız suikast girişimi	مُحَاوَلَة اِغْتِيَال فَاشِلَة
Cinayet teşebbüsü	مُحَاوَلَة الْقَتْل
Darbe giriřimi	مُحَاوَلَة اِنْقِلَاب
Protestocu	مُتَحَجِّج
Tutuklu	مُتَحَجَّر، مُعْتَقَل، سَجِين. تَحْتَ التَّوْقِيف
Mahcur, kısıtlı	مَحْجُور
Haciz edilmiş, el konulmuş	مَحْجُوز
Hacizli	مَحْجُوز عَلَيْهِ
Tutanak	مُحْضَر
Mutabakat zaptı	مُحْضَر النَّقَاهُم
Muayene tutanağı	مُحْضَر النَّقْشِيش

Adli soruşturmacı	مُحَقِّق عَدْلِيّ
Uluslararası adâlet divanı	مَحْكَمَةُ الْعَدْلِ الدَّوْلِيَّةِ
Dîvân-ı muhasebat, sayıştay	مَحْكَمَةُ الْمُحَاسَبَاتِ
Yargıtay	مَحْكَمَةُ النَّقْضِ
...e mahkûm edilmek	مَحْكُوم عَلَيْهِ بـ، مُدَان بـ
Hüküm giymiş	مَحْكُوم
Mahkûmiyet	مَحْكُومِيَّة
Sözleşme ihlali	مُخَالَفَةُ الْعَقْدِ
Anayasaya aykırı	مُخَالَفٌ لِلدَّسْتُورِ
Yasalara aykırı, kanuna aykırı	مُخَالَفٌ لِلْقَانُونِ
Muhammen, tahmin edilen	مُخَمَّن
Müdafi, savunan	مُدَافِع
...ile mahkûm	مُدَان بـ
Mahkemenin tartışmaları	مُذَاوَلَاتُ الْمَحْكَمَةِ
Vergi gelirleri	مَدَاخِيلُ الضَّرَائِبِ
İddia sahipleri	مُدَّعُونَ
Savcı	الْمُدَّعِي الْعَام، نَائِبُ عَام، مُدَّعِي عُمُومِيّ
Müddei aleyh, davalı	مُدَّعَى عَلَيْهِ
Müddea, iddia edilen	مُدَّعَى
Müddei, davacı, iddia eden	مُدَّعِيّ
Sosyalist savcı	مُدَّعِيّ إِشْتِرَاكِيّ

Nöbetçi savcı	مُدَّعِي عام مُنَاوِب، نَائِب عام مُنَاوِب
Başsavcı	مُدَّعِي عام، نَائِب عام
Askeri savcı	مُدَّعِي عَسْكَرِي
Sanık	مُدَّعَى عَلَيْهِ، مُتَّهَم، مُشْتَبَه بِهِ
Bağımsız savcı	مُدَّعِي مُسْتَقِل
Uyuşturucu bağımlısı	مُذْمِن المَخْدَرَات
İcra müdürü	مُدِير تَنْفِيزِي
İcra müdürlüğü	مُدِيرِيَّة التَّنْفِيز
Emniyet müdürlüğü	مُدِيرِيَّة الأَمْن
Borçlu	مَدْيُون، مُسْتَأْرَب، مَدْيُون
İddianame	مُذَكَّرَة إِتْهَام، عَرِيضَة الإِتْهَام
Celp kâğıdı, mahkeme çağrısı	مُذَكَّرَة إِحْضَار
Gıyabi tutuklama müzekkeresi	مُذَكَّرَة الإِعْتِقَال الغِيَابِي
Mutabakat müzekkeresi	مُذَكَّرَة التَّفَاهُ
Tevkif müzekkeresi	مُذَكَّرَة التَّوْقِيف
Tevkif yazısı, tutuklama yazısı	مُذَكَّرَة التَّوْقِيف
Tutuklama müzekkeresi	مُذَكَّرَة التَّوْقِيف، مُذَكَّرَة الإِعْتِقَال
Uluslararası tutuklama müzekkeresi	مُذَكَّرَة التَّوْقِيف الدَّوْلِيَّة
Celp	مُذَكَّرَة دَعْوَى
Gizli duruşma	مُرَافَعَة سِرِّيَّة
Kapalı duruşma, gizli duruşma	مُرَافَعَة مُغْلَقَة

Nezaret	مُرَاقَبَة
Adli kontrol	مُرَاقَبَة عَدْلِيَّة
Yargı denetimi	مُرَاقَبَة قَضَائِيَّة
Murakabe, gözetim	مُرَاقَبَة
Suç işleyen	مُرْتَكِب
Kanun hükmünde olmak	مَرْسُوم بِالْقَانُون
Kanun hükmünde kararname	مَرْسُوم تَشْرِيعِي
Polis merkezi	مَرْكَز الشُّرْطَة
Sahte	مُزَوَّر
Adli yardım, adli müzaheret	المُسَاعَدَة الْقَانُونِيَّة
Talep edilen adli yardımlaşma	المُسَاعَدَة الْقَضَائِيَّة الْمَطْلُوبَة
Davayı desteklemek	مُسَانَدَة الْقَضِيَّة
Müstehak	مُسْتَحَق
Müstelzim	مُسْتَلْزِم
Adalet bakanlığı müsteşarı	مُسْتَشَار وَزَارَة الْعَدْل
Sicilli	مُسَجَّل
Sahte tabanca	مُسَدَّس مُزَيَّف
Çalıntı mallar	مَسْرُوقَات
Silahlı	مُسَلَّح
Kimliği belirsiz silahlı kişi	مُسَلَّح مَجْهُول
Yasa tasarısı	مُسَوِّدَة الْقَانُون، مَشْرُوع الْقَانُون

İlgili yetkili	مَسْئُول مَعْنِي
Yasal sorumluluk	مَسْئُولِيَّة قَانُونِيَّة
Kavga eden	مُشَاجِر
Darağacı, idam sehpası	مَشَانِق
Adli müşahede	مُشَاهَدَة عَدْلِيَّة
Şüpheli	مَشْهُوْه، مُشْتَبَه بِهِ، مَشْكُوك
Müşteki, şikâyet eden	مُشْتَكِي
Meşruiyet	مَشْرُوعِيَّة، شَرْعِيَّة
Meşrut, şartlı	مَشْرُوط
Anayasa tasarısı, anayasa taslağı	مَشْرُوع الدُّسْتُور
Kanun tasarısı	مَشْرُوع الْقَانُون
Karar tasarısı	مَشْرُوع الْقَرَار
Anayasa değişiklik tasarısı	مَشْرُوع تَعْدِيل الدُّسْتُور
İdam edilen	مَشْنُوق
Yargı kaynakları	مَصَادِر قَضَائِيَّة
Müsadere, el koyma	مُصَادَرَة
Dava masrafları	مَصَارِيف الدَّعْوَى
Kamu çıkarları	مَصَالِح الْعَامَّة
Yasama kaynağı	مَصْدَر التَّشْرِيع
Adli kaynak	مَصْدَر قَضَائِي
Musaddak, tasdik olunmuş	مُصَدَّق

Kamu yararı	مَصْلَحَة عَامَّة
Mazbata, zabıt varakası, zabıtname	مَضْبُطَة، صَحَائِف تَمْهِيْدِيَّة
İtham mazbatası	مَضْبُطَة الْإِثْهَام
İtham edilmiş	مَطْعُون فِيْه
Kavga etmek	مُعَارَكَة، شِيْجَار
Muafiyet	مُعَافِيَة
Cezalandıran	مُعَاقِب
Cezalı	مُعَاقِب، مَحْكُوم عَلَيْهِ بِالْعُقُوبَة
Cezalandırmak	الْمُعَاقِبَة
Miras işlemleri	مُعَامَلَات الْمِيْرَاث
Muâhede, karşılıklı ant içme	مُعَاهَدَة
Yasal standartlar	مَعَايِيْر قَانُونِيَّة
Muteber, geçerli, güvenilir	مُعْتَبَر
Siyasi tutuklu	مُعْتَقَل سِيْيَاسِيّ
Kavga yeri	مَعْرَكَة
Mugayir, farklı	مُعَايِر
Mağdur	مَعْدُور
Adliye müfettişi	مُفَتِّش الْعَدْلِيَّة
Maktul	الْمَقْتُول
Dilekçe sahibi	مُقَدِّم الْعَرِيْضَة
Mahkeme raportörü	مُقَرَّر الْمَحْكَمَة

Anayasa mahkemesi raportörü	مُقرّر المَحْكَمَة الدُّسْتُورِيَّة
İnsan ticareti ile mücadele etmek	مُكَافَحة الاتِّجَار بالبَشَر
Suçla mücadele etmek	مُكَافَحة الجَرِيْمَة
Yolsuzlukla mücadele	مُكَافَحة الفَسَاد
Uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele etmek	مُكَافَحة تَهْرِيب المُخَدَّرَات
Suç tarihi ve yeri	مَكَان الجُرْم وَتَارِيخه
Olay yeri	مَكَان الحَادِث
Soruşturma bürosu	مَكْتَب التَّحْقِيق
Federal Soruşturma Bürosu	مَكْتَب التَّحْقِيقَات الإِتِّحَادِيَّة
İnfaz bürosu	مَكْتَب التَّنْفِيز
Hukuk bürosu	مَكْتَب الحُقُوق
Ticaret sicili bürosu	مَكْتَب السَّجَل التَّجَارِي
Avukat bürosu	مَكْتَب المُحَامِي
İcra bürosu	مَكْتَب تَنْفِيزِي
Hukuki müktesebat	مُكْتَسَبَات حُقُوقِيَّة
Emlak sicili, tapu	مُكَلَّفَة
Mükellefiyet, yükümlülük	مُكَلَّفِيَّة
Siyasi kovuşturma	المُلاحَقَة السِّيَاسِيَّة
Uluslararası kovuşturma	مُلاحَقَة دَوْلِيَّة
Adli kovuşturma	مُلاحَقَة قَضَائِيَّة، تَعَقُّب قَضَائِي

Sivil kovuşturma	مُلاحَقَة مدنيّة
Ek	مُلْحَق
Bağlayıcı	مُلْزِم
Suç dosyası	مِلف الاتِّهام
Soruşturma dosyası	مِلف التَّحْقِيق
Dava dosyası	مِلف القَضِيّة
Mülkiyet	مُلْكِيّة
Kamu mülkiyeti, kamu varlığı	المُلْكِيّة العامّة
Özel mülkiyet	مُلْكِيّة خاصّة
Anayasal monarşi	مُلْكِيّة دُسْثُوريّة
Anayasal mülkiyet	مُلْكِيّة دُسْثُوريّة
İddia makamı	مُمَثِّل الإدِّعاء
Kanunen	مِن نَاحِيَةِ القَانُون
Kabul edilebilirlik açısından	مِن نَاحِيَةِ المَقْبُولِيّة
Münazaa, uyuşmazlık	مُنَازَعَة
Büyük kavga	مُنَازَعَة كَبِيرَة
İdam kürsüsü	مِنْصَة الإِعْدَام
Ceza alanı	مِنْطَقَة الجَزَاء
Gereği düşünüldü, yargı kararı	مَنْطُوق الحُكْم
Kriminal örgüt, suç örgütü	مُنْظَمَة إجْرَامِيّة
Uluslararası af örgütü	مُنْظَمَة العَفْو الدُّولِيّة

İnsan hakları örgütü	مُنَظَّمَةُ حُقُوقِ الْإِنْسَانِ
Anayasa dışı örgüt	مُنَظَّمَةٌ غَيْرُ دُسْتُورِيَّةٍ
Yasa dışı silahlı örgüt	مُنَظَّمَةٌ مُسَلَّحَةٌ غَيْرُ دُسْتُورِيَّةٍ
Sürgün	مَنْفِيٍّ
Kaçakçı	مُهْرَبِّ
Kaçak eşya	البضاعة المهربة
Uyuşturucu kaçakçıları	مُهْرَبُّوا المَخْدَرَاتِ
Soruşturma süresi	مُهْلَةُ التَّحْقِيقِ
Anayasal sözleşmeler	مَوَاقِفُ دُسْتُورِيَّةٍ
Yasa maddeleri	مَوَادِّ الْقَانُونِ
İlgili maddeler	مَوَادِّ ذَاتِ صِلَةٍ
Vatandaşlık	مُواطَنِيَّةٌ
Ebeveyn izni	مُوافَقَةُ الوَالِدَيْنِ
Miras bırakan	مُورِث
Kültürel miras	مُورُوثٌ ثَقَافِيٍّ
Kamu kuruluşları	مُؤَسَّسَاتٌ عَامَّةٌ
İnfaz kurumu	مُؤَسَّسَةُ التَّنْفِيزِ
Yasama kurumu	مُؤَسَّسَةُ تَشْرِيعِيَّةٍ
Anayasal kurum	مُؤَسَّسَةُ دُسْتُورِيَّةٍ
Davanın konusu	مَوْضُوعُ الدَّعْوَى
Mevzuat	مَوْضُوعَاتٌ، قَوَانِينُ النِّظَامِ الدَّاخِلِيِّ

Muvakkat, geçici	مَوْقَّت
Tevkif eden	مَوْقَف
Tutuklu yargılanmak üzere	مَوْقُوف قَيْدِ الْمُحَاكَمَةِ
Mevkufiyet, tutukluluk durumu	مَوْقُوفِيَّة
Müvekkil	المَوْكِّل
Ahit	مِيثَاق، عَهْد
Vasiyetsiz miras	مِيرَاثِ بِلَا وَصِيَّة
Milli miras	مِيرَاثِ وَطَنِيّ
ن	
Cumhuriyet savcısı	نَائِبُ الْجُمْهُورِيَّة
Vergi oranı	نِسْبَةُ الضَّرِيْبَةِ
Suç oranı	نِسْبَةُ الْجَرَائِمِ
İşlenen suç oranı	نِسْبَةُ الْجَرَائِمِ الْمُرتَكَبَةِ
Kırmızı bülten	النَّشْرَةُ الْحُمْرَاءُ
Mutabakat metni	نَصُّ التَّفَاهُْمِ
Karar metni	نَصُّ الْقَرَارِ
Hukuk mücadelesi	نِضَالُ حُقُوقِي
Amme intizamı, kamu düzeni	نِظَامُ الْعَامَّةِ
Hukuk düzeni	النِّظَامُ الْقَانُونِي
Yargı sistemi	نِظَامُ الْقَضَاءِ

Kefil sistemi	نِظَام الكَفِيل
Anayasal düzen	نِظَام دُسْتُورِي
Adli düzen	النِّظَام الْقَضَائِي
Krallık rejimi	نِظَام مَلَكِي
Dava kuramı	نَظَرِيَّة الدَّعْوَى
Eş nafakası	نَفَقَةُ الْمُطَلَّقة
Kamu giderleri	نَفَقَات عَامَّة
Çocuk nafakası	نَفَقَةُ الْوَلَد
Avukatlar barosu	نِقَابَةُ الْمُحَامِلِينَ
Baro	نِقَابَةُ الْمُحَامِلِينَ، هَيْئَةُ الْمُحَامَاة
Kararı bozmak	نَقْضُ الْقَرَار
Kararı esastan bozmak	نَقْضُ الْقَرَار مِنْ الْأَسَاس
Mülkiyetin aktarımı	نَقْل الْمُلْكِيَّة
Nikâh	النِّكَاح
Sicil kayıt örneği	نُموذَج سِجِل الْقَيْد
Soyguncu	نَهَاب
Mağazaları yağmalamak	نَهَب الْمَغَازَات
Cumhuriyet savcılığı	نِيَابَةُ الْجُمْهُورِيَّة
Baş savcılık	نِيَابَةُ عَامَّة
Savcılık	نِيَابَة، إِدْعَاء عَام

هـ	
İş kazası	هَادِثُ الْعَمَلِ
Hibe	هَبَّة
Yasa dışı göç	هَجْرَةٌ غَيْرُ شَرْعِيَّةٍ
Silahlı saldırı	هُجُومٌ مُسَلَّحٌ
Sahte kimlik	هُويَّةٌ مُزَوَّرَةٌ
Tarafsız soruşturma heyeti	هَيِّئَةُ التَّحْقِيقِ الْمَحَابِدَةِ
Temyiz heyeti	هَيِّئَةُ التَّمْيِيزِ
Mahkeme heyeti	هَيِّئَةُ الْمَحْكَمَةِ
Yüksek yasama kurulu	هَيِّئَةُ تَشْرِيعِيَّةٍ عُلْيَا
Adalet ve soruşturma kurulu	هَيِّئَةُ الْعَدَالَةِ وَالْمُسَائَلَةِ
Adalet kurulu	الْهَيِّئَةُ الْقَضَائِيَّةُ
İnceleme kurulu	هَيِّئَةُ التَّحْقِيقِ
و	
Varis	وَارِثٌ
Kanun koyucu	وَاضِعُ الْقَانُونِ، شَارِعٌ
Hukuki süreç	وَتِيرَةٌ حُقُوقِيَّةٌ
Yasal süreç	وَتِيرَةٌ قَانُونِيَّةٌ
Tarihi belgeler	وَتَائِقُ تَارِيخِيَّةٌ
Onama belgesi	وَثِيقَةُ الْإِبْرَامِ

Vekâletname	وَثِيْقَةُ التَّفْوِيْضِ
Mukavelename, sözleşme tutanağı	وَثِيْقَةُ الْعَقْدِ
Taahhütname	وَثِيْقَةُ التَّعْهُدِ
Sahte belge	وَثِيْقَةُ مُزَوَّرَةٍ
Muvafakatname	وَثِيْقَةُ الْمَوْافَقَةِ
Toprak bütünlüğü	وَحْدَةُ الْأَرْضِي، وَحْدَةُ التُّرَابِ، وَحْدَةُ تُرَابِيَّةٍ
Mevduat	مَوْذُوْعَات
Depozito	وَدِيْعَةٌ مَالِيَّةٌ
Kefaletname	وَرَقُ الْكَفَالَةِ
Sahte kağıt para	وَرَقَةٌ مُزَوَّرَةٌ
Adâlet bakanlığı	وِزَارَةُ الْعَدْلِ
Adâlet bakanı	وَزِيْرُ الْعَدْلِ
Arap birliğinin arabuluculuğu	وَسَاطَةُ الْجَامِعَةِ الْعَرَبِيَّةِ
Türk arabuluculuğu	وَسَاطَةُ تُرْكِيَّةٍ
Sahte reçete	وَصْفَةٌ طَبِيْبِيَّةٌ مُزَوَّرَةٌ
Teyakkuz durumuna geçirmek	وَضَعَ فِي حَالَةٍ تَأْهُبُ قُصْوَى
Hukuk davasını suretine koymak	وَضَعَ فِي صُورَةٍ دَعْوَى الْحُقُوقِ
İlgili yasalarda geçen şartlara göre	وَفَقًّا لِلشَّرْطِ الْوَارِدَةِ فِي الْقَوَانِيْنِ الْمُخْتَصَّةِ
Umumi vekâlet	وَكَالَةٌ عُمُومِيَّةٌ
Resmi avukat	وَكِيْلٌ مُسَخَّرٌ
Vekil	وَكِيْلٌ

Dava vekili	وَكِيلُ الدَّعَاوِي
Savunma avukatı	وَكِيلُ الدَّفَاعِ
Sanık vekili	وَكِيلُ الْمُتَّهَمِ
Yetkili vekil	وَكِيلُ مُقَوَّضٍ
ي	
Anayasal yemin	يَمِينُ دُسْتُورِيّ
Dava günü, oturum günü	يَوْمُ الْجُلُوسَةِ
Duruşma günü	يَوْمُ الْمُرَافَعَةِ

SONUÇ

Arap dilinde terim çalışmalarının başlangıcı için belirli bir zaman verilmeyişine karşın, hicri ikinci yüzyıldan itibaren kişisel faaliyetlerle başlayan terim çalışmaları, gelişimini kurumsal faaliyetlerle sürdürmüştür. Arap dilini geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunan ve farklı Arap ülkelerinde kurulan dil kurumları daha sonra Arap Birliği bünyesinde toplanıp terim türetmeye yönelik faaliyetlerine devam etmişlerdir.

Konuya hukuk terimleri açısından yaklaşıldığında, çalışmamızda varmış olduğumuz değerlendirmeler şunlardır; Türk dilindeki spor, sanat, din vb. alanlarda en çok alıntı yaptığımız Arapça kelimeler Türk hukuk dilinde de büyük bir yer tutmaktadır. Her ne kadar 1924 ten sonra Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun yeni Türkçeye çevrilmesi gibi bir takım düzenlemeler yapılsa da, bugün Türk hukuk dilinde kullanılan terimlerin büyük bir çoğunluğunu yine Arapça alıntı kelimeler oluşturmakta ve bu alıntı kelimelerin belirli bir kısmını da Türk hukuk dilinde anlam genişlemesi ve anlam kayması gibi anlam değişikliğine uğrayan kelimeler oluşturmaktadır. Arapça modern hukuk terminolojisi üzerine yaptığımız bu çalışmamızda; tablolar halinde hazırladığımız 47 adet mahkeme, 49 adet kanun, 52 adet karar, 18 adet dava ve 37 adet hak terimi ile Türkçeden Arapçaya 203 adet terim ve Arapçadan Türkçeye 1329 terim olmak üzere toplamda 1532 terim tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- ACAR, ÖMER, **Arap Dilinde Ta'rîb Olgusu Açısından Garîbu'l-Kur'ân**, Doktora Tezi, Bursa, 2007.
- AKSAN, Doğan, **Anadilimizin Söz Denizinde**, Bilgi Yayınları, Ankara, 2006.
- **Her Yönüyle Dil**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- AKŞEHİRLİ, Soner, **Edebiyat Öğretiminde Terim Sorunu**, Doktora Tezi, İzmir, 2008.
- ALTAY, Şakir – KESKİN, Veli, **Hukûki ve Sosyal Terimler Sözlüğü**, Bilgi Basım Evi, Ankara, 1969.
- ARSLANTAŞ, Didem, **Tıbbi Terminoloji**, AÜ Yayınları, Eskişehir, 2012.
- ASUTAY, M. Mücahit, “el-Hasâis Ekseninde, İbn Cinnî’de Ses-Anlam İlişkisine Bir Bakış” **Ekev Akademi Dergisi**, 2012.
- AYDINLI, Osman, “Süryani Bilginlerin Çeviri Faaliyeti ve Mu'tezilî Düşünceye Etkisi”, **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 11 Çorum, 2007.
- BAĞDATLI, Selahattin, **Hukuk Sözlüğü**, Derin Yayınları, İstanbul, 2012.
- BAYATLI, Hidayet Kemal, el-Mecmau'l-İlmiyyü'l-İrâkî, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 28, 2003.
- BİLGE, Mustafa Lütfü, **İlk Osmanlı Medreseleri**, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Edebiyat Fakültesi, (ed. Salih Tuğ) İslam Teknikleri Enstitüsü Dergisi, Cilt:7, Sayı:1-2 Güz, 1978.

- BİLMEN, Ömer Nasuhi, **Hukukî İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu**, Bilmen Basımevi, Ankara, 1970.
- CABRÉ, M. Terassa, **Terminology Theory, Methods and Applications**, Translated and edited by Juan C.sager, Philadelphia, John Bencamins, Amsterdam, 1999.
- CİN, Halil - AKGÜNDÜZ, Ahmed, **Türk Hukuk Tarihi**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2011.
- CİVELEK, Yakup, “Arap Dilinde Naht ve Kelime Türetmede "Naht" Yönteminin Kullanımı”, **Nüsha Dergisi**, 2003.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar, **Ötüken Türkçe Sözlük**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2007.
- ÇAPAK, İbrahim, “İslâm Dünyasındaki İlk Mantık Çalışmalarına Genel Bakış”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 9, 2004.
- ÇELEBİ, Hacı Halife Mustafa b. Abdullah Kâtip, **Keşfü’z-Zunûn an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn**, Tercüme: Rüştü Balcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2007.
- DAŞKIRAN, Yaşar, **Arapçada Terim ve Terim Türetme Yolları**, Doktora Tezi, Ankara, 2010.
- DAYF, Şevki, **el-Lisânu'l-'Arabî**, Mecma‘u'l-Lugati'l-'Arabiyye, Kahire, 1964.
- Şevki, **Mecma‘u'l-Lugati'l-'Arabiyye fî Hamsîne ‘Âmen 1934-1984**, Mecma‘u'l-Lugati'l-'Arabiyye, Kahire, 1984.
- DİRÂZ, Tantavi Muhammed, **“Zahira” İştikâk fi'l-Lugati'l-Arabiyye**, Matbaatu Abidin, Kahire, 1986.

- DURSUNOĞLU, Halit “Türkiye Türkçesindeki Arapça Sözcükler ve Bu Sözcüklerdeki Ses Olayları”, **International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish**, Volume 9/9 Summer, Ankara 2014.
- ERSOY, Hüseyin, “Çevirinin Üst Alan (Çeviribilim) ve Alt Alan (Yazılı Çeviri, Sözlü Çeviri) Adlarının Terminoloji Kuralları Açısından İncelenmesi”, **Dil Dergisi**, Sayı: 151, 2011.
- ERSÖZ, Muhammed, **Kur'an'ın Dil Yapısı ve Kur'an Kelimelerinin Terimleşmesi**, Doktora tezi, 2014
- ESKİCİOĞLU, Osman, **İslam Hukuku Açısından Hukuk ve İnsan Hakları**, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1996.
- GÜNAY, Veli Doğan, **Sözcükbilime Giriş**, Multilingual Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- GÜNDÜZÖZ, Soner, **Arapçanın Söz Varlığı**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2015.
- GÜNDÜZÖZ, Soner - YÜKSEL, Ahmet, “Arap Filolojisindeki İştikak-ı Ekber-Sünaiyye Kuramları ve Müsellesat Olgusuna Courtenay'ın Fonem Kuramı Çerçevesinde Yeni Bir Yaklaşım Denemesi”, **Ekev Akademi Dergisi**, Sayı: 22, 2005.
- el-HAYÂDİRÂ, “Batı Orjinli Terimlerin Arapçaya Aktarılması”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Çeviren: Ahmet Bostancı, 2006.
- HALİFE, Abdülkerim, Mecma‘u’l-Luga ‘Arabiyye, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:28, 2003.

HALÎL, Hilmi, **el-Muvelled fi'l-Arabiyye**, Dârü'n-Nehdati'l-Arabiyye, Beyrut, 1985.

HARB, Muhammed, Mecma'ü'l-Luga 'Arabiyye, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:28, 2003.

İbn DUREYD, Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasan el-Ezdi el-Basri, **el-İştikâk**, Mektebetü'l-Hanci, Kahire, 1958.

İbn MANZÛR, Ebu'l-Fazl Cemaluddin b. Muhammed, **“Lisânü'l-Arab”**, Daru's-Sâdr, Cilt:II, Beyrut, 1990.

— **Lisânü'l-Arab**, Daru'sadr, Beyrut, 2005.

İbn NEDİM, Ebu'l-Ferec Muhammed b. Ebî Ya'kub İshak b. Muhammed b. İshak, **el-Fihrist**, ed-Dâru't-Tunisiyye, Tunus, 1985.

İŞLER, Emrullah, **Türkçe Anlam Kaymasına Uğrayan Kelime ve Kelime Grupları**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1997.

KAHRAMAN, Mehmet, “Güvenlik Bilimine Kavramsal ve Terimsel Bir Yaklaşım” **Polis Dergisi Yayınları**, 2013.

KARAARSLAN, Nasuhi Ünal, Keşşâfü Istılâhâtî'l-Fünûn ve'l-Ulûm, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:25, 2002.

el-KÂSİMÎ, Ali, “en-Nazariyyetü'l-Âmme li Vadi'l-Mustalahât ve Tevhiduhâ ve Tevkîhâ”, **el-Lisânu'l-'Arabî**, 1980.

el-KANNEVCÎ, Ebü't-Tayyib Muhammed Sıddik Hasan Han, **el-Alemü'l-Haffak min İlmi'l-İştikâk**, Darü'l-Besair, Kahire, 1985.

KERİM, ‘Abdu’l-Vahid, **Mustalah-ât-Şeriyye ve el-Kânun**, Daru el-Kutubi el-Kanuniyye, 2013.

KILIÇ, HULÛSÎ, “İştikak” Cilt: 23, **TDV İslam Ansiklopedisi**, 2001.

KOCKAERT, Hendrik J. and STEURS, Frieda, **Handbook of Terminology**, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 2014.

KOÇAK, İnci, **Arapçanın Gelişme Yolları**, Ankara Üniversitesi, DTCF Fakültesi. Yayınları, Ankara, 1984.

KORKMAZ, Fahrettin, TURAN, Lokman, vd. **Hukuk Dili ve Adli Yazışmalar**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 2012.

KORKMAZ, Zeynep, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.

KİRVÎ, Zuhayra, “et-Tesisu’n-Nazari li’lmi’l-Mustalah”, **Mecelletu’l-ulûm’l-İnsaniyye**. Filistin, 2008.

KWIATEK, Ewelina, **Contrastive Analysis of English and Polish Surveying Terminology**. Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2013.

MACÎT, Muhittin, “Tercüme Hareketleri”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 40, 2011.

NÂTÛT, Hîlâl, **el-Mecami‘el-ilmîyye el-Lugaviyyete’l-‘Arabiyyete el-Hadîse**, Âfâku’s Sekafe ve’t-Turas, Lübnan, 1995.

en-NEBÎ SÜLEYMAN, Nasreddin Car, “Hareketu’t-Terceme ve Eseruha el-Hadârî fi ‘Asri’l - ‘Abbâsî”, **Mecelletu Câmî’ati Şendi**, Sudan, 2004.

NİHAD, Çetin M.Yazı, Dil, Edebiyat, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt: III, 1991.

ÖZBALIKÇI, M. Reşit, “Naht”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 32, Ankara, 2013.

ÖZDEMİR, Emin, **Terim Hazırlama Kılavuzu**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara., 1973

ÖZDEMİR, Hakan, **Cumhuriyet Tarihinde Hukuk Dilindeki Değişmeler ve Gelişmeler**, Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, Ankara, 2006.

PİLAV, Salim, “Terim Sorunu ve Eğitim Öğretimde Terimlerin Yeri ve Önemi”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 2008.

er-RAZİHÎ, Ali bin ‘Ahmed, **el-Medhal ila ‘Ilmi’l Mustalah**, Daru’l Âşâr, San’a, 2007.

REY, Alain, **Essays on Terminology**, Translated and edited by Juan C.sager, Amsterdam, 1995.

SAVRAN, Ahmet, **19. yüzyıl Osmanlılar Döneminde Yeni Arap Edebiyatı**, Erzurum, 1987.

es-SÂMİL, Muhammed b. Ali, “Terimlerin Çokluğu, Çeşitliliği, Çokanlamlılığı ve Yapıları”, Çev. Ömer KARA, **İslam Araştırmaları Dergisi**, 2013.

SOMER, Pervin, “Umumi Hukuk Tarihinin Konusu ve Önemi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 4 Sayı: 8, 2005.

SULTÂN, Mehdî Sâlih, **el-Mustalah ve Lugatu’l-İlm Külliyyetu el-Âdab**, Bağdat, 2012.

eş-ŞİHÂBÎ, El-Emîr Mustafâ, **el-Mustalahâtü'l-İmiyye fi'l-Lugati'l-Arabiyye fi'l-Kadîm ve'l-Hadîs**, Matba'atu Mecma'i'l-Lugati'l-Arabiyye, Dimeşk, 1988.

TARAZÎ, Fuad Hannâ, **el-İştikâk**, Mektebetü Lübnan, Beyrut, 2005.

TEMMERMAN, Rita and CAMPENHOUDT, Marc Van, **Dynamics and Terminology: An Interdisciplinary Perspective on Monolingual and Multilingual Culture-bound Communication**, John Benjamins Publishing Company. Amsterdam, 2014.

TİMURTAŞ, Faruk K., **Diller ve Türkçemiz**, Alfa Basım, Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 1996.

TUZCU, Kemal, “Araplarda Etimoloji Çalışmaları” **Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 1, Ankara, 2001.

USTA, İbrahim, “Arapçanın Gelişimindeki Dış ve İç Etkenler” **The Journal of Academic Social Science Studies**, 2013.

UZUN, Taceddin, **Tercüme Sanatı ve Arapçadan Türkçeye Nasıl Çeviri Yapılır?**, Uysal Kitap Evi, Konya, 1995.

VARDAR, Berke, **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Multilingual, 2002.

YILDIZ, Murat, Modern Dil Bilim Ekseninde Klasik Arap Filolojisinde Dilin İşleyişi Sorunu, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 32, 2012.

ez-ZEBİDİ, es-Seyyid Muḥammed b. Murtaza el-Hüseynî, **Tâcu'l-'Arûs**,

Tahkik: Cemîl said ve 'Abdüssettâr Ahmed Ferrâc, Matbaatu Hükümeti

Kuveyt, Cilt: 16, 1969.

ZÜLFİKAR, Hamza, **Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları**, Türk Dil Kurumu

Yayınları, Ankara, 2011.

ÖZET

“Çeşitli bilim, sanat, meslek, spor dallarında kullanılan, bunlarla ilgili varlıkları, durumları, olayları karşılayan sözcük” olarak tanımlanan terim, bilim dallarını oluşturan en temel unsurlardan biridir. Arapça modern hukuk terimlerinin üzerinde çalışıldığı bu araştırmada; terim ve terminoloji kavramlarının tanımı ve içeriği hakkında bilgi verildikten sonra konu, batıda ve Arap dünyasında yapılan terminoloji faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilerek; kişisel ve kurumsal faaliyetler olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir. Terim türetme yöntemlerinden iştikâka dayalı terim türetme yöntemi esas alınmıştır. İştikâk-ı sağır, iştikâk-ı kebîr, iştikâk-ı ekber ve iştikâk-ı kubbâr yöntemlerinin kullanımları ile ilgili temel bilgiler aktarıldıktan sonra hukuk ve dil ilişkisine değinilmiştir. 1924’ten sonra Teşkilât-ı Esasiye Kanunu’nun yeni Türkçeye çevrilmesi gibi birtakım Türkçeleştirme çalışmaları yapılmasına rağmen güncel Türk hukuk terimlerinin büyük bir çoğunluğunu Arapça alıntı kelimelerin oluşturduğu ve bu alıntı kelimelerin Türk hukuk dilinde çeşitli anlam değişikliklerine uğradıkları tespitlerine varılarak, Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya modern hukuk terimleri listesi oluşturulmuştur.

Anahtar kelimeler: Terim, terim bilimi, terminoloji, hukuk, hukuk terminolojisi

ABSTRACT

The term defined as “ used in various science, art, vocation and sports branches: the Word defining the situations, events and notions about them” is one of the most basic concepts composing its science. In this research studied on Arabic modern legal terms; after informing about the term and content of terminology notions definition and content, the topic has been investigated in two subtitles as personal and institutional activities by being evaluated within the frame of terminology activities terminology activities done at the West and Arabic World. By term derivation methods term derivation method by etymology was taken as the basis. After transferring the basic informations about the usage of İştikâk-ı sağır, ıştikâk-ı kebir, ıştikâk-ı ekber and ıştikâk-ı kubbâr methods the relationship between law and language was mentioned. Although some making Turkish studies was performed like the law of Teşkilatı Esasiye after 1924 to be translated to new Turkish after 1924 by determining that the majority of Daily legal terms are composed of Arabic quotation words and these quotation words have various semantical changes in Turkish legal language, the list of modern legal terms from Arabic to Turkish and Turkish to Arabic was created.

Key words: Term, terim science, terminology, legal, legal terminology

İNDİX

- Adâlet, 44, 102, 117, 130
Adil, 50, 92, 102, 108, 116
Adli, 43, 50, 55, 59, 78, 80, 81, 90, 93,
97, 98, 100, 102, 103, 117, 120,
121, 122, 124, 128, 138
Adliye, 93, 123
Af, 59, 66, 101, 103, 104, 125
Anayasa, 31, 34, 44, 46, 53, 75, 81,
89, 94, 97, 109, 110, 113, 114, 115,
121, 123
Anayasal, 42, 53, 55, 65, 76, 81, 92,
93, 99, 101, 107, 108, 111, 112,
125, 126, 128, 131
Arap, 1, 4, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16,
17, 21, 28, 34, 58, 130, 133, 134,
136, 139, 140
Asliye, 44, 67
Avrupa, 15, 16, 18, 44, 60, 87
Bağımsız, 27, 44, 50, 60, 78, 110, 112,
119
Borç, 65, 70, 95, 104
Ceza, 44, 45, 46, 47, 49, 54, 61, 62,
67, 70, 71, 73, 78, 79, 80, 85, 86,
93, 104, 105, 106, 107, 125
Cezaevi, 98
Cinayet, 45, 70, 74, 79, 85, 86, 103,
106, 117
Cumhuriyet, 51, 97, 127, 129, 138
Çeviri, 7, 10, 11, 12
Dava, 53, 54, 70, 72, 73, 82, 94, 95,
96, 97, 101, 112, 122, 125, 128,
130, 131
Delil, 59, 64, 69, 70, 74, 75, 77, 87,
88, 95, 103, 109
Dil, 9, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 26,
30, 133, 135, 138, 140
Dil Kurumu, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 30,
133, 138, 140
Dokunulmazlık, 32, 83, 89, 90
Duruşma, 87, 104, 110, 119, 120, 131
Güvenlik, 31, 45, 47, 61, 65, 78, 112,
137
Haciz, 37, 60, 71, 74, 88, 99, 113, 117
Hak, 29, 54, 55, 56, 63, 65, 90, 91
Hâkim, 37, 88, 102, 110
Hapis, 88, 91, 98, 105
Hukuk, 29, 30, 35, 44, 47, 54, 62, 66,
79, 91, 98, 109, 110, 114, 124, 128,
131, 133, 134, 136, 138, 139
Hukuki, 51, 65, 77, 87, 90, 94, 107,
113, 115, 124, 130
Hüküm, 58, 66, 76, 91, 92, 112, 118
Irak, 12, 14, 16, 17, 34
İcra, 40, 48, 49, 52, 60, 75, 93, 98,
112, 114, 119, 124
İdare, 44, 45, 46, 48, 63
İddia, 63, 64, 70, 85, 118, 125
İddianame, 96, 103, 119
İfade, 55, 62, 65, 69, 89, 116
İflas, 48, 54, 66, 70, 113
İnfaz, 39, 71, 73, 83, 124, 126
İspat, 59, 73, 88, 102
İstiklâl, 45
İstinâf, 45, 46, 66
İştikak, 12, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28,
135, 136
İtiraz, 68, 101, 103
Kaçakçılık, 62, 83, 100, 103, 109
Kahire, 14, 16, 17, 28, 134, 135, 137
Kamu, 54, 55, 65, 71, 90, 93, 102,
115, 122, 125, 126, 128
Kanun, 33, 34, 47, 48, 49, 52, 62, 71,
73, 74, 75, 81, 94, 96, 99, 101, 108,
109, 111, 120, 121, 129
Kanuni, 61, 71, 74, 86, 88, 109
Kurum, 15, 17, 18, 126
Lübnan, 14, 34, 138, 139
Mahkeme, 38, 43, 44, 45, 46, 47, 52,
58, 60, 61, 63, 64, 67, 71, 72, 73,
82, 87, 96, 97, 100, 102, 108, 110,
111, 113, 119, 123, 129, 131
Mahkûm, 32, 91, 117, 118
Mahkûmiyet, 63, 118
Meclis, 48, 77, 114

Medeni, 48, 49, 55, 66
Mısır, 10, 16, 34
Miras, 48, 56, 64, 89, 90, 106, 122, 126, 127
Mücadele, 48, 49, 113, 123
Sabıka, 80, 97
Sahte, 73, 80, 82, 88, 103, 106, 108, 120, 121, 129, 130, 131
Sahtecilik, 79, 80
Savcı, 118, 119
Savunma, 56, 94, 95, 109, 131
Sivil, 46, 78, 90, 95, 124
Siyasi, 49, 55, 65, 78, 86, 104, 123, 124
Soruşturma, 32, 39, 60, 69, 71, 77, 78, 82, 83, 88, 96, 106, 108, 110, 112, 113, 114, 124, 125, 126, 129
Soygun, 69, 98, 103, 106
Suç, 61, 64, 66, 82, 85, 86, 87, 99, 100, 103, 105, 106, 107, 108, 115, 120, 123, 124, 125, 127
Sulh, 32, 46, 88, 99, 101, 105, 110
Suriye, 14, 15, 16, 34
Şer-i, 46
Şeriat, 46
Tazminat, 54, 66, 80, 81, 95, 101, 102, 114
Temyiz, 46, 52, 66, 68, 78, 92, 97, 108, 109, 127, 129
Tercüme, 15, 17, 18, 134, 138, 140
Terim, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 33, 34, 43, 47, 50, 53, 54, 133, 134, 138, 139, 140
Terminoloji, 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 18, 133, 135
Terör, 86
Tutuklama, 51, 52, 66, 68, 71, 85, 98, 119
Tutuklu, 37, 117, 123, 127
türetme, 12, 14, 15, 20, 21, 23, 24, 26, 134
Uluslararası, 2, 6, 18, 46, 49, 52, 75, 77, 85, 93, 94, 100, 114, 117, 119, 124, 125
Vergi, 46, 50, 75, 83, 96, 106
Yargı, 32, 50, 53, 61, 62, 64, 65, 68, 69, 80, 90, 96, 99, 111, 112, 113, 115, 120, 122, 125, 128
Yargılama, 32, 99, 116
Yasa, 59, 61, 65, 67, 74, 76, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 121, 125, 126, 129
Yasa Dışı, 59, 67, 76, 106, 107, 108, 125, 126, 129
Yasal, 56, 59, 60, 61, 67, 73, 79, 81, 94, 95, 101, 102, 116, 121, 122, 130
Yasama, 47, 56, 67, 72, 80, 90, 99, 111, 112, 115, 122, 126, 129
Yetki, 76, 101